

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ
ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ**

Επιβλέπων: κ. Παπαναστασόπουλος Γεώργιος

Φοιτήτρια: Μπιμπλή Μαρία

Α.Μ.: ΜΔΕ1201

Εξάμηνο: Γ'

Πειραιάς

Μάιος 2014

Αφιερώσεις

*Αφιερώνω την παρούσα διπλωματική εργασία
στον σύζυγό μου Βαγγέλη, στους γονείς μου
Ιωάννη και Φλώρα, στην αδερφή μου
Ευαγγελία όπως και στην αδερφική μου
Φίλη Αθανασία, για την απεριόριστη και
συνεχή βοήθεια και συμπαράστασή τους, για την
αποπεράτωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών.*

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Περίληψη

Σημαντικοί όροι: επιπτώσεις, οικονομική κρίση, φαρμακοβιομηχανία, Ελλάδα.

Κύριος σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι, να παρουσιάσει τις συνέπειες της ελληνικής οικονομικής κρίσης, στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται οι αιτίες, οι αφορμές, η κλιμάκωση και οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Επίσης, παρουσιάζεται ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης, οι επιπτώσεις της σε αυτόν, καθώς και οι δυνατότητες ανάπτυξής του τη δεδομένη χρονική στιγμή. Ακόμα, θα μελετηθεί η περίπτωση μίας ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας, της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. και θα παρουσιαστεί η εξέλιξη των οικονομικών της μεγεθών, τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής δυσπραγίας. Τέλος, θα παρατεθούν τα συμπεράσματα της εργασίας, οι προοπτικές του κλάδου της φαρμακοβιομηχανίας και ορισμένες προτάσεις, για την βελτίωση της θέσης των ελληνικών φαρμακοβιομηχανιών, όχι μόνο στο εγχώριο αλλά και στο διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η μεθοδολογία προσέγγισης του θέματος, θα είναι αρχικά περιγραφική και εν συνεχεία ερευνητική.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της εργασίας είναι, πως η δυναμικότητα που έχει η σημερινή οικονομική κρίση, βασίζεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός, ότι η σημερινή οικονομία είναι περισσότερο παγκοσμιοποιημένη σε σχέση με το παρελθόν. Επιπροσθέτως, αξίζει να αναφερθεί πως στην Ελλάδα, η συνεχής ύφεση οφειλόταν στην κρίση χρέους, που δημιουργήθηκε από την εκδήλωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Ακόμη, ένας από τους σπουδαιότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα όπως άλλοι κλάδοι, παρόλο που η οικονομική συγκυρία των τελευταίων ετών είναι δυσμενής. Κατά την εξαετία 2007-2012, ο υπό εξέταση κλάδος παρουσίασε σημαντικά αποτελέσματα, σημειώνοντας όμως κάποια κρίσιμη καμπή, εξαιτίας της ελληνικής οικονομικής κρίσης. Βέβαια, στο αποκορύφωμα της ελληνικής οικονομικής κρίσης, οι φαρμακοβιομηχανίες επηρεάστηκαν αρκετά αρνητικά. Τέλος, πρέπει να τονιστεί, ότι οι ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες της χώρας μας, οι οποίες εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία παραγωγής γενοσήμων, σε σχέση με άλλες που παρήγαγαν κυρίως πρωτότυπα φάρμακα, παρουσίασαν ανάκαμψη το 2011, παρόλο που βρισκόμασταν μεσούσης της οικονομικής κρίσης.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Γεώργιο Πάπαναστασάοπουλο, επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας, για την καθοδήγηση και την αμέριστη βοήθειά του, για την περάτωση της.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τον κ. Λεωνίδα Χυτήρη, για την τιμή που μου έκανε να ενταχθώ στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (Μ.Β.Α).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Πίνακας περιεχομένων

<i>Αφιερώσεις</i>	ii
Περίληψη.....	iii
<i>Ευχαριστίες</i>	iv
Πίνακας περιεχομένων	v
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1.Εισαγωγή και σκοπός της εργασίας	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	4
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	4
2.1. Η έννοια και διάφοροι ορισμοί της οικονομικής κρίσης	4
2.2. Μια σύντομη αναδρομή στις πρόσφατες κρίσεις	5
2.3. Τα στάδια της οικονομικής κρίσης.....	7
2.4. Η διεθνής οικονομική κρίση.....	10
2.5. Τα πρώτα μέτρα αντιμετώπισης της διεθνούς κρίσης.....	14
2.6. Τι διαφοροποιεί τη σημερινή οικονομική κρίση	15
2.7. Η περίπτωση της ελληνικής οικονομικής κρίσης και τα αίτια της	16
2.8. Οι αντιδράσεις στην ελληνική οικονομική κρίση.....	18
2.9. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης	19
2.10. Ανταγωνιστικότητα και βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας	20
2.11. Μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης	23
2.11.1. Ανεργία.....	23
2.11.2. Πληθωρισμός	25
2.11.3. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.)	26
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	29
Ελληνική.....	29
Ξενόγλωσση	29
Ηλεκτρονικές πηγές.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	31
Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.....	31
3.1. Η ιστορική εξέλιξη της φαρμακοβιομηχανίας	31
3.2. Το θεσμικό πλαίσιο της φαρμακοβιομηχανίας	33
3.2.1. Έγκριση κυκλοφορίας σκευάσματος.....	33

3.2.2. Σύστημα τιμολόγησης και διάρθρωση της δομής της τιμής του φαρμάκου..	35
3.2.3. Σύστημα αποζημίωσης.....	38
3.3. Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας στη διεθνή & στην ευρωπαϊκή αγορά	40
3.3.1. Η παγκόσμια και η ευρωπαϊκή αγορά φαρμάκου.....	41
3.3.2. Τάσεις στο διεθνές περιβάλλον της αγοράς φαρμάκου	46
3.3.3. Βασικά χαρακτηριστικά της διεθνούς αγοράς φαρμάκου.....	47
3.4. Κυρίαρχες επιχειρήσεις.....	48
3.5. Ο κλάδος της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας	54
3.5.1. Δομή και διάρθρωση του κλάδου.....	54
3.6. Η ζήτηση για φάρμακα	55
3.6.1. Παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση για φάρμακα.....	55
3.7. Δαπάνες φαρμάκου και υγείας.....	56
3.8. Η αγορά των φαρμακευτικών εταιρειών	61
3.8.1. Εγχώρια παραγωγή φαρμάκου.....	61
3.8.2. Ανάλυση των εισαγωγών ανά ομάδα προϊόντων-κυριότερες χώρες προορισμού	63
3.8.3. Ανάλυση των εξαγωγών ανά ομάδα προϊόντων-κυριότερες χώρες προορισμού	64
3.8.4. Δείκτης ανταγωνιστικότητας φαρμάκων - Εμπορικό ισοζύγιο.....	65
3.8.5. Παράλληλες εξαγωγές φαρμάκων	67
3.9. Μέγεθος αγοράς φαρμακευτικών επιχειρήσεων	68
3.10. Γενόσημα φάρμακα.....	70
3.11. Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας	71
3.12. Τα εμπόδια και οι προοπτικές της φαρμακοβιομηχανίας	75
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	79
Ελληνική.....	80
Ξενόγλωσση	80
Ηλεκτρονικές Πηγές.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	82
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: BIANEΞ Α.Ε.....	82
4.1. BIANEΞ Α.Ε.....	82
4.1.1. Ιστορική εξέλιξη της BIANEΞ Α.Ε.	82
4.1.2. Όραμα, αποστολή και αξίες της BIANEΞ Α.Ε.....	84
4.2. Γενικά στοιχεία για τη BIANEΞ Α.Ε.....	86
4.2.1. Το έργο της BIANEΞ Α.Ε.	86
4.2.2. Το ανθρώπινο δυναμικό της BIANEΞ Α.Ε.	87

4.2.3. Διεθνείς συνεργασίες.....	88
4.2.4. Τεχνογνωσία και τεχνολογία της BIANEΞ Α.Ε.	89
4.2.5. Πολιτική ποιότητας και διακρίσεις της BIANEΞ Α.Ε.....	90
4.2.6. Εξαγωγική δραστηριότητα της BIANEΞ Α.Ε.	92
4.3. Χρηματοοικονομική ανάλυση της BIANEΞ Α.Ε.....	94
4.3.1. Συγκριτικές καταστάσεις.....	94
4.3.2. Ανάλυση αριθμοδεικτών.....	118
4.3.2.1. Ανάλυση και αριθμοδείκτες ρευστότητας	118
4.3.2.2. Αριθμοδείκτες βιωσιμότητας.....	122
4.3.2.3. Ανάλυση και αριθμοδείκτες δραστηριότητας σχετικοί με την ρευστότητα.....	123
4.3.2.4. Ανάλυση και αριθμοδείκτες αποδοτικότητας.....	127
4.3.2.5. Ανάλυση και αριθμοδείκτες κεφαλαιακής δομής.....	132
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	136
Ελληνική.....	136
Ηλεκτρονικές πηγές.....	136
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	137
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	137
5.1. Συμπεράσματα, προοπτικές και προτάσεις.....	137
5.1.1. Συμπεράσματα και προοπτικές.....	137
5.1.2. Προτάσεις.....	139
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	141
Ελληνική.....	141
Ξενόγλωσση	142
Ηλεκτρονικές πηγές.....	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1.Εισαγωγή και σκοπός της εργασίας

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, που ξεκίνησε το 2007 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α.), είναι αντιληπτές πλέον σε κάθε χώρα, με διαφορετική ένταση. Παρόλο όμως, που η οικονομική κρίση είχε ως αφετηρία την οικονομία των Η.Π.Α., η παγκοσμιοποίηση μετέφερε την κρίση ραγδαία σε όλη την υφήλιο. Είναι γεγονός ότι το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, βρίσκεται σε μια σημαντική κρίση, τη χειρότερη μετά το μεγάλο «κραχ» που έλαβε χώρα το 1929. Τα σημάδια της επερχόμενης κρίσης, είχαν παρατηρηθεί από το 2006 αλλά δυστυχώς δε δόθηκε η απαιτούμενη προσοχή. Μέσα στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, η κρίση αυτή, η οποία σε αρχικό στάδιο εκδηλώθηκε στην αγορά των στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης των Η.Π.Α., εξαπλώθηκε με ταχείς ρυθμούς στις χρηματοπιστωτικές αγορές και παράλληλα, έδειξε τις σοβαρές επιπτώσεις της με αποκορύφωμα την εξελισσόμενη ύφεση του ανεπτυγμένου κόσμου. Είναι αξιοσημείωτο ότι, από το 2008 έχουμε δει την κατάρρευση επενδυτικών όπως και τραπεζικών κολοσσών.

Η προαναφερθείσα κρίση, έκανε αισθητή την παρουσία της στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στην ελληνική οικονομία, η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, αποτέλεσε το έναυσμα για την εκδήλωση της κρίσης χρέους. Μολονότι η παγκόσμια οικονομία, παρουσίασε ενθαρρυντικά σημάδια ανάκαμψης στα πρώτα τρίμηνα του 2010, η ελληνική αγορά συνεχίζει να πλήττεται από αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, καθώς και από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας. Τα γεγονότα αυτά, οδήγησαν την Ελλάδα στην ένταξή της στο μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Δ.Ν.Τ.).

Η ελληνική οικονομία, αφέθηκε κυριολεκτικά στη δίνη της. Οι επενδύσεις, στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα είτε ελαχιστοποιήθηκαν είτε έπαψαν να υφίστανται. Τα μέτρα τα οποία ελήφθησαν, αντί να εξυγιάνουν την υπάρχουσα κακή κατάσταση, προκάλεσαν μεγαλύτερη ύφεση.

Η υπογραφή και εφαρμογή των μνημονίων από τους κυβερνώντες, επέφερε δυσμενείς εξελίξεις στην οικονομία της χώρας. Ο περιορισμός των δημοσιονομικών δαπανών, είχε ως συνέπεια να πληγούν δύο σημαντικοί, ευαίσθητοι και αλληλένδετοι κλάδοι, της υγείας και της φαρμακοβιομηχανίας. Τα κέρδη των φαρμακοβιομηχανιών επηρεάστηκαν: **α.** από τον έλεγχο της συνταγογράφησης, **β.** από τις συνεχιζόμενες μειώσεις στις τιμές των φαρμάκων και **γ.** από την ολοένα αυξανόμενη κρίση ρευστότητας, την οποία αντιμετώπιζαν τα ασφαλιστικά ταμεία, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους προς τους προμηθευτές.

Μέσα στον κυκεώνα των διαρκών μεταβολών, οι φαρμακοβιομηχανίες προσπάθησαν να διατηρήσουν το μερίδιο που τους αναλογούσε στην αγορά, τις θέσεις εργασίας και την ανταγωνιστικότητά τους. Η ανάπτυξη των γενοσήμων φαρμάκων παγκοσμίως, έδωσε ώθηση στις ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες, γιατί οι περισσότερες από αυτές, παράγουν κατά κανόνα γενόσημα φάρμακα. Το γεγονός αυτό, είχε θετικό αντίκτυπο. Οι εγχώριες βιομηχανίες, αύξησαν το μερίδιο τους σε σχέση με άλλες πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά και σε ορισμένες περιπτώσεις, επεκτάθηκαν και σε αγορές του εξωτερικού.

Πρέπει να αναφερθεί ότι ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, συγκεντρώνει το έντονο ενδιαφέρον όχι μόνο των κυβερνήσεων και των διεθνών οργανισμών αλλά και των αναλυτών. Ο κύριος λόγος είναι, η διπλή φύση του φαρμάκου, ως κοινωνικού αγαθού και ως καταναλωτικού προϊόντος. Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, είναι ένα πεδίο έντονων αντιπαράθεσεων. Από τη μία πλευρά, αποτελεί έναν υγιή οικονομικό κλάδο, που έχει προοπτικές και δυνατότητες να συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και από την άλλη είναι ένας ευαίσθητος τομέας, ο οποίος επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την υγεία των πολιτών.

Στόχος της διπλωματικής εργασίας είναι, να αναλύσει τις επιπτώσεις της ελληνικής οικονομικής κρίσης, στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας. Προς την επίτευξη του σκοπού αυτού, η εν λόγω εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Το παρόν κεφάλαιο είναι εισαγωγικό και μας παρέχει την αρχική ιδέα για το περιεχόμενο και τον σκοπό της.

Το δεύτερο κεφάλαιο, μας εισάγει στις έννοιες και στους ορισμούς, που σχετίζονται με την οικονομική κρίση και μας παρέχει μια σύντομη αναδρομή στις πρόσφατες κρίσεις. Επιπροσθέτως, μας παρουσιάζει τα στάδια της οικονομικής κρίσης, τα σημεία διαφοροποίησης της σημερινής από παλαιότερες, όπως και ορισμένα στοιχεία για τη διεθνή οικονομική κρίση και τα μέτρα αντιμετώπισής της. Τέλος, αναπτύσσεται η

περίπτωση της ελληνικής οικονομικής κρίσης, δηλαδή τα αίτιά της, οι αντιδράσεις, οι επιπτώσεις της, οι μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα κατά τη διάρκειά της και η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας και πιο συγκεκριμένα στην ιστορική εξέλιξή του και στο θεσμικό πλαίσιο που τον διέπει. Ακόμη, αναλύεται ο συγκεκριμένος κλάδος στην διεθνή και την ευρωπαϊκή αγορά, αναφέρονται οι κυρίαρχες επιχειρήσεις και κατόπιν αναλύεται ο κλάδος της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας. Έπειτα, παρουσιάζεται η ζήτηση για τα φάρμακα, οι δαπάνες φαρμάκου και υγείας, η αγορά των φαρμακευτικών εταιρειών και το μέγεθος των φαρμακευτικών επιχειρήσεων. Τέλος, γίνεται αναφορά στα γενόσημα φάρμακα, στην επίδραση της οικονομικής κρίσης στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας και στα εμπόδια και οι προοπτικές του εν λόγω κλάδου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο μελετάται η περίπτωση της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας BIANEΞ A.E.. Θα γίνει μία ιστορική αναδρομή στην εξέλιξή της, θα αναφερθούν κάποια γενικά στοιχεία για αυτήν όπως είναι το έργο της, το ανθρώπινο δυναμικό της, οι διεθνείς συνεργασίες της, η τεχνογνωσία και η τεχνολογία της, η πολιτική ποιότητας και οι διακρίσεις της καθώς και η εξαγωγική της δραστηριότητα. Στο κεφάλαιο αυτό επίσης, πραγματοποιείται χρηματοοικονομική ανάλυση της εταιρείας, κατά το χρονικό διάστημα 2007-2012 μέσω συγκριτικών καταστάσεων και μέσω ανάλυσης αριθμοδεικτών.

Εν κατακλείδι, στο πέμπτο κεφάλαιο παραθέτονται τα συμπεράσματα, οι προοπτικές και οι προτάσεις για τον κλάδο της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

2.1. Η έννοια και διάφοροι ορισμοί της οικονομικής κρίσης

Η έννοια της κρίσης, έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως και η αιτία είναι ο πολυδιάστατος χαρακτήρα της. Χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους, για να περιγράψουν με μία λέξη ότι αντιμετωπίζουν ένα δύσκολο πρόβλημα, ότι διανύουν μία περίοδο ανωμαλίας, αντικανονικότητας ή ότι βρίσκονται σε κρίσιμο στάδιο.

Στην ελληνική γλώσσα, η λέξη κρίση προέρχεται από το ρήμα **κρίνω**, θέλοντας να χαρακτηρίσει μία κατάσταση ως μη κανονική. Μία κατάσταση κρίσιμη, δύσκολη, επικίνδυνη, η οποία αν δεν αντιμετωπιστεί εγκαίρως και με τον κατάλληλο τρόπο μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφή. Με την έννοια της δυσλειτουργίας, συναντάται πρώτη φορά στον **Ιπποκράτη**, ο οποίος περιγράφει την ασθένεια ως κατάσταση κρίσης του ανθρώπινου οργανισμού. Ο **Ηρόδοτος**, αναφερόμενος στην κρίση, περιγράφει την κατάσταση των πολιτισμών που βρίσκονται σε κατάρρευση ενώ αργότερα, ο όρος κρίση χρησιμοποιείται πάλι στις πολιτικές επιστήμες με την έννοια της δυσλειτουργίας των πολιτικών θεσμών. Τον 19^ο αιώνα ο **Μαρξ**, χρησιμοποιεί τον όρο κρίση, ως την φάση της οικονομίας, κατά την διάρκεια της οποίας παρατηρείται υπερπαραγωγή αγαθών και ταυτόχρονα, εκτεταμένη καταστροφή των παραγωγικών δυνάμεων. Κατά καιρούς βέβαια, έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί για την οικονομική κρίση. Μερικοί από αυτούς είναι οι ακόλουθοι:

- Συγκεκριμένα κρίση είναι μία εκτροπή από την κατάσταση της κανονικότητας και μπορεί να προσλάβει διαβαθμίσεις αντικανονικότητας από μία κατάσταση απλής διαταραχής μέχρι την κατάσταση μη ελεγχόμενων εκρηκτικών γεγονότων και την κατάσταση του χάους και του πανικού. Συνεπώς, μία κρίση εμπεριέχει μία απειλή σχετικά με τους πόρους και τους ανθρώπους, την απώλεια του ελέγχου και ορατές ή αόρατες συνέπειες στους ανθρώπους, τους πόρους και τους οργανισμούς (Πανηγυράκης, 2001).
- Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά

μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης, 2010).

- Ως οικονομική κρίση περιγράφεται η κατάσταση κατά την οποία παρατηρείται μια διαρκής μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και κατά τη διάρκεια αυτή παρουσιάζεται αισθητή μείωση στα μακροοικονομικά μεγέθη όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν . οι επενδύσεις οι οποίες και αποτελούν τον κυριότερο παράγοντα διακύμανσης του ΑΕΠ στις περιόδους ύφεσης και κρίσης (Allen & Carletti, 2010).
- Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009).

2.2. Μια σύντομη αναδρομή στις πρόσφατες κρίσεις

Η μεγαλύτερη κρίση του 20^{ου} αιώνα ήταν αυτή που ξέσπασε στις Η.Π.Α. το 1929. Οι κυριότερες αιτίες της ήταν:

- *Η ανισορροπία στην οικονομία των ΗΠΑ*, που προήλθε από την υπερπαραγωγή πρώτων υλών γεωργικών προϊόντων, με αποτέλεσμα την πτώση των τιμών και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των αγροτών. Επίσης, από τις υπεραισιόδοξες βιομηχανικές επενδύσεις σε τομείς όπως η παραγωγή αυτοκινήτων και ηλεκτρικών συσκευών.
- *Η ευάλωτη διεθνής οικονομία*, λόγω του ότι η διεθνής οικονομία ήταν ήδη εξασθενημένη από τον Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς και ο αμερικάνικος προστατευτισμός και η εμμονή στη αποπληρωμή του συνόλου των δανείων, που είχαν δοθεί στις ευρωπαϊκές χώρες.

Οι επιχειρήσεις και οι τράπεζες κατέρρεαν η μία μετά την άλλη, οδηγώντας στην παγκόσμια οικονομική ύφεση. Χαρακτηριστικό της κρίσης είναι το γεγονός, ότι στο αποκορύφωμα αυτής, οι άνεργοι έφθασαν τα **30.000.000**.

Τη δεκαετία του **1970**, ξέσπασαν δύο ακόμα από τις σημαντικότερες κρίσεις, αυτές του πετρελαίου. Τότε, εμφανίστηκε και ένα σπάνιο φαινόμενο, αυτό του **στασιμοληθωρισμού**, δηλαδή η συνύπαρξη πληθωρισμού και υψηλής ανεργίας. Η έναρξη της πρώτης κρίσης παρουσιάστηκε την **17^η Οκτωβρίου του 1973**, όταν τα μέλη του **O.A.P.E.C.** (Organization of Arab Petroleum Exporting Countries), ανακοίνωσαν ότι δεν θα προμήθευαν πλέον με πετρέλαιο, τις χώρες που υποστήριξαν το Ισραήλ στη διαμάχη του με τη Συρία και την Αίγυπτο. Μέσα στις προαναφερθείσες χώρες, συμπεριλαμβάνονταν οι Η.Π.Α., οι σύμμαχοι τους στη Δυτική Ευρώπη καθώς και η Ιαπωνία. Όμως, οι χώρες αυτές κατάφεραν να αντιμετωπίσουν το εμπάργκο αναλαμβάνοντας νέες πρωτοβουλίες.

Το **1979**, σημειώθηκε η έναρξη της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης, η οποία εμφανίστηκε στις Η.Π.Α., στον απόηχο της ιρανικής επανάστασης. Οι χώρες του **O.P.E.C.** (Organization of the Petroleum Exporting Countries), προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, αύξησαν την παραγωγή τους και η συνολική απώλεια έφτασε στο **4%**. Παρόλα αυτά, επικράτησε πανικός ο οποίος είχε ως αποτέλεσμα, την άνοδο της τιμής του πετρελαίου πολύ περισσότερο από την αναμενόμενη. Ο **O.P.E.C.** κατέληξε στο να χάσει την ενότητά του και εξαγωγείς πετρελαίου, όπως το **Μεξικό**, η **Νιγηρία** και η **Βενεζουέλα**, που επεκτάθηκαν σημαντικά, ενώ οι **Η.Π.Α.** και η **Ευρώπη**, πήραν περισσότερο πετρέλαιο από το **Prudhoe Bay** και τη **Βόρειο Θάλασσα**.

Μία ακόμη μεγάλη κρίση ήταν η **«ασιατική»** του **1998-1999**, η οποία ώθησε πολλές ασιατικές τράπεζες στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Ήταν μία τοπική κρίση, γεωγραφικά περιορισμένη, κάτι που τη διαφοροποιεί πολύ από την κρίση του 1929 και από τη σημερινή. Αξίζει να αναφερθεί και η κρίση της ιαπωνικής οικονομίας, τη δεκαετία του **1990** η οποία είχε μεγάλη διάρκεια, οδήγησε σε ύφεση διότι η αντίδραση των ιαπωνικών αρχών, η οποία ήταν η μερική ή η πλήρης εθνικοποίηση των τραπεζών, ήρθε καθυστερημένα. Η καθυστέρηση αυτή, έκανε την κρίση να έχει ομοιότητες με αυτήν του 1929, όμως και αυτή διαφοροποιείται και από αυτήν του 1929 και από τη σημερινή, λόγω του γεωγραφικού της περιορισμού.

Κατά το **2000-2001**, δημιουργήθηκε άλλη μία κρίση, με την έκρηξη της «φούσκας» του Internet, η οποία επέφερε μεγάλες πτώσεις στις τιμές των μετοχών, ανάλογες με εκείνες της κρίσης του 1929. Όμως, η σημερινή κρίση είναι ακόμη πιο σοβαρή και πλησιέστερη σε αυτή του 1929, αφού επηρεάζει έντονα το τραπεζικό σύστημα, προκαλώντας πτωχεύσεις τραπεζών. Μέσα σε τρεις εβδομάδες τα χρηματιστήρια έχασαν περίπου από **20%** έως **25%** της αξίας τους. Η κρίση του 1929 ήταν παγκόσμια, αγγίζοντας όλες τις χρηματοοικονομικές αγορές, όμως η σημερινή λόγω της

παγκοσμιοποίησης, φαίνεται να είναι σοβαρότερη από αυτήν του 1929. Αυτό, διότι η παγκοσμιοποίηση, καθιστά πιο δυναμική μια χρηματοπιστωτική κρίση και επηρεάζει γρηγορότερα την παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα.

2.3. Τα στάδια της οικονομικής κρίσης

Για τον ορισμό της οικονομικής κρίσης, χρησιμοποιούνται συνήθως οι έννοιες από τη θεωρία των οικονομικών διακυμάνσεων. Οι **οικονομικές διακυμάνσεις**, ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Ονομάζονται και **κυκλικές διακυμάνσεις** ή **οικονομικοί κύκλοι**. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον όρο «**business cycles**», για να δώσουν έμφαση στο γεγονός, ότι οι επενδύσεις έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου. Αξίζει να σημειωθεί, πως από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις, διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια.

Η κρίση δεν αποτελεί ένα γεγονός το οποίο επέρχεται ξαφνικά, εφόσον εμφανίζονται κάποια προειδοποιητικά σημάδια πριν την κορύφωση της. Από την εκδήλωση της έως την επαναφορά του συστήματος στην ομαλή κατάσταση, ακολουθεί μια πορεία η οποία μπορεί να ομαδοποιηθεί στα παρακάτω τέσσερα διαφορετικά και διακριτά στάδια (Fink, 1986):

1. Στάδιο διαμόρφωσης της κατάστασης ή πρόδρομων συμπτωμάτων (prodromal crisis stage):

Οι ερευνητές ορίζουν ως πρώτο στάδιο αυτό της διαμόρφωσης της κατάστασης της κρίσης, όπου συσσωρεύονται τα συμπτώματα και στέλνουν προειδοποιητικές ενδείξεις στους ειδικούς για τη διάγνωση της κατάστασης.

2. Στάδιο εκδήλωσης – κορύφωσης της κρίσης (acute crisis stage):

Είναι η συντομότερη αλλά και η πιο έντονη φάση της κρίσης. Είναι το στάδιο κατά το οποίο κορυφώνεται η κρίση και οι χειρισμοί των αρμοδίων θα κρίνουν την επιτυχή ή μη έκβαση της κρίσης.

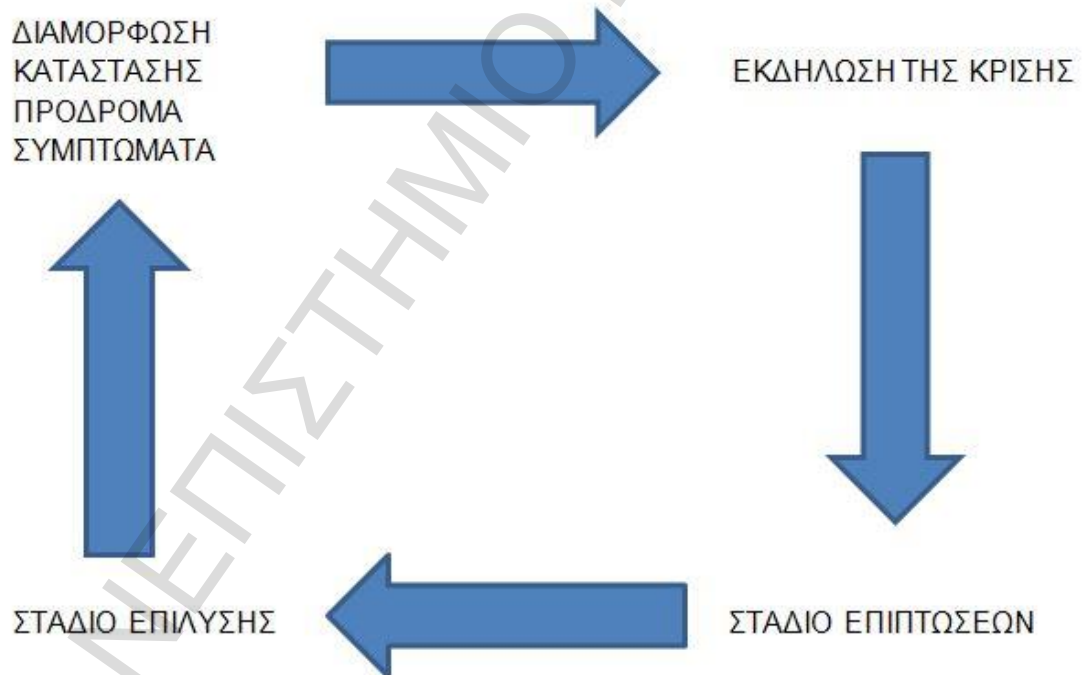
3. Στάδιο των επιπτώσεων (chronic crisis stage):

Στο στάδιο αυτό η κρίση έχει εδραιωθεί . Οι αρμόδιοι μελετούν τα χαρακτηριστικά της κατάστασης, ερευνούν τις δυνατές λύσεις και σχεδιάζουν στρατηγικές για επανάκαμψη και έξοδο από την ύφεση. Η προϋπάρχουσα μέριμνα για ένα σχέδιο διαχείρισης κρίσεων συντομεύει τη χρονική διάρκεια αυτού του σταδίου.

4. Στάδιο επίλυσης – ομαλοποίησης (crisis resolution stage):

Το τελευταίο στάδιο κατά το οποίο η κρίση ομαλοποιείται και το σύστημα επανέρχεται στην αρχική πριν την κρίση, κατάσταση. Σ' αυτή τη φάση είναι σημαντικό να αναλυθεί η κρίση και να αποκτηθεί η κατάλληλη γνώση στη βάση της συνεχούς βελτίωσης για την αποφυγή παρόμοιων καταστάσεων στο μέλλον.

Εικόνα 1: Τα στάδια οικονομικής κρίσης

Η άνοδος όσο και η κάθοδος του οικονομικού κύκλου, αποτελούνται από δύο επιμέρους φάσεις. Η άνοδος, αποτελείται από την φάση της ανάκαμψης και την φάση της υπερθέρμανσης ενώ η κάθοδος, αποτελείται τη φάση της κάμψης και την φάση της ύφεσης. Σε κάθε φάση, εμφανίζονται διαφορετικά γεγονότα, τα οποία αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κάθε φάσης.

Στη φάση της ανάκαμψης παρουσιάζεται:

- Αύξηση των επενδύσεων.
- Μείωση της ανεργίας, η οποία έρχεται ως επακόλουθο της αύξησης των επενδύσεων.
- Φυσιολογικός πληθωρισμός, ως επακόλουθο της αύξησης της ζήτησης.

Στη φάση της υπερθέρμανσης παρουσιάζεται:

- Υπέρ-επένδυση, καθώς δημιουργείται υπεραισιοδοξία στους επιχειρηματίες, οι οποίοι προβαίνουν σε υπερβολικές επενδύσεις.
- Φυσιολογική ανεργία, λόγω της υπερεπένδυσης.
- Έντονος πληθωρισμός, ως επακόλουθο της μείωσης της ανεργίας καθώς και εμφάνιση πληθωριστικών φαινομένων, λόγω της αύξησης των μισθών.

Στη φάση της κάμψης παρουσιάζεται:

- Μείωση των επενδύσεων, αφού η υπερπροσφορά προϊόντων που δημιουργήθηκε στην περίοδο της υπερθέρμανσης, μένει αδιάθετη.
- Εμφάνιση κυκλικής ανεργίας, λόγω της μείωσης των επενδύσεων.
- Πτώση των τιμών των προϊόντων, ως αποτέλεσμα της ανεργίας και της μείωσης της αγοραστικής δύναμης.

Στη φάση της ύφεσης παρουσιάζεται:

- Περαιτέρω μείωση των επενδύσεων. Η οικονομία εισέρχεται στο στάδιο της ύφεσης, οδηγώντας τις επενδύσεις σε συρρίκνωση.
- Εκτεταμένη ανεργία. Η μείωση των επενδύσεων οδηγεί σε περαιτέρω αύξηση της ανεργίας.
- Μεγαλύτερη πτώση των τιμών, λόγω της μειωμένης ζήτησης των αγαθών, που δημιούργησε η επιταχυνόμενος ρυθμός της ανεργίας. Αυτό λαμβάνει χώρα, έως ότου η συνολική προσφορά θα συρρικνωθεί τόσο πολύ, που θα να αντιστραφεί η

σχέση προσφοράς - ζήτησης, με αποτέλεσμα η υπερβάλλουσα ζήτηση να οδηγήσει σε ανάκαμψη της οικονομίας. Αυτό το γεγονός, θα οδηγούσε στο ξεκίνημα ενός νέου οικονομικού κύκλου.

2.4. Η διεθνής οικονομική κρίση

Η αδυναμία πρόβλεψης της οικονομικής κρίσης του 2008 στις Η.Π.Α., καθώς και η άρνηση να ληφθούν υπόψη εκείνες οι απόψεις, οι οποίες προειδοποιούσαν για τον επερχόμενο κίνδυνο, οφείλεται στο γεγονός ότι η κρίση, προήλθε από ένα συνονθύλευμα καίριων παραγόντων και όχι από μία συγκεκριμένη αιτία. Η αλληλεπίδραση των προαναφερθέντων παραγόντων, λειτούργησε πολλαπλασιαστικά δημιουργώντας μια έντονα αρνητική δυναμική, η οποία οδήγησε στην εξάπλωση της κρίσης παγκοσμίως, κυρίως όμως στην Ευρώπη.

Για το ξέσπασμα της κρίσης, αφορμή αποτέλεσε η διόγκωση της στεγαστικής και καταναλωτικής πίστης στις Η.Π.Α., η αύξηση των επιτοκίων, η αδυναμία αποπληρωμής των δανείων και η τιτλοποίηση τους, γεγονότα τα οποία δημιούργησαν μια φούσκα η οποία είχε ως επακόλουθο την οικονομική κρίση.

Αρκετοί μελετητές αναφέρουν κάποια αίτια για την οικονομική κρίση, τα οποία παρουσιάζουν ποικίλη βαρύτητα. Μερικά από τα προαναφερθέντα αίτια παρατίθενται πιο κάτω:

- Η πολιτικοοικονομική ιδεολογία που επικρατούσε στη διεθνή οικονομική ζωή και πολιτική ζωή σύμφωνα με την οποία οι αγορές χρήματος και κεφαλαίου είναι αποτελεσματικές (Fama, 1991) και έχουν την ικανότητα να αυτό-ρυθμίζονται και σε κάποιο βαθμό να αυτό-εποπτεύονται. Η υπόθεση για την αποτελεσματική αγορά κατέληξε να αποτελεί δόγμα που οδήγησε σε ακραίες συμπεριφορές επενδύσεις υψηλού ρίσκου (Καραμούζης, 2011).
- Η κερδοσκοπική συμπεριφορά και η απληστία οδήγησε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην ανάληψη κινδύνων που συνοδεύονται με την αγορά ενυπόθηκων subprime. Καθώς τα επιτόκια κινούνταν σε χαμηλά επίπεδα οι παραδοσιακές επενδύσεις δεν απέφεραν υψηλές αποδόσεις με αποτέλεσμα οι συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές να αναλαμβάνουν υψηλούς κινδύνους επενδύοντας σε καινοτόμα χρηματοπιστωτικά μέσα χωρίς να επιδεικνύουν την δέουσα επιμέλεια για την στάθμιση ατών των κινδύνων (Calomiris, 2011).

- Οι μακροοικονομικές ανισορροπίες ανάμεσα σε χώρες του πλανήτη, αφορούν σε διαφορετικό βαθμό αποταμίευσης και επένδυσης στις Η.Π.Α. και που εκδηλώθηκε με ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους και σε πλεονάσματα αντίστοιχα στις χώρες της Ασίας, ιδιαίτερα της Κίνας. Αυτές οι ανισορροπίες οδήγησαν σε μεταφορά χρήματος από την Ασία στις Η.Π.Α. Η διατήρηση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα ως αποτέλεσμα της χαλαρής νομισματικής πολιτικής και η υψηλή ρευστότητα που οδήγησαν σε υψηλά επίπεδα μόχλευσης και την υπέρμετρη χορήγηση ενυπόθηκων δανείων μειωμένης εξασφάλισης (Obstfeld & Roggoff, 2009).
- Οι πολύπλοκοι δομημένοι τίτλοι, οι οποίοι περιείχαν δυσνόητους όρους και αδιαφανείς διαδικασίες διαπραγμάτευσης, αξιολογούνταν με υψηλή βαθμολογία από τους οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, παρόλο που δεν μπορούσαν να αποτιμηθούν σωστά.
- Η κερδοσκοπική κουλτούρα ορισμένων Διοικήσεων διεθνών τραπεζών που δεν κινήθηκαν με γνώμονα την προάσπιση των συμφερόντων των μετόχων αλλά με βάση τα βραχυχρόνια δικά τους, προχωρώντας σε εξαγορές και συγχωνεύσεις, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος και οι μακροχρόνιες επιδόσεις (Cai, Cherny & Milbourn, 2010). Η προαναφερθείσα κερδοσκοπία, οδήγησε σε χορηγήσεις με χαλαρά κριτήρια, υποβαθμίζοντας έτσι την ποιότητα των χορηγούμενων δανείων.
- Η αναποτελεσματικότητα του κανονιστικού πλαισίου για την προληπτική εποπτεία των τραπεζών, καθώς και η έλλειψη σωστής εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες οι οποίες αφέθηκαν να παίρνουν ρίσκα βασιζόμενες μόνο σε αξιολογήσεις των οίκων αξιολόγησης και στα εσωτερικά υποδείγματα των τραπεζών για τον υπολογισμό του κινδύνου (Δρουκόπουλος, 2011).
- Οι ανεπαρκείς εκτιμήσεις των οίκων αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, που κατηγορήθηκαν για μεροληψία και σύγκρουση συμφερόντων, λόγω του γεγονότος, όπως υποστηρίζουν κάποιοι παρατηρητές, ότι πελάτες τους ήταν οι εκδότες των τίτλων οι οποίοι και πλήρωναν για τις αξιολογήσεις, ενώ για κάποιους άλλους παρατηρητές το κίνητρο για την κατασκευή μη ρεαλιστικών υποδειγμάτων από τους οίκους αξιολόγησης, ήταν η ζήτηση υπερτιμολογημένων αξιολογήσεων από την πλευρά των επενδυτών. Η κρίση οδήγησε σε επανεξέταση του πλαισίου λειτουργίας των οίκων αξιολόγησης (Χαρδουβέλης, 2011).
- Η υψηλή μόχλευση, δηλαδή ο υψηλός δανεισμός ενός χρηματοοικονομικού ιδρύματος, οποία χρηματοδοτούσε τις επενδύσεις ήταν κυρίως βραχυχρόνιος (Tobias & Shin, 2009), (Crotty, 2009), (Ξαφά, 2011). Σημειώθηκαν κεφαλαιακές απώλειες, όταν οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων, στα οποία είχαν επενδύσει οι επενδυτικές τράπεζες άρχισαν να πέφτουν, με αποτέλεσμα την άρνηση της ανανέωσης της

χρηματοδότησής της, από τις αγορές. Πάνω στην προσπάθεια εξεύρεσης κεφαλαίων, οι επενδυτικές τράπεζες δεν είχαν άλλη επιλογή από το να πουλήσουν υγιή στοιχεία γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα, ακόμα μεγαλύτερη καθοδική πορεία στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων. Συμπερασματικά, η άρνηση για χρηματοδότηση των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, έπαιξε τον κυριότερο ρόλο στην επέκταση της κρίσης.

Από το 2004, η αγορά κατοικίας στις Η.Π.Α. είχε καθοδική πορεία. Οι τιμές των κατοικιών κατρακύλησαν και τα ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου, οδήγησαν πολλούς ιδιοκτήτες τέτοιων κατοικιών σε χρεοκοπία, καθώς τα συμβόλαιά τους ανανεώνονταν με τα νέα υψηλότερα επιτόκια της αγοράς. Έτσι, εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της χρεοκοπίας των οφειλετών στεγαστικών δανείων. Το έτος 2007, πολλές επενδυτικές τράπεζες στις Η.Π.Α. όπως και στην Ευρώπη, σημείωσαν απώλειες, λόγω της επένδυσής τους σε στεγαστικά δάνεια χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης. Ένα σύνολο επισφαλών δανείων και πολλά προϊόντα που βασιζόνταν σε δάνεια, υποβαθμίστηκαν από τους οίκους αξιολόγησης, από AAA σε A+ τον Ιούλιο του 2007, κίνησε που έσπειρε τον πανικό και δημιούργησε αμφιβολίες, για το πώς αξιολογούσαν μέχρι τότε οι οίκοι.

Στην Γαλλία, τον Αύγουστο του 2007, η γαλλική τράπεζα BNP καθώς και άλλες τράπεζες, σταμάτησαν τις ρευστοποιήσεις αμοιβαίων κεφαλαίων τους, τα οποία ήταν επενδυμένα σε αμερικάνικα στεγαστικά δάνεια, εξαιτίας της αδυναμίας αποτίμησης της αξίας του ενεργητικού τους. Τα επιτόκια εκτοξεύτηκαν στα ύψη, η ρευστότητα χάθηκε και τα χρηματιστήρια παρουσίασαν σημαντική πτώση, γεγονότα που οδήγησαν τις κεντρικές τράπεζες στην παροχή ρευστότητας.

Καθώς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δεν μπορούσαν να εκτιμήσουν τις κεφαλαιακές τους ανάγκες, σταμάτησαν την παροχή δανείων μεταξύ τους με αποτέλεσμα, ιδιαίτερα αυτά με υψηλή μόχλευση, να αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας. Έτσι στη διατραπεζική αγορά, ο κίνδυνος χρεοκοπίας των τραπεζών, οδήγησε σε άνοδο τα περιθώρια των επιτοκίων. Ακόμα ένας μεγάλος αριθμός εταιρειών αμοιβαίων κεφαλαίων, που είχαν χρησιμοποιήσει βραχυπρόθεσμο δανεισμό για να χρηματοδοτήσουν τις επενδύσεις τους, υποχρεώθηκαν σε πωλήσεις μακροπρόθεσμων περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να εξασφαλίσουν τις μεγαλύτερες εγγυήσεις που ζητούσαν οι δανειστές τους, οδηγώντας τις τιμές σε πτώση.

Το Σεπτέμβριο του 2007, η κρίση εμφανίζει τα πρώτα σημάδια της και στην Ευρώπη, με τη βρετανική τράπεζα Northern Rock, να ζητά έκτακτη χρηματοδότηση από την Τράπεζα της Αγγλίας, αφού η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότησή της από την

διατραπεζική αγορά είχε διακοπεί. Το προαναφερθέν γεγονός, προκάλεσε πανικό οδηγώντας σε μαζική ανάληψη καταθέσεων. Το Υπουργείο Οικονομικών, αναγκάστηκε να εγγυηθεί για το σύνολο των καταθέσεων και να γίνει ο έλεγχος της τράπεζας κρατικός. Όμως, η κρίση δεν σταμάτησε εκεί αφού ακολούθησαν η Ελβετική UBS, η City group και η Merrill Lynch. Έτσι, ο εκτροχιασμός της κατάστασης αυτής, αποτράπηκε λόγω της παρέμβασης των κεντρικών τραπεζών. Τα χρηματιστήρια, μετά την πρώτη αντίδραση επανήλθαν στα προηγούμενα επίπεδα, τα περιθώρια των επιτοκίων έδειξαν ανοδική πορεία και ξεκαθαρίστηκε το μέγεθος των πιθανών απωλειών.

Μολαταύτα, τον Ιανουάριο του 2008, η κρίση επηρέασε και τα χρηματιστήρια και οι δείκτες διεθνώς παρουσίασαν πτωτική τάση. Οι τράπεζες, άρχισαν μια διαδικασία απομόχλευσης, όμως, οι πιστωτικές συνθήκες άρχισαν να δυσκολεύουν και η ανάπτυξη να επιβραδύνεται. Γι' αυτό, αποφάσισαν να προβούν σε συντονισμένες μειώσεις επιτοκίου και σε παροχή ρευστότητας, ώστε να αποτρέψουν την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Παρόλα αυτά, το πρόβλημα δεν λύθηκε, αφού το πρόβλημα δεν ήταν η ρευστότητα αλλά η έλλειψη φερεγγυότητας.

Τον Ιούλιο του ίδιου έτους, η κατάσταση επιδεινώθηκε αφού οι Fannie Mae και Freddie Mac, οι μεγαλύτεροι δανειστές στην αγορά στεγαστικών δανείων, δεν είχαν τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν την απαιτούμενη χρηματοδότηση. Το Σεπτέμβριο του 2008, η κρίση κορυφώθηκε με τη Lehman Brothers να κηρύσσει πτώχευση στις 15 Σεπτεμβρίου του 2008. Την ίδια ημέρα όμως, η Merrill Lynch εξαγοράζεται από την Bank of America. Η πτώχευση της Lehman Brothers, εξαφανίζει κάθε εμπιστοσύνη η οποία είχε απομείνει στη διατραπεζική αγορά, εκτοξεύοντας τα επιτόκια. Η μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρεία στον κόσμο, η Αμερικάνικη AIG, κρατικοποιείται υπό τον φόβο ότι μία ενδεχόμενη κατάρρευση της, θα μπορούσε να συμπαρασύρει το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Όλο και περισσότερες τράπεζες και αμοιβαία κεφάλαια εξαγοράζονται ή χρεοκοπούν. Το απαύγασμα όλων αυτών είναι, ο μη έλεγχος πια της κατάστασης, με αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις να αγοράζουν μερίδια σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Μολαταύτα, η κρίση κλιμακώθηκε με αποτέλεσμα τη μετατροπή της κρίσης, από κρίση στο χρηματοπιστωτικό τομέα σε παγκόσμια κρίση της πραγματικής οικονομίας.

Τα σενάρια προσομοίωσης (stress tests), που διενήργησε η αμερικανική κυβέρνηση προσπαθώντας να καθησυχάσει τους επενδυτές, βοήθησαν στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης προς τις τράπεζες, όμως οι φόβοι για την επέκταση της κρίσης στην

πραγματική οικονομία, όχι μόνο δεν μειώθηκαν αλλά εντάθηκαν. Από την άλλη μεριά, τα αντίστοιχα Ευρωπαϊκά σενάρια προσομοίωσης (stress tests), δεν μπόρεσαν να καθησυχάσουν την αγορά. Μετά την κρίση στην Ιρλανδία, η ανησυχία στις αγορές κλιμακώθηκε και ο φόβος για επέκταση της κρίσης στην πραγματική οικονομία, βγήκε αληθινός.

Η πτώχευση της Lehman Brothers κατέρρευσε το διεθνές εμπόριο, λόγω της διεθνοποίησης της οικονομίας, με αποτέλεσμα η παγκόσμια οικονομία να βρεθεί αντιμέτωπη με την χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου. Η διεθνοποίηση της οικονομίας, επηρέασε τις οικονομίες όλων των χωρών και ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης το 2009, ήταν για πρώτη φορά αρνητικός μετά τη δεκαετία του 1930.

Τέθηκαν αυστηρά πιστωτικά κριτήρια από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, με σκοπό να ενδυναμώσουν την κεφαλαιακή τους βάση. Μειώθηκαν οι πιστώσεις, οδηγώντας τις επιχειρήσεις σε μείωση των δραστηριοτήτων τους, σε μείωση του απασχολούμενου προσωπικού, σε αύξηση της ανεργίας, σε μείωση της παραγωγής και του εισοδήματος και σε διατήρηση της ύφεσης. Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα, οι επιχειρήσεις να αδυνατούν να εκπληρώσουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο έναν φαύλο κύκλο.

Συμπερασματικά, μπορούμε να αναφέρουμε πως στις Η.Π.Α., μεγάλες επιχειρήσεις χρεοκόπησαν και εθνικοποιήθηκαν, οι εξαγωγές επλήγησαν και η έλλειψη πιστώσεων και επιχειρηματικής εμπιστοσύνης, οδήγησε στην κατάρρευση του παγκόσμιου εμπορίου. Η πτώση, ήταν ταυτόχρονη και αφορούσε όλες τις οικονομίες και όλες τις κατηγορίες εμπορευμάτων.

2.5. Τα πρώτα μέτρα αντιμετώπισης της διεθνούς κρίσης

Από το 2008, όλα τα κράτη επέλεξαν να ακολουθήσουν μια κοινή πολιτική, με σκοπό την αντιμετώπιση της κρίσης. Οι κυβερνήσεις των κρατών, προσπάθησαν να περιορίσουν το μέγεθος της παγκόσμιας ύφεσης, παρέχοντας στήριξη στην οικονομία και εφαρμόζοντας επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Έτσι, τα επιτόκια μειώθηκαν, δόθηκε η απαραίτητη ρευστότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και αυξήθηκε το ελάχιστο όριο εγγύησης καταθέσεων, προκειμένου να αποφευχθεί ο πανικός των καταθετών.

Ταυτόχρονα, τα πακέτα διάσωσης των τραπεζών σε μερικές χώρες εφαρμόστηκαν ή κρίθηκε αναγκαία, ακόμα και η μερική κρατικοποίηση τους. Ενεργοποιήθηκαν

προγράμματα κεφαλαιακής στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, για την εξυγίανση ισολογισμών τους, καθώς και για την χρηματοδότηση ιδιωτών, με στόχο να αναθερμανθεί η πιστωτική αγορά.

Όλες οι παραπάνω ενέργειες, οι οποίες ήταν τόσο δημοσιονομικού όσο και νομισματικού περιεχομένου, αύξησαν την εμπιστοσύνη των αγορών και ενίσχυσαν το διεθνές εμπόριο. Το όφελος ήταν, ότι η παγκόσμια οικονομία, άρχισε να μπαίνει σε τροχιά ανάκαμψης το 2010, παρόλο που ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης ήταν χαμηλός.

2.6. Τι διαφοροποιεί τη σημερινή οικονομική κρίση

Καταρχάς, αυτό που διαφοροποιεί τη σημερινή οικονομική κρίση από αυτήν του 1929, είναι η οικονομική πολιτική που εφαρμόστηκε. Είναι φανερό, ότι το δίδαγμα της κρίσης του 1929, έγινε απόλυτα κατανοητό από τις αντιδράσεις των νομισματικών και των δημοσιονομικών αρχών σε παγκόσμιο επίπεδο, αφού η αντίδραση των οικονομικών πολιτικών ήταν συντονισμένη και η πρέπουσα.

Επιπροσθέτως, ένα ακόμη γεγονός που μας υποδεικνύει τη μεγάλη διαφορά των δύο κρίσεων είναι, ότι το μέγεθος των κρατών (δημόσιες δαπάνες και φόροι), είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερο. Παραδείγματος χάριν, το μέγεθος του αμερικάνικου κράτους το 1929 ήταν 10%, ενώ σήμερα είναι πάνω από το 30%.

Ένα ακόμη στοιχείο, το οποίο ενισχύει την προαναφερθείσα διαφορά και μας προσδίδει έναν ακόμα κίνδυνο, είναι η χρηματοπιστωτική δραστηριότητα ως μέρος της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Το ποσοστό των νοικοκυριών, σε σχέση με αυτό της δεκαετίας του 1930, που έχει σήμερα πρόσβαση σε πιστώσεις, είναι πολύ μεγαλύτερο. Είναι χαρακτηριστικό, ότι σχεδόν κάθε άτομο στις δυτικές κοινωνίες έχει πιστωτική κάρτα.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα, ότι η διεθνής οικονομική κρίση του 2007 με γενεσιουργό χώρα τις Η.Π.Α., αποτελεί μία παγκόσμια κατάσταση απειλούμενης οικονομικής ύφεσης, στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα. Η κρίση αυτή, ξέσπασε 78 χρόνια μετά την τελευταία μεγάλη κρίση του 1929 και δημιουργήθηκε, μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν, ότι είναι απαραίτητος ένας κρατικός

παρεμβατισμός, παράλληλα με τη κατάρτιση σχεδίων επίλυσης της κρίσης, προτού αυτή λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις.

2.7. Η περίπτωση της ελληνικής οικονομικής κρίσης και τα αίτια της

Η Ελλάδα βρέθηκε στην δίνη μιας διεθνούς οικονομικής κρίσης, την οποία εκδήλωσε με τη μορφή οικονομικής δυσπραγίας και η οποία συνετέλεσε, στην υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου και στην αδυναμία ελέγχου του χρέους της. Αναδείχθηκαν οι μακροοικονομικές ανισορροπίες και οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, οι οποίες απεικονίζονται στα υψηλά δίδυμα ελλείμματα, στο έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και στο δημοσιονομικό έλλειμμα.

Ταυτοχρόνως σχεδόν, η κρίση της Ελλάδας μετατράπηκε σε κρίση της Ευρωζώνης, η οποία αντιμετώπιζε την μεγαλύτερη της μεταπολεμικού περιόδου. Οι αγορές συνειδητοποίησαν, ότι το πρόβλημα της Ελλάδας αποκάλυψε τις αδυναμίες της δημοσιονομικής πολιτικής της νομισματικής ένωσης. Ο πληθωρισμός της ευρωζώνης υπερδιπλασιάστηκε, η ακρίβεια εξελίχθηκε σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα για όλες τις χώρες, η ανεργία πλήττει σοβαρά τις κοινωνίες και οι ρυθμοί ανάπτυξης της Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Ένωση), έπεσαν στο μισό. Η οικονομική κρίση έφτασε στην Ευρώπη και οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κλονίστηκαν.

Η ελληνική οικονομία, δεν αποτελεί μεμονωμένη υπόθεση. Είναι συνδεδεμένη με την πολιτική, με την ανθρώπινη φύση και με το τι θεωρείται ορθή συμπεριφορά. Η υπάρχουσα οικονομική κρίση, ξεπερνά τα διαθέσιμα μέσα και δύσκολα μπορεί να υπάρξει λύση από τις αγορές και από το κράτος ξεχωριστά.

Αξίζει να αναφερθεί, πως ο κύριος λόγος αύξησης του χρέους, ήταν το δημόσιο έλλειμμα, το οποίο εξαρτάται από τη σχέση δαπανών και εσόδων. Στην Ελλάδα, οι αυξημένες δαπάνες σε σχέση με τα μειωμένα έσοδα δημιούργησαν έλλειμμα, οδηγώντας τις κυβερνήσεις σε δανεισμό και στην δημιουργία χρέους. Η δαπάνη όμως, που προκύπτει από τη δημιουργία των τόκων που αφορούν στο χρέος, αύξησαν επιπλέον το έλλειμμα, αναγκάζοντας τις κυβερνήσεις σε νέο δανεισμό. Με τον τρόπο αυτό, αυξήθηκε το ήδη από προηγούμενα έτη συσσωρευμένο χρέος.

Κατά την διάρκεια των δεκαετιών 1990 και 2000, το εμπορικό ισοζύγιο ήταν αρνητικό, γεγονός που σημαίνει ότι οι εισαγωγές ήταν περισσότερες από τις εξαγωγές και η Ελλάδα καταναλώνει περισσότερο από όσο παράγαγε. Η επιπρόσθετη κατανάλωση

ικανοποιούνταν από τον εξωτερικό δανεισμό, ο οποίος κατά τη δεκαετία του 2000 παρουσίασε μεγάλη αύξηση.

Το πρόβλημα της Ελλάδας, είναι ο συνδυασμός υψηλού χρέους και ελλείμματος και χαμηλής ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Η αδυναμία παραγωγής της χώρας αυξάνει το εξωτερικό χρέος της και η χώρα, δανείζεται με υψηλά πλέον επιτόκια από τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η πρόσβαση που είχε σε φθηνά κεφάλαια δεν χρησιμοποιήθηκε για αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας αλλά για την κάλυψη υπέρογκων δημόσιων δαπανών (Βαγιανός, Βέττας & Μεγύρ, 2010).

Μολονότι ότι οι παραγωγικές επενδύσεις μειώθηκαν, η κατανάλωση στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά πολύ τη δεκαετία του 1980. Οι αιτίες ήταν, ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και οι υψηλότεροι μισθοί λόγω της άντλησης δανείων μέσω του χαμηλού κόστους εξωτερικού δανεισμού. Η συνισταμένη αυτών, έδινε μια ψεύτικη αίσθηση ευημερίας στην Ελλάδα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα κεφάλαια που προέρχονταν από τα δάνεια, χρησιμοποιήθηκαν και για αντιστάθμιση των μειωμένων φορολογικών εσόδων λόγω της φοροδιαφυγής. Μπορούμε, επίσης, να αναφέρουμε, ότι η χαλάρωση των ελεγκτικών και εισπρακτικών μηχανισμών καθώς και η ύφεση της οικονομίας που προκάλεσε η διεθνής κρίση, είναι κάποιες άλλες αιτίες αύξησης του χρέους.

Τα πραγματικά προβλήματα της κρίσης, όχι μόνο δεν άργησαν να φανούν, αλλά επεκτάθηκαν και στο σύνολο των Ελλήνων πολιτών. Η άνοδος των επιτοκίων, η δύσκολη λήψη δανείων, η άνοδος των τιμών των εμπορευμάτων και των καυσίμων, είχαν ως αποτέλεσμα, την ακρίβεια και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Η πτώση των καταναλωτικών δαπανών, είχε ως επακόλουθο την πτώση των κύκλων των εργασιών. Κατά συνέπεια, η ελληνική οικονομία παγιδεύτηκε ανάμεσα στην οικονομική ύφεση και τη δημοσιονομική κατάρρευση.

Η ελληνική οικονομική κρίση, δεν ήταν ένα ανεξάρτητο και απρόσμενο φαινόμενο. Τα αίτια της κρίσης, βρίσκονται στα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα, στις πολιτικές που εφαρμόστηκαν και στη διεθνή συγκυρία της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, που τα ανέδειξε με εντονότερο και οξύτερο τρόπο. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας, είναι η ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων, που προϋπήρχαν της εμφάνισης της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης και τα οποία διογκώθηκαν τα τελευταία χρόνια, με την εμμονή στην άσκηση πολιτικών, στη κατεύθυνση των αυτορυθμιζόμενων αγορών.

Η παραγωγική βάση της ελληνικής οικονομίας είναι ισχνή, καθώς στηρίχθηκε σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σε τομείς όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία και η οικοδομή, κλάδοι που πλήττονται πρώτοι και με ιδιαίτερη ένταση από την κρίση. Οι τράπεζες, το πιο ισχυρό τμήμα του ελληνικού κεφαλαίου, λειτούργησαν με πρωτόγνωρους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Με την επέκτασή τους στα Βαλκάνια και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, μαζί με άλλες μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, είναι εκτεθειμένες στη διεθνή κρίση, αφού ανέλαβαν υψηλούς κινδύνους, επειδή η κρίση πλήττει με ιδιαίτερη σφοδρότητα αυτές τις χώρες.

2.8. Οι αντιδράσεις στην ελληνική οικονομική κρίση

Οι οίκοι αξιολόγησης, όταν αντιλήφθηκαν το πραγματικό μέγεθος του προβλήματος της ελληνικής οικονομίας, ξεκίνησαν τις συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας. Η δανειακή εξάρτηση της ελληνικής κυβέρνησης από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων, προκειμένου να πληρώσει τα ελλείμματα του προϋπολογισμού και του εμπορικού ελλείμματος, έκανε την οικονομία της χώρας ευάλωτη, απέναντι στην εμπιστοσύνη των επενδυτών. Όλα αυτά, είχαν ως αποτέλεσμα τον κλονισμό της αξιοπιστίας της Ελλάδας και την αμφισβήτηση της ικανότητας και των άλλων ευρωπαϊκών οικονομιών, να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους.

Τα παραποιημένα στατιστικά στοιχεία από τις ελληνικές αρχές, σχετικά με το έλλειμμα του 2009, προκάλεσαν την έντονη αντίδραση των αγορών. Αυτό το γεγονός, αποτέλεσε το εφελκυστικό διαδοχικών αρνητικών προβλέψεων, για αθέτηση πληρωμών του ελληνικού δημόσιου χρέους της.

Στον προϋπολογισμό του 2010, ελήφθησαν διάφορα μέτρα, με σκοπό τον περιορισμό του ελλείμματος, την ενίσχυση της ανάπτυξης και την πάταξη της φοροδιαφυγής. Όμως, παρόλα αυτά, το κόστος δανεισμού αυξήθηκε και η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε ένα πρόγραμμα σταθεροποίησης, για το διάστημα 2009-2013, το οποίο περιελάμβανε πρόσθετα μέτρα, για αύξηση των εσόδων μέσω της αύξησης των εμμέσων φόρων, μείωση των δαπανών και παύση των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα. Ωστόσο, δεν κατέστη δυνατό να ηρεμήσουν οι αγορές και τα επιτόκια, τα οποία διέγραφαν νέα ανοδική πορεία.

Τον Φεβρουάριο του 2010, ευρισκόμενοι στην δίνη της οικονομικής κρίσης, λαμβάνονται και νέα επιπλέον δημοσιονομικά μέτρα, με σκοπό τον περιορισμό του

ελλείμματος και τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Μολαταύτα, οι αγορές δεν πείστηκαν και έσπειραν αμφιβολίες, για το αν η Ελλάδα θα τα καταφέρει ενώ παράλληλα, εντείνονταν οι φόβοι για την κατάρρευση του ευρωπαϊκού κοινού νομίσματος.

2.9. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Η ύφεση που ξεκίνησε στις Η.Π.Α. επεκτάθηκε και στον υπόλοιπο κόσμο, ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης. Οι τράπεζες έχουν «κλείσει τις στρόφιγγες», με άμεση συνέπεια οι ιδιώτες καταναλωτές, να μη μπορούν να συνεχίσουν να καταναλώνουν με την ίδια ταχύτητα.

Παρότι οι κεντρικές τράπεζες, έκαναν συντονισμένες προσπάθειες για την αύξηση της ρευστότητας στις αγορές και για τη μείωση των επιτοκίων, υπήρξαν διαδοχικές αρνητικές επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία. Αρκετές δυτικές οικονομίες, οδηγήθηκαν πολύ απότομα σε ύφεση, οι επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα έφτασαν στο ναδίρ, με αποτέλεσμα χιλιάδες θέσεις εργασίας να χαθούν. Όλοι οι πολίτες διακατέχονται από έντονο φόβο, αβεβαιότητα και αγωνία, μη χάσουν το σπίτι, την εργασία, τις αποταμιεύσεις, τις συντάξεις τους και τα περιουσιακά τους στοιχεία.

Σε πρώτο επίπεδο, την ελληνική οικονομία, θα πρέπει να τη δούμε ως ένα μέρος ενός παγκοσμιοποιημένου οικονομικού συστήματος. Οι παραγωγικότεροι κλάδοι της χώρας, όπως είναι η ναυτιλία, ο τουρισμός, ο τραπεζικός κλάδος παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συσχέτισης με το εξωτερικό. Σε δεύτερο επίπεδο, μπορεί να υποστηριχτεί, ότι για την περίπτωση της Ελλάδας, αναφερόμαστε ουσιαστικά σε μια κρίση ζήτησης. Από τα ανωτέρω στοιχεία, συνάγεται το συμπέρασμα, ότι η ύφεση στην Ελλάδα δεν συνδέεται άμεσα με τις πρωτογενείς αιτίες της κρίσης, που εμφανίστηκε σε Η.Π.Α. και Ευρώπη. Η ελληνική κρίση, είναι το αποτέλεσμα μιας γενικευμένης κρίσης στην παγκόσμια οικονομία, η οποία βρήκε πρόσφορο έδαφος, στην δυσμενή δημοσιονομική κατάσταση της χώρας μας. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδος αυξανόταν με ραγδαίους ρυθμούς, αφού ο δανεισμός τα προηγούμενα έτη, χρησιμοποιήθηκε κυρίως: **α.** για την κάλυψη των αναγκών του δαπανηρού δημοσίου τομέα της, **β.** για την ανάληψη επενδυτικών έργων στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της χώρας και **γ.** για τις υποχρεώσεις της, απέναντι στο σχέδιο ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Ο υψηλός δανεισμός, σε συνδυασμό με τα επαναλαμβανόμενα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και των κρατικών προϋπολογισμών, οδήγησαν στη μείωση της φερεγγυότητας του ελληνικού κράτους. Αυτό συνέβη γιατί οι πλεονασματικές μονάδες, είναι διατεθειμένες να δανείσουν τα χρήματά τους σε σταθερές οικονομικά χώρες και όχι σε χώρες οικονομικά αδύνατες. Κατά συνέπεια, αυξήθηκε αρκετά το επιτόκιο δανεισμού της Ελλάδας, αφού η ανάληψη μεγαλύτερου κινδύνου από τους δανειστές, έχει ως αποτέλεσμα την προσαύξηση της απαιτούμενης ανταμοιβής. Δημιουργήθηκαν έτσι, περισσότερες δυσκολίες στην εξασφάλιση απαραίτητων κεφαλαίων, για την χρηματοδότηση των μέτρων που θα την βοηθούσαν να εξυγιάνει τον οικονομικό της τομέα.

2.10. Ανταγωνιστικότητα και βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας

Στην αρχή της οικονομικής κρίσης, το έτος 2009, το υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το συνεχώς αυξανόμενο συνολικό ακαθάριστο εξωτερικό χρέος και η επιδείνωση της αρνητικής καθαρής επενδυτικής θέσης της χώρας, προκλήθηκαν λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας. Οι αδυναμίες αυτές, αποδόθηκαν στην αύξηση των μέσων ονομαστικών αποδοχών των εργαζομένων. Οι συνέπειες ήταν: **α.** η απώλεια της ανταγωνιστικότητας των τιμών και της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας και **β.** η περιορισμένη δυνατότητα της εγχώριας παραγωγής, να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ζήτησης.

Η πρόσφατη κρίση χρέους ανέδειξε το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Κατά το χρονικό διάστημα 2000-2008 η αύξηση του Α.Ε.Π. και η μείωση της ανεργίας δεν οφειλόταν σε πραγματική ανάπτυξη αλλά στην αύξηση της δημόσιας και ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης η οποία στηρίχτηκε στον εξωτερικό δανεισμό των κυβερνήσεων. Ελάχιστα από τα χρήματα αυτά διατέθηκαν σε δημόσιες επενδύσεις και έργα υποδομών αυξάνοντας τη δραστηριότητα στον κατασκευαστικό κλάδο (Οικονομάκης, Μαρκάκη, Αναστασιάδης, & Παπαλεξίου, 2011).

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2000-2008, το Α.Ε.Π. στην Ελλάδα αυξήθηκε με διπλάσιο ρυθμό, από αυτό του μέσου όρου των 27 χωρών της Ε.Ε.. Ο συγκεκριμένος ρυθμός ανάπτυξης, δεν υπήρξε βιώσιμος, διότι δε στηριζόταν στη βελτίωση της

ανταγωνιστικότητας της χώρας μας. Στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζονται τα προαναφερθέντα στοιχεία.

Πίνακας 1: Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα κατά τη δεκαετία του 2000

	Μέση ανάπτυξη Πραγματικού Α.Ε.Π., 2000-2008	Αλλαγή του ποσοστού ανεργίας 2000-2008	Κατάταξη με βάση την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των 27 χωρών της Ε.Ε. το 2002	Κατάταξη με βάση την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των 27 χωρών της Ε.Ε. το 2008
Ελλάδα	3,9%	-4,0	17	26
Μ.Ο. των 27 χωρών της Ε.Ε.	2%	-2,2	14	14

Πηγές: Eurostat, World Economic Forum (W.E.F.), Ο.Ο.Σ.Α.

Η Ελλάδα είναι αντιμέτωπη με μία σειρά εξαιρετικά σοβαρών προβλημάτων, όπως η αδυναμία αποπληρωμής του χρέους της και η δυσκολία να στραφεί όπως πριν, στον εξωτερικό δανεισμό, γεγονός τα οποία την οδηγούν, σε συρρίκνωση των εισοδημάτων. Η χώρα μας, έχει ως μοναδικές και βιώσιμες επιλογές για να ξεπεράσει την οικονομική κρίση, την ανάπτυξη και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Οι προαναφερθείσες επιλογές, θα έχουν ως άμεσα αποτελέσματα τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στο ανθρώπινο δυναμικό της, προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών, τα οποία θα πληρούν τα κριτήρια των διεθνών αγορών και με τη σειρά τους, θα καταλήξουν σε αύξηση του πραγματικού εισοδήματος. Αυτά, θα έχουν ως τελικό αποτέλεσμα το ζητούμενο, δηλαδή, τη δημιουργία και τη διατήρηση μακροχρόνια εμπορικού πλεονάσματος, που θα αντισταθμίσει τους οφειλόμενους τόκους για το ήδη υπάρχον χρέος.

Η ενίσχυση ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας, πρέπει να επικεντρωθεί στην αντιμετώπιση της παθογένειας της ελληνικής οικονομίας, της οποίας η δομή αποτρέπει την δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων και την επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες χώρες της Μεσογείου, παρατηρούνται

φαινόμενα όπως η ύπαρξη μικρών και οικογενειακών επιχειρήσεων, καθώς και ο μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων. Τα φαινόμενα αυτά, αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας, με αποτέλεσμα η παραγωγικότητα να κινείται σε χαμηλά επίπεδα, σε σχέση με την παραγωγικότητα, που επιτυγχάνεται από τις οικονομικές μονάδες, οι οποίες απασχολούν μεγάλο αριθμό εργαζομένων.

Αξίζει να αναφερθεί πως στη χώρα μας, έχει παρατηρηθεί χαμηλή κινητικότητα εργαζομένων. Επιπροσθέτως, υπάρχει δυσκολία απορρόφησης των αποφοίτων των πανεπιστημιακών και των τεχνολογικών ιδρυμάτων, πρόβλημα το οποίο έχει τις ρίζες του, στην έλλειψη συνεργασίας του επιχειρηματικού κόσμου και της αγοράς εργασίας, με τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η αδυναμία δημιουργίας μεγάλων παραγωγικών μονάδων, οι οποίες μπορούν να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, οφείλεται σε ένα βαθμό στην ύπαρξη αντικινήτρων. Στηρίγματα αποτελούν, το πολύπλοκο νομικό σύστημα της χώρας μας, με την αυξημένη γραφειοκρατία και η ύπαρξη ενός ανελαστικού ρυθμιστικού πλαισίου, τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα, την καθυστέρηση ή ακόμα και τη μη δημιουργία επενδύσεων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.), η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες με το αυστηρότερο έλεγχο του κράτους στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, που με τη σειρά της οδηγεί σε παραγωγικότητα, η οποία κινείται σε χαμηλά επίπεδα.

Ταυτόχρονα το μεγάλο μέγεθος του πολυδάπανου δημόσιου τομέα στην Ελλάδα, σε σχέση με το μέγεθος της χώρας αλλά και σε σχέση με το μέγεθος του δημόσιου τομέα των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, παράλληλα με την αλληλοεπικάλυψη δραστηριοτήτων μεταξύ των οργανισμών και των υπουργείων, τον καθιστούν μη αποδοτικό και δημιουργούν εμπόδια και καθυστερήσεις στην επιχειρηματική δραστηριότητα (Βαγιανός, Βέττας & Μεγύρ, 2010).

Ακόμη, επειδή ο δημόσιος τομέας είναι αναποτελεσματικός, παρατηρείται ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας, το οποίο είναι η παραοικονομία και αυτή, σε μεγάλο βαθμό, αποτελεί τροχοπέδη για την αναπτυξιακή διαδικασία. Η ανυπαρξία διαδικασιών προηγμένης τεχνολογίας και μεθοδολογίας ελέγχου, με στόχο τον εντοπισμό και την πάταξη της φοροδιαφυγής, όπως και της παράνομης εργασίας, οδηγεί σε απώλεια εσόδων από φόρους και εργοδοτικές εισφορές. Αυτά με τη σειρά τους, έχουν επίδραση στο Α.Ε.Π. και στην αύξηση του ελλείμματος.

Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ευρωζώνη, το έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε, κυρίως λόγω της απώλειας της ανταγωνιστικότητας. Προκειμένου να βελτιωθεί το εξωτερικό ισοζύγιο της χώρας και να αποκατασταθεί το

έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, πρέπει η κυβέρνηση να επικεντρωθεί στην εφαρμογή μέτρων διαρθρωτικού χαρακτήρα.

2.11. Μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης

Η εντεινόμενη οικονομική κρίση και ύφεση μετά το 2009, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και ιδιαίτερα Μεσογειακό και ελληνικό επίπεδο με τη σοβαρή μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας, την διακοπή χορήγησης δανείων από τις τράπεζες, τη μείωση των επενδύσεων από το κράτος και τις επιχειρήσεις καθώς και τον περιορισμό της ζήτησης από τους καταναλωτές (μείωση μισθών, συντάξεων και αύξηση της φορολογίας), αναδεικνύει με τον πιο σαφή αλλά και ανησυχητικό τρόπο ότι η ευρωπαϊκή, η μεσογειακή και ιδιαίτερα η ελληνική οικονομία βρίσκονται σε ανάλογες συνθήκες οικονομικής ύφεσης (κραχ ανεργίας) μετά από αυτές που ακολούθησαν το κραχ στις χρηματαγορές το 1929. Η επιλογή του μοντέλου της άνισης ανάπτυξης στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της δανειστικής οικονομίας, κυρίως, στα κράτη-μέλη του Νότου, συνέβαλε στην υπερχρέωση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Παράλληλα, οι φοροαπαλλαγές του κράτους προς τις επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την κατάρρευση των μηχανισμών ελέγχου και είσπραξης των φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών, συνέβαλε στον υπερβολικό δανεισμό και στην υπερχρέωση των προϋπολογισμών των κρατών-μελών, ιδιαίτερα των χωρών του Νότου. Με άλλα λόγια, ο ευρωπαϊκός Νότος μετεξελίχθηκε διαμέσου του δανεισμού, σε οικονομικό σχηματισμό ζήτησης, δεδομένου ότι για παράδειγμα στην Ελλάδα το 74% του ΑΕΠ το 2008 προερχόταν από τη ζήτηση και την καταναλωτική δαπάνη (Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας, 2013).

2.11.1. Ανεργία

Το ποσοστό της μερικής απασχόλησης είναι τώρα υψηλότερο από ό,τι στο παρελθόν, τόσο ανάμεσα σε αυτούς που προσλήφθηκαν τα τελευταία χρόνια όσο και ανάμεσα στους παλαιότερους εργαζομένους. Έτσι, το α' εξάμηνο του 2008 ανάμεσα στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα που ήδη εργάζονταν για τουλάχιστον δύο έτη το 4,6% ήταν μερικά απασχολούμενοι. Το αντίστοιχο ποσοστό το 2013 ανέρχεται σε 11,6%, ενώ για αυτούς που προσλήφθηκαν μετά το 2011 το ποσοστό είναι 21,8%. Εξάλλου,

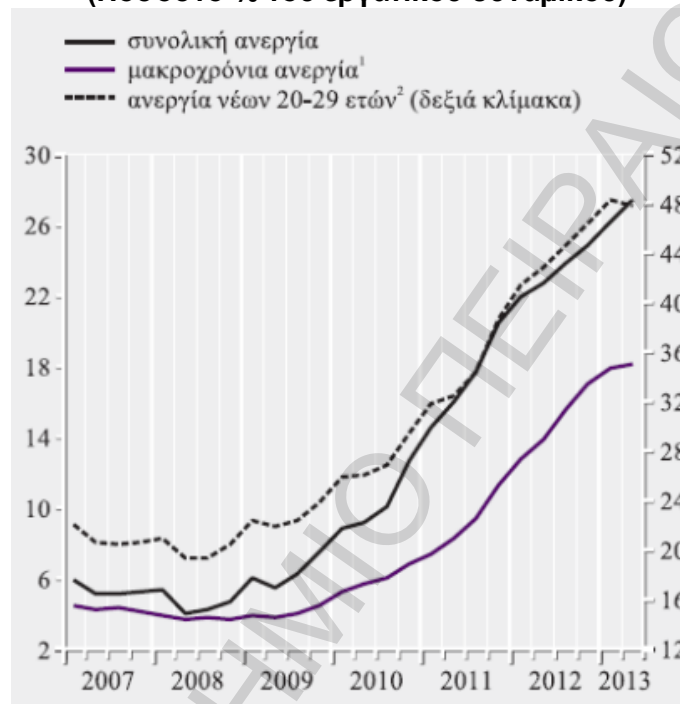
σύμφωνα με την ηλεκτρονική καταγραφή του συνόλου των επιχειρήσεων από το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ (5/12/2013), οι εργαζόμενοι με μερική ή εκ περιτροπής απασχόληση αποτελούν σήμερα το 20,2% του συνόλου των μισθωτών με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Οι μέσες εβδομαδιαίες ώρες εργασίας των μισθωτών στον ιδιωτικό τομέα (σε πρώτη και δεύτερη εργασία) είναι κατά περίπου 4,5% χαμηλότερες το α' εξάμηνο του 2013 έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2008.

Επειδή πολλά από τα άτομα που έχασαν την εργασία τους ήταν απασχολούμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, το ποσοστό των απασχολούμενων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου δεν έχει αυξηθεί ανάμεσα στους παλαιότερους εργαζόμενους, αλλά ούτε και ανάμεσα στους νεοπροσληφθέντες. Από το α' εξάμηνο του 2008 μέχρι και το α' εξάμηνο του 2013 ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά περίπου 933 χιλιάδες. Από αυτή τη μείωση, ποσοστό 54% αφορά μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα, ποσοστό 18% τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και 28% αυτοαπασχολούμενα άτομα. Από αυτούς που σταμάτησαν να εργάζονται από το 2008 και μετά, 31,4% συνταξιοδοτήθηκαν και δεν αναζητούν πλέον εργασία, 12,1% δεν αναζητούν εργασία, ενώ το υπόλοιπο 56,5% αναζητά εργασία. Η άνοδος του αριθμού των ανέργων στο ίδιο διάστημα κατά ένα εκατομμύριο άτομα δείχνει ότι, πέραν όσων σταμάτησαν να εργάζονται και αναζητούν εργασία, προστέθηκαν και άτομα τα οποία δεν είχαν εργαστεί προηγουμένως.

Παράλληλα με την επιβράδυνση του ρυθμού υποχώρησης της απασχόλησης καταγράφεται, τόσο από τα στοιχεία της Ε.Ε.Δ. (Εθνική Επιτροπή Δεοντολογίας) όσο και από τα στοιχεία του Ο.Α.Ε.Δ. (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού), επιβράδυνση και της αύξησης του αριθμού των ανέργων. Ωστόσο, η ανεργία εξακολουθεί να βρίσκεται σε υπερβολικά υψηλά ποσοστά και τον Αύγουστο του 2013 διαμορφώθηκε στο 26,9% (βλ. Διάγραμμα 1). Πολύ υψηλό ποσοστό των ανέργων έχει παραμείνει σ' αυτή τη θέση για διάστημα 12 μηνών και άνω: το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (άνεργοι για διάστημα 12 μηνών και άνω προς το εργατικό δυναμικό) ανέρχεται στο 18% (βλ. Διάγραμμα 1) και το ποσοστό ιδιαίτερα μακροχρόνιας ανεργίας (διάρκεια 24 μηνών και άνω) ανέρχεται σε 11,9%. Το 2014 το μέσο ποσοστό ανεργίας αναμένεται να μειωθεί κατά περίπου μία εκατοστιαία μονάδα από το μέσο ποσοστό του 2013. Μέσα στο 2014 αναμένεται ελαφρά άνοδος τόσο του αριθμού των μισθωτών στον ιδιωτικό τομέα όσο και του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων. Στην κατεύθυνση αυτή θα συμβάλουν και τα προγράμματα απασχόλησης και κατάρτισης του Ο.Α.Ε.Δ., τα οποία στη συγκυρία στην οποία βρίσκεται η οικονομία είναι απαραίτητα, καθώς έχουν στόχο να μην απαξιωθούν οι

δεξιότητες όσων δεν εργάζονται και όχι να υποκαταστήσουν την ιδιωτική πρωτοβουλία (Έκθεση του Διοικητή της ΤΤΕ για το έτος 2013, Φεβρουάριος 2014).

**Διάγραμμα 1: Ποσοστά ανεργίας από (2007-β' τρίμηνο 2013)
(Ποσοστό % του εργατικού δυναμικού)**

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Έρευνα εργατικού δυναμικού

1 Για διάστημα άνω των δώδεκα μηνών

2 Ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού αυτής της ηλικιακής ομάδας

2.11.2. Πληθωρισμός

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) διαμορφώθηκε το πρώτο ενδεκάμηνο του 2013 στο -0,8% (2012: + 1,0%). Ο ρυθμός υποχώρησης των τιμών εντάθηκε στη διάρκεια του ενδεκάμηνου και έφθασε στο -2,9% το Νοέμβριο του 2013. Η επίδραση των έμμεσων φόρων στο μέσο επίπεδο του πληθωρισμού υποχώρησε στο 0,24 της εκατοστιαίας μονάδας το πρώτο ενδεκάμηνο του 2013 από 0,91 της εκατοστιαίας μονάδας το 2012. Ο πυρήνας του πληθωρισμού (που δεν περιλαμβάνει τις μεταβολές στις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) διαμορφώθηκε το πρώτο ενδεκάμηνο του 2013 στο -1,8% (2012: -0,1%).

Η πορεία του ΕνΔΤΚ αποδίδεται κυρίως στη συνεχιζόμενη υποχώρηση του κόστους εργασίας, στην περιορισμένη, σε σχέση με το 2012, αύξηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, στη μείωση της μεταφερόμενης επίδρασης από προγενέστερες αυξήσεις στην έμμεση φορολογία και στην πρόσφατη μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση. Οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να συνεχίσουν να ισχύουν για το υπόλοιπο του 2013 και το πρώτο εξάμηνο του 2014. Κατά συνέπεια, ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ αναμένεται να διαμορφωθεί στο -0,8% κατά μέσο όρο το 2013 και ο πυρήνας στο -1,8%. Στο μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, η υψηλή ανεργία και η περιορισμένη ζήτηση στην οικονομία θα συμβάλλουν στην διατήρηση του πληθωρισμού σε αρνητικά επίπεδα.

Ο αρνητικός πληθωρισμός αναμένεται να έχει θετική επίδραση στο πραγματικό εισόδημα και την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών όπως επίσης και στην ανταγωνιστικότητα τιμών της οικονομίας, ιδιαίτερα στον εξαγωγικό τομέα και στον τουρισμό. Ο κίνδυνος που ενέχει όμως είναι ότι, αν διατηρηθεί για μεγάλο διάστημα, μπορεί να εδραιώσει προσδοκίες οι οποίες επηρεάζουν αρνητικά τις επενδύσεις και την πραγματική οικονομία γενικότερα, καθόσον περιορίζουν τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων και αυξάνουν το πραγματικό κόστος δανεισμού (Εκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το έτος 2013, Φεβρουάριος 2014).

2.11.3. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.)

Το εννεάμηνο του 2013 το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές υποχώρησε με ετήσιο ρυθμό 4%. Ο ρυθμός αυτός είναι σημαντικά βελτιωμένος σε σύγκριση με το 2012 (-6,4%). Το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές σημείωσε μεγαλύτερη υποχώρηση 6,15%, καθώς ο ρυθμός μεταβολής του αποπληθωριστή του Α.Ε.Π. ήταν έντονα αρνητικός ιδίως το γ' τρίμηνο.

Στην εξέλιξη του ΑΕΠ το 2013 συνέχισαν να συμβάλλουν ιδιαίτερα αρνητικά η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις, ενώ οι καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών είχαν θετική συμβολή τόσο λόγω της συνεχιζόμενης μείωσης των εισαγωγών αλλά και το σημαντικότερο λόγω της ανόδου των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (βλ. Πίνακα 2).

Το 2013 η αρνητική συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης στη μεταβολή του ΑΕΠ ήταν ασθενέστερη από ό,τι το 2012, καθώς ο ρυθμός υποχώρησης της τελευταίας έχει αρχίσει να σταθεροποιείται (βλ. Πίνακες 2 & 3), ανταποκρινόμενος μεταξύ άλλων και

στις μειώσεις των τιμών σε αρκετές κατηγορίες αγαθών. Οι λιανικές πωλήσεις, που αποτελούν περίπου το 40% της ιδιωτικής κατανάλωσης, μειώθηκαν σε σταθερές τιμές το εννεάμηνο του 2013 κατά 10,1% έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2012, ενώ ο κύκλος εργασιών μειώθηκε κατά 10,3%, καθώς οι μειώσεις των τιμών στις περισσότερες κατηγορίες αγαθών αντισταθμίστηκαν από άνοδο των τιμών στα τρόφιμα. Το υπόλοιπο 60% της ιδιωτικής κατανάλωσης αποτελούν κυρίως οι δαπάνες για μεταφορές (αγορά αυτοκινήτων, υπηρεσίες μεταφορών κ.λπ.), οι δαπάνες για υγεία και εκπαίδευση και οι δαπάνες για υπηρεσίες δικτύων (ηλεκτρισμός, νερό, τηλεπικοινωνίες). Οι δαπάνες για υγεία και εκπαίδευση επηρεάστηκαν πολύ λιγότερο από την κρίση.

Ενθαρρυντικές ενδείξεις για περαιτέρω εξασθένηση του ρυθμού υποχώρησης της κατανάλωσης είναι, πρώτον, η σταδιακή αποκατάσταση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, αφού ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης στο ενδεκάμηνο του 2013 διαμορφώθηκε στο -69,9 από -75 το ενδεκάμηνο του 2012 και, δεύτερον, η μικρή έστω άνοδος του μεριδίου των διαρκών καταναλωτικών αγαθών (αυτοκίνητα) στη συνολική καταναλωτική δαπάνη.

Η υποχώρηση της ιδιωτικής κατανάλωσης αποδίδεται στη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και στην αβεβαιότητα για τα μελλοντικά εισοδήματα. Η μεταβολή του διαθέσιμου εισοδήματος προήλθε από τη μείωση των αμοιβών και τη σημαντική υποχώρηση του αριθμού των απασχολούμενων (το εισόδημα από εργασία περιορίστηκε με ετήσιο ρυθμό 12,1% το εννεάμηνο σύμφωνα με τα εθνολογιστικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ), τον περιορισμό του εισοδήματος από περιουσία, την αυξημένη φορολογική επιβάρυνση και τον περιορισμό της καταναλωτικής πίστης (βλ. Πίνακα 3). (Εκθεση του Διοικητή της ΤΤΕ για το έτος 2013, Φεβρουάριος 2014).

Πίνακας 2: Ζήτηση και Α.Ε.Π.
(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές και συμβολές ανά συνιστώσα, σε σταθερές αγοραίες τιμές 2005)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013 εννεάμηνο
Ιδιωτική κατανάλωση	4,3 (2,9)	-1,6 (-1,2)	-6,2 (-4,4)	-7,7 (-5,6)	-9,1 (-6,5)	-7,7 (-5,5)
Δημόσια κατανάλωση	-2,6 (-0,5)	4,9 (0,9)	-8,7 (-1,7)	-5,2 (-0,9)	-4,2 (-0,8)	-5,2 (-1,0)
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	-14,3 (-3,9)	-13,7 (-3,2)	-15,0 (-3,0)	-19,6 (-3,6)	-19,2 (-3,0)	-11,6 (-1,5)
Επενδύσεις σε κατοικίες	-33,60 (-4,2)	-20,70 (-1,7)	-21,60 (-1,5)	-18,00 (-1,0)	-32,90 (-1,6)	-36,77 (-1,3)
Εγχώρια τελική ζήτηση ¹	-1,2 (-1,4)	-3,0 (-3,5)	-8,3 (-9,1)	-9,3 (-10,2)	-9,8 (-10,4)	-7,8 (-8,1)
Αποθέματα και στατιστικές διαφορές (ως % του ΑΕΠ)	1,1	-1,8	-0,3	0,4	0,8	1,1
Εγχώρια ζήτηση	-0,2 (-0,3)	-5,4 (-6,2)	-7,1 (-7,8)	-8,7 (-9,5)	-9,4 (-10,1)	-5,9 (-6,1)
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	1,7 (0,4)	-19,4 (-4,7)	5,2 (1,0)	0,3 (0,1)	-2,4 (-0,6)	2,0 (0,5)
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	0,9 (-0,3)	-20,2 (7,7)	-6,2 (1,9)	-7,3 (2,3)	-13,8 (4,2)	-5,5 (1,6)
Εξωτερική ζήτηση	... (0,1)	... (3,1)	... (2,9)	... (2,4)	... (3,7)	... (2,1)
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-6,4	-4,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Δεκέμβριος 2013
Σημείωση: Εντός παρενθέσεων, συμβολή σε εκατοστιαίες μονάδες.
1 Δεν περιλαμβάνονται αποθέματα και στατιστικές διαφορές.

Πίνακας 3: Δείκτες καταναλωτικής ζήτησης (2009-2013)
(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	2009	2010	2011	2012	2013 (διαθέσιμη περίοδος)
Όγκος λιανικού εμπορίου (γενικός δείκτης)	-11,4	-6,2	-10,2	-12,2	-10,1 (Ιαν.-Σεπτ.)
Όγκος λιανικού εμπορίου (εκτός καυσίμων και λιπαντικών)	-9,3	-6,9	-8,7	-11,8	-10,3 (Ιαν.-Σεπτ.)
Είδη διατροφής-ποτά-καπνός ¹	-6,1	-5,5	-6,0	-8,9	-10,6 (Ιαν.-Σεπτ.)
Ένδυση-υπόδηση	1,4	-11,4	-18,8	-20,4	-6,6 (Ιαν.-Σεπτ.)
Έπιπλα-ηλεκτρικά είδη-οικιακός εξοπλισμός	-15,3	-12,7	-15,7	-16,3	-8,9 (Ιαν.-Σεπτ.)
Βιβλία-χαρτικά-λοιπά είδη	-24,0	-4,3	-5,2	-12,0	-1,5 (Ιαν.-Σεπτ.)
Έσοδα από ΦΠΑ (σταθερές τιμές)	-10,2	0,1	-5,9	-12,8	-8,3 (Ιαν.-Οκτ.)
Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο	-21,4	-26,4	-0,5	-3,1	22,5 (Ιαν.-Νοέμ.)
Νέες κυκλοφορίες Ι.Χ. επιβατικών αυτοκινήτων	-17,4	-37,2	-29,8	-41,7	2,2 (Ιαν.-Νοέμ.)
Φορολογικά έσοδα από τέλη κινητής τηλεφωνίας ²	13,2	37,1	-16,8	-7,9	-12,9 (Ιαν.-Οκτ.)
Χρηματοδότηση της κατανάλωσης ³	1,8 (Δεκ.)	-4,2 (Δεκ.)	-6,4 (Δεκ.)	-5,1 (Δεκ.)	-4,7 (Οκτ.)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (λιανικό εμπόριο, αυτοκίνητα), Υπουργείο Οικονομικών (έσοδα Φ.Π.Α., τέλη κινητής τηλεφωνίας), Ι.Ο.Β.Ε. (προσδοκίες), Τράπεζα της Ελλάδος (χρηματοδότηση κατανάλωσης) 1περιλαμβάνει τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων και τα ειδικευμένα καταστήματα τροφίμων- ποτών-καπνού
2 Πάγια μηνιαία τέλη ανά σύνδεση έως τον Ιούλιο του 2009. Από τον Αύγουστο του 2009 νέο κλιμακούμενο τέλος συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας και τέλος καρτοκινητής τηλεφωνίας 3Περιλαμβάνονται τα δάνεια και τα πιλοποιημένα δάνεια. Οι ρυθμοί μεταβολής υπολογίζονται αφού ληφθούν υπόψη οι αναξινομήσεις δανείων, οι διαγραφές δανείων, οι διακυμάνσεις συναλλαγματικών ισοτιμιών και η μεταβίβαση δανείων σε εγχώρια θυγατρική εταιρεία παροχής πιστώσεων το 2009.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ελληνική

Δρουκόπουλος, Β., 2011, « Η Οικονομική Κρίση: Αίτια και ανίχνευση των προοπτικών», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Σ.Ε., 2013, « Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση», Ετήσια Έκθεση 2013, Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας, Εκδόσεις ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Σ.Ε, Αθήνα.

Καραμούζης, Ν. Β. ,2011, «Από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση στην ελληνική δημοσιονομική εκτροπή και την κρίση της Ευρωζώνης: Οι προκλήσεις για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα », Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Κουφάρης, Γ., 2010 , «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές», Περιοδικό Χρήμα.

Ξαφά Μ., 2011,« Από την διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;» Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Πανηγυράκης Γ., 2001, «Σύγχρονη Διοικητική Δημοσίων Σχέσεων», Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.

Τ.Τ.Ε., 2014, «Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013», Αθήνα.

Χαρδούβελης, Γ.Α.,2011, «Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Calomiris, C. W. , 2011, « Αίτια της κρίσης στην αγορά ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Allen, F., & Carletti, E. 2010 , *An Overview of the Crisis: Causes, Consequences, and Solutions*, International Review of Finance

Cai, J., Cherny, K., & Milbourn, T. 2010, *Compensation and Risk Incentive in Banking and Finance*, Economic Commentary.

Crotty, J. 2009, *Structural causes of the global financial crisis: a critical assessment of the 'new financial architecture'*. Cambridge Journal of Economics.

European Commission, 2009, *Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses*, European Economy, Brussels.

Fama, E. 1991, *Efficient Markets: II. Presidential Address at The American Finance Association*, Fiftieth Anniversary Invited Paper, Journal of Finance.

Fink, S. , 1986, *Crisis Management, Planning for the Inevitable*, American Management Association.

Obstfeld, M., & Rogoff, K. 2009. *Global Imbalances and the Financial Crisis: Products of Common Cause*, Federal Reserve Bank of San Francisco, Asia Economic Policy Conference, Santa Barbara.

Tobias, A., & Shin, H. 2009, *Money, Liquidity, and Monetary Policy*, Staff Report, Federal Reserve Bank of New York, New York.

Βαγιανός, Δ., Βέππας, Ν., & Μεγήρ, Κ. , 2010, *Greek Economist for Reform*.

Ηλεκτρονικές πηγές

www.google.gr

www.el.wikibooks.org

www.makthes.gr

www.bankofgreece.gr

www.inegsee.gr

www.enthesis.net

www.el.wikipedia.org

www.greekeconomistsforreform.com

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

3.1. Η ιστορική εξέλιξη της φαρμακοβιομηχανίας

Από το 754 μ.Χ. στη Βαγδάτη, μπορούμε να αναζητήσουμε τις ρίζες της φαρμακοβιομηχανίας, οι οποίες βρισκόντουσαν στα πρώτα φαρμακεία, τα οποία παρασκεύαζαν παραδοσιακά ιάματα και στην συνέχεια επεκτάθηκαν σ' όλο τον ισλαμικό και ευρωπαϊκό χώρο. Αξίζει να αναφερθεί, πως τον 19^ο αιώνα πολλά φαρμακεία στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική, μετατράπηκαν στις μεγαλύτερες φαρμακευτικές εταιρείες και οι περισσότερες από τις σημερινές φαρμακοβιομηχανίες ιδρύθηκαν στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα στην Ελβετία και πιο συγκεκριμένα στην κοιλάδα του ποταμού Ρήνου, λειτουργούσαν οι πρώτες χημικές βιομηχανίες, οι οποίες θεωρούνται οι απαρχές της φαρμακοβιομηχανίας. Οι χημικές αυτές βιομηχανίες, παρήγαγαν χρωστικές ύλες π.χ. βαφές, οι οποίες ανακαλύφθηκε ότι είχαν αντισηπτικές ιδιότητες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι προαναφερθείσες χημικές βιομηχανίες, όπως οι Hoffman-La Roche, Sandoz και Ciba – Geigy, να μετατραπούν σε φαρμακοβιομηχανίες, στηριζόμενες σε αρχικό στάδιο στη μοριακή δομή των συνθετικών χρωμάτων.

Στις αρχές, ήταν δύσκολη και πολλές φορές ασαφής η οριοθέτηση μεταξύ φαρμακευτικής και χημικής βιομηχανίας, γεγονός που οδήγησε ώστε τις φαρμακοβιομηχανίες, να τις διέπει ένα ελαστικό κανονιστικό πλαίσιο. Σήμερα, η έλλειψη σαφήνειας δεν υφίσταται, αφού το πλαίσιο αυτό, έχει μετατραπεί σε πολύ αυστηρό. Αξίζει επίσης να αναφερθεί, ότι η σύνδεση της έρευνας και της ανάπτυξης με την παραγωγή, όπως τη γνωρίζουμε σήμερα, άργησε πολύ να αναπτυχθεί.

Μοναδικές και εξαιρετικής σημασίας ανακαλύψεις, όπως η πενικιλίνη και η ινσουλίνη, οδήγησαν στην μαζική παραγωγή φαρμάκων. Στις αρχές του 1940, η ανακάλυψη της πενικιλίνης, οδήγησε στην εξέλιξη της έρευνας και ανάπτυξης, ώστε κατέληξε να αποτελεί, ένα από τα σημαντικότερα τμήματα της φαρμακοβιομηχανίας.

Την δεκαετία του 1960, ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη λόγω των συνεχώς αυξανόμενων νέων ανακαλύψεων. Παράλληλα, η

Αμερικάνικη Υπηρεσία Τροφίμων και Φαρμάκων (U.S. Food and Drug Administration), έκανε μεγάλες προσπάθειες, με σκοπό τη ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου της φαρμακοβιομηχανίας και τη μείωση του οικονομικού δεσμού, μεταξύ της φαρμακοβιομηχανίας και της συνταγογράφησης. Το προαναφερθέν ρυθμιστικό πλαίσιο, στην κλινική έρευνα και στους ελέγχους στα φάρμακα, πριν αυτά αδειοδοτηθούν, ενισχύθηκε από την Παγκόσμια Ιατρική Ένωση το 1964, όταν μια νέα ουσία, η θαλιδομίδη, η οποία χρησιμοποιήθηκε από εγκύους, προκάλεσε γενετικές ανωμαλίες και θάνατο σε πολλά νεογέννητα.

Ως αποτέλεσμα αυτών, οι φαρμακοβιομηχανίες, αναγκάστηκαν να εφαρμόσουν αυστηρά μέτρα για την ασφάλεια των φαρμάκων και των κλινικών δοκιμών, πριν την προώθηση των φαρμάκων στην αγορά. Όμως, το θέμα της ασφάλειας δεν σταμάτησε εκεί, αφού κατά την δεκαετία του 1970, θεσπίστηκαν ακόμα αυστηρότερες ρυθμίσεις. Καθιερώθηκαν χρονικές περιόδους προστασίας πατέντας, για επώνυμα προϊόντα και ανακλήθηκαν οι μόνιμες πατέντες. Όλα αυτά, οδήγησαν τις φαρμακοβιομηχανίες σε ανάπτυξη, αφού προσανατολίστηκαν στην παραγωγή γενοσήμων φαρμάκων, διότι το κόστος παραγωγής τους, δεν επιβαρυνόταν από το κόστος της έρευνας και της ανάπτυξης.

Παρόλα αυτά, στο τέλος της δεκαετίας του 1970, η Ινδία παρήγαγε φάρμακα χωρίς προστασία πατέντας.

Τη δεκαετία του 1980, οι φαρμακοβιομηχανίες παρήγαγαν φάρμακα για την αντιμετώπιση των καρδιοπαθειών και του AIDS, τα οποία εξαιτίας της φύσης τους, η U.S. FDA (U.S. Food and Drug Administration) τα ενέκρινε με ταχύτατες διαδικασίες. Πρέπει να αναφερθεί όμως, ότι η νομοθεσία που προστάτευε τα φάρμακα με ισχυρή πατέντα, με σκοπό να καλύπτεται το κόστος παραγωγής τους, όσο και το ειδικό κόστος τους, έπληξε πολλές μικρές βιομηχανίες, οι οποίες πτώχευσαν και τελικά έκλεισαν.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως και σήμερα, έχουν πραγματοποιηθεί πολλές συγχωνεύσεις και εξαγορές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η φαρμακοβιομηχανία να παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης και ελάχιστες φαρμακοβιομηχανίες, να κυριαρχούν στην παγκόσμια αγορά.

3.2. Το θεσμικό πλαίσιο της φαρμακοβιομηχανίας

Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, εξαιτίας του αυστηρού θεσμικού πλαισίου που διέπει την παραγωγή, την τιμολογιακή πολιτική, τη συνταγογράφηση καθώς και την εμπορία του, είναι ένας από τους πιο αυστηρά ρυθμιζόμενους κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Η ανάγκη να «ελεγχθεί» η ιδιότυπη αγορά φαρμάκου, ενόψει των ατελειών και των ασυμμετριών στην πληροφόρηση που κυριαρχούν σε αυτήν, κατέστησε αναγκαία τη ρυθμιστική παρέμβαση της Πολιτείας στην αγορά φαρμάκου, παρέμβαση, η οποία καλείται να «αποκαταστήσει» την ισορροπία των συμφερόντων των παραγόντων της αγοράς, να διασφαλίσει τις βέλτιστες συνθήκες για την ανάπτυξη υγιούς ανταγωνισμού και, κυρίως, να απαλείψει οποιαδήποτε απειλή στη δημόσια υγεία. Η παρέμβαση του κράτους με στόχο τη ρύθμιση της προσφοράς και ζήτησης των φαρμάκων αφορά, μεταξύ άλλων, την ασφάλεια, ποιότητα, δραστικότητα, τιμή και μηχανισμούς διάθεσης, αποζημίωσης και προώθησης των φαρμακευτικών προϊόντων. Όσον αφορά τα ρυθμιστικά μέτρα για την κατοχύρωση της ευρεσιτεχνίας, η Ελλάδα είναι εναρμονισμένη με την κοινοτική νομοθεσία από το 1992 (Ν. 1799/1987) (Ι.Ο.Β.Ε., 2004).

Πρέπει να τονιστεί, πως καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση του προαναφερθέντος θεσμικού πλαισίου, έχουν παίξει οι κανονισμοί και οι αποφάσεις της Ε.Ε (Ευρωπαϊκή Ένωση). Η ελληνική νομοθεσία εναρμονίζεται με αυτές, οι οποίες έχουν ως απώτερο σκοπό, την προστασία της δημόσιας υγείας των καταναλωτών αλλά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της φαρμακοβιομηχανίας στην Ευρώπη.

3.2.1. Έγκριση κυκλοφορίας σκευάσματος

Στην Ελλάδα την φαρμακευτική πολιτική την ασκεί το Υπουργείο Υγείας, το οποίο διαμορφώνει το νομικό πλαίσιο της λειτουργίας της αγοράς του φαρμάκου και ελέγχει την εφαρμογή και την τήρησή του. Από την άλλη μεριά ο Ε.Ο.Φ. (Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων), ο οποίος υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας, είναι υπεύθυνος για την αδειοδότηση, τον έλεγχο κυκλοφορίας των φαρμάκων στην αγορά, καθώς και για την κάλυψη βασικών ελλείψεων της αγοράς σε φάρμακα, μέσω του θυγατρικού του φορέα, του Ι.Φ.Ε.Τ. (Ινστιτούτο Φαρμακευτικής Έρευνας & Τεχνολογίας).

Πιο συγκεκριμένα, για την κυκλοφορία των φαρμάκων στην ελληνική αγορά, των υποχρεωτικά συνταγογραφούμενων και μη συνταγογραφούμενων, απαιτείται έγκριση κυκλοφορίας τους από τον Ε.Ο.Φ, ο οποίος ελέγχει την ασφάλεια και τη δραστικότητα τους, μέσω προεγκριτικών και μεταεγκριτικών ελέγχων. Ο Ε.Ο.Φ. έχει υποχρέωση, να παρακολουθεί τις κλινικές δοκιμές που πραγματοποιούνται από τις φαρμακευτικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, πριν την έγκριση των φαρμάκων. Μετά την κυκλοφορία τους, είναι υπεύθυνος για τη συνεχή παρακολούθηση της ασφάλειας των φαρμάκων, (συλλογή ανεπιθύμητων ενεργειών και αλληλεπιδράσεων, σύστημα φαρμακοεπαγρύπνησης), τον έλεγχο των μονάδων παραγωγής και κυκλοφορίας και την πραγματοποίηση εργαστηριακών ελέγχων.

Η έγκριση της κυκλοφορίας ενός νέου σκευάσματος στην αγορά του φαρμάκου (Marketing Authorization), συνιστούσε παραδοσιακά τομέα κυριαρχικής αρμοδιότητας κάθε κράτους, το οποίο διαμόρφωνε ένα πλαίσιο κανόνων παρέμβασης, το οποίο διαφοροποιούνταν σημαντικά, από τα αντίστοιχα άλλων χωρών. Παρόλα αυτά, λόγω της εξαιρετικά σημαντικής προόδου, που έχει συντελεστεί στον τομέα αυτό σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερο βάρος δίνεται πλέον, στη χρήση των κοινών ευρωπαϊκών διαδικασιών. Για την έγκριση της κυκλοφορίας των φαρμακευτικών προϊόντων ισχύουν οι ακόλουθες τρεις διαδικασίες:

α) Η Εθνική Διαδικασία (National Procedure), αφορά φαρμακευτικά προϊόντα που πρόκειται να κυκλοφορήσουν στην Ελλάδα και των οποίων η έγκριση δίνεται από τον Ε.Ο.Φ.

β) Η Κεντρική Διαδικασία (Centralized Procedure), συνιστάται στην ενιαία και μοναδική υποβολή αίτησης για την κυκλοφορία νέου σκευάσματος (Marketing Authorization Application – M.A.A.), στην Ευρωπαϊκή Αρχή Αξιολόγησης Φαρμάκων (European Medicines Evaluation Agency – E.M.E.A.). Η διαδικασία αυτή, προβλέπεται στην Οδηγία του Συμβουλίου EEC No 2309/93 και από το 1998, έχει δεσμευτική ισχύ σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς να απαιτείται περαιτέρω νομοθετική πράξη για την ενσωμάτωση της στο εθνικό δίκαιο.

Σε αυτήν, υπάγονται μόνο συγκεκριμένες κατηγορίες φαρμακευτικών προϊόντων και ειδικότερα, αυτά που αναπτύσσονται με τη χρήση διαδικασιών βιοτεχνολογίας, (για τα οποία η υποβολή αίτησης μέσω της Κεντρικής Διαδικασίας είναι υποχρεωτική), καθώς και τα καινοτόμα φάρμακα για ανθρώπινη και κτηνιατρική χρήση. Η καινοτομία μπορεί να αφορά:

- στην ίδια τη δραστική ουσία,

- στις θεραπευτικές ενδείξεις,
- στη διαδικασία παρασκευής ή
- στη μέθοδο χορήγησης.

Στο μέτρο μάλιστα που η Ε.Μ.Ε.Α. αποδέχεται την αξιολόγηση αίτησης που υπάγεται στη δεύτερη κατηγορία (καινοτόμα σκευάσματα), το εν λόγω φαρμακευτικό προϊόν δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αντίστοιχης εθνικής διαδικασίας (Καπανός & Γολνά, 2000b).

γ) Η Διαδικασία Αμοιβαίας Αναγνώρισης (Mutual Recognition Procedure), εφαρμόζεται στην πλειονότητα των «συμβατικών» φαρμακευτικών προϊόντων και συνίσταται στην υποβολή αίτησης στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που επιλέγει η φαρμακευτική επιχείρηση. Η διαδικασία λειτουργεί στη βάση της αμοιβαίας αναγνώρισης των αδειών, που εκδίδονται σε εθνικό επίπεδο, ενώ όπου αυτό δεν είναι εφικτό, προβλέπεται η παρέμβαση - διαιτησία της Ε.Μ.Ε.Α.

Συμπερασματικά, η διαδικασία ρύθμισης της αγοράς φαρμάκου απαιτεί την εμπλοκή αρκετών παραγόντων, από υπουργεία και εθνικές κυβερνήσεις μέχρι παγκόσμιους οργανισμούς. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η χορήγηση άδειας κυκλοφορίας ενός προϊόντος σε κεντρικό επίπεδο έχει περιέλθει στην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέσω του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Αξιολόγησης Φαρμάκων (Ε.Μ.Ε.Α.). Αντίθετα, ο καθορισμός των τιμών, οι διαδικασίες αποζημίωσης των φαρμακευτικών προϊόντων και τα κίνητρα για έρευνα και ανάπτυξη προϊόντων παραμένουν σε εθνικό επίπεδο αντανακλώνοντας τους διαφορετικούς στόχους κάθε χώρας (Κοντοζαμάνης, 2009).

3.2.2. Σύστημα τιμολόγησης και διάρθρωση της δομής της τιμής του φαρμάκου

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας έγκρισης της κυκλοφορίας ενός σκευάσματος, ο καθορισμός των τιμών των φαρμάκων (pricing) γίνεται με δελτίο τιμών κάθε τρίμηνο το οποίο εκδίδεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας όπως προβλέπεται τόσο από το εθνικό όσο και από το κοινοτικό δίκαιο, το οποίο εκδίδεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Αγορανομικού Κώδικα. Πιο συγκεκριμένα, η αρμόδια αρχή για την έκδοση του Δελτίου Τιμών είναι η Επιτροπή Τιμών Φαρμάκων του Υπουργείου Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας η οποία καθορίζει τις τιμές έπειτα από (μη δεσμευτική) γνωμοδότηση του Ε.Ο.Φ. και με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Υγείας. Επανεξέταση και μείωση των τιμών μπορεί να γίνει και από τη Γενική

Γραμματεία Εμπορίου, εφόσον υπάρχει λόγος και στοιχεία που να δικαιολογούν τη μείωση (Κοντοζαμάνης 2001, Νικολακοπούλου-Στεφάνου 2002).

Από το 1997, τα εισαγόμενα φάρμακα, λάμβαναν τιμή ίση με τη χαμηλότερη εργοστασιακή τιμή του σκευάσματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ για τα εγχωρίως παραγόμενα και συσκευαζόμενα φάρμακα, η χαμηλότερη εργοστασιακή τιμή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελούσε το ανώτατο όριο (πλαφόν) τιμολόγησής τους.

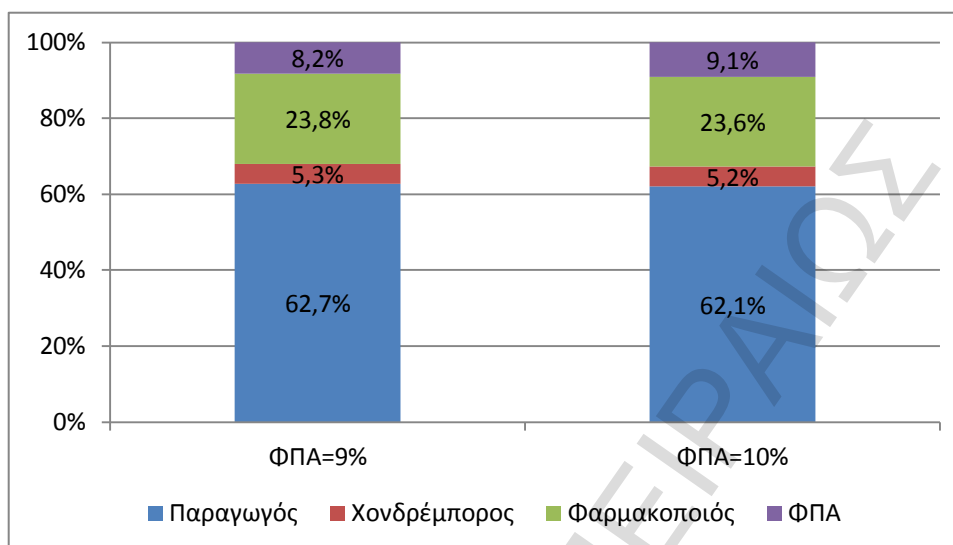
Το σύστημα τιμολόγησης φαρμάκων στην Ελλάδα, άλλαξε το Δεκέμβριο του 1997. Για την επαλήθευση της τιμής ενός φαρμάκου που παρασκευάζεται, συσκευάζεται ή εισάγεται στη χώρα, λαμβάνεται υπόψη το σύστημα του «2+1». Αυτό σημαίνει, πως η τιμή διαμορφώνεται ως ο μέσος όρος των δύο χαμηλότερων τιμών των χωρών της Ε.Ε. των 15 κρατών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελβετίας και της χαμηλότερης τιμής των 10 κρατών που εισήλθαν στην Ε.Ε. την 1/5/2004.

Ωστόσο, πρόσφατα άλλαξε η τιμολόγηση των φαρμακευτικών προϊόντων. Η τιμολόγηση, γίνεται με βάση τις τρεις χαμηλότερες τιμές των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), στα οποία υφίστανται και ανακοινώνονται επίσημα στοιχεία, από τις αρμόδιες αρχές των χωρών αυτών, ενώ οι τιμές όλων των φαρμακευτικών προϊόντων, επανεξετάζονται και ανατιμολογούνται από την αρμόδια Υπηρεσία της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου, τρεις φορές το χρόνο. Οι χώρες για τις οποίες υφίστανται επίσημα στοιχεία, ανακοινώνονται στο πρώτο δελτίο κάθε έτους.

Σε σύντομο χρονικό διάστημα, αποφασίστηκε ότι «λόγω κατεπείγοντος και επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος, που απαιτεί μεταβατική ρύθμιση με προσωρινή διαμόρφωση των τιμών χονδρικής πώλησης των φαρμακευτικών προϊόντων», οι τιμές υπολογίζονται βάσει επίπεδων μειώσεων στις τιμές των φαρμάκων, που αγγίζουν και το **27%**. Οι μειώσεις αυτές, δεν εφαρμόζονται στα ορφανά φάρμακα και στα προϊόντα από παράγωγα αίματος.

Εκτός από την παρέμβαση σε επίπεδο ορισμού τιμής, η πολιτεία παρεμβαίνει και στον ορισμό των ποσοστών κέρδους, τόσο των διανομέων όσο και των φαρμακοποιών, τα οποία ρυθμίζει εξαντλητικά και δεσμευτικά. Ειδικότερα και σε ό,τι αφορά τη δομή της τιμής του φαρμάκου: από τη λιανική τιμή (η οποία είναι η τιμή πώλησης προς τον τελικό ασθενή - καταναλωτή), το 62,7% αποτελεί το μερίδιο της φαρμακευτικής επιχείρησης, το 5,3% το μερίδιο του χονδρεμπόρου (φαρμακαποθήκη ή συνεταιρισμός φαρμακοποιών) ενώ αντίστοιχα, το 23,8% και το 8,2% αποτελούν τα μερίδια των φαρμακοποιών και του κράτους (μέσω του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας - Φ.Π.Α). Μετά την πρόσφατη αύξηση του Φ.Π.Α. από 9% σε 10% η δομή της τιμής του φαρμάκου, αποτυπώνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

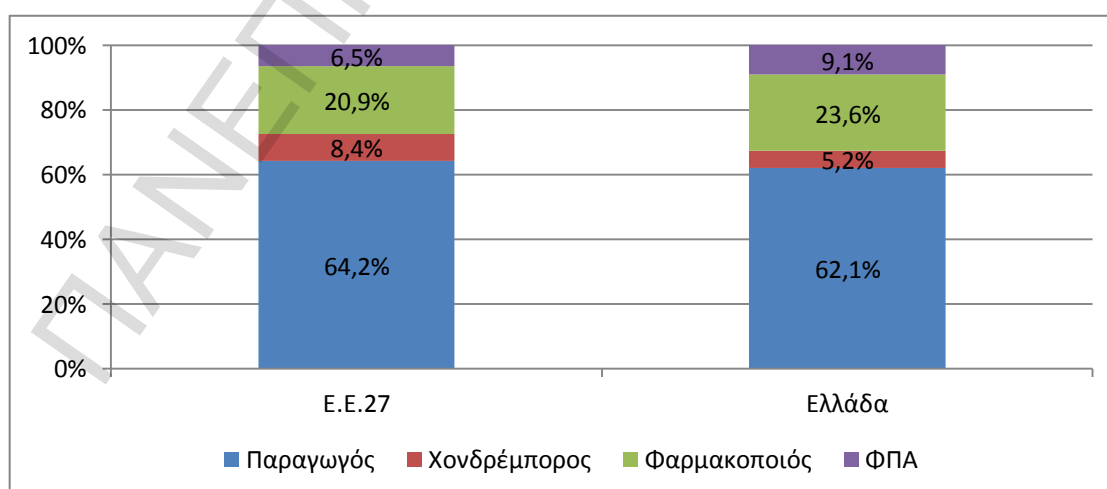
Διάγραμμα 2 : Δομή Λιανικής Τιμής Φαρμάκου (Λ.Τ.= 100) πριν και μετά την αύξηση του Φ.Π.Α.

Πηγή: Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.), 2010

Όπως παρατηρούμε στο παρακάτω διάγραμμα, το περιθώριο κέρδους του φαρμακοποιού στην Ελλάδα, διαμορφώνεται σε υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το μέσο όρο των χωρών - μελών της Ε.Ε.-27. Αντίθετα, το περιθώριο κέρδους του παραγωγού στην Ελλάδα, διαμορφώνεται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το μέσο όρο των χωρών - μελών της Ε.Ε.-27.

Διάγραμμα 3: Η δομή της τιμής των φαρμακευτικών προϊόντων στην Ε.Ε.27 και στην Ελλάδα (Λ.Τ.=100)

Πηγή: European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (E.F.P.I.A.)

Σημείωση: Στην περίπτωση της Ελλάδας έχει εκτιμηθεί ο Φ.Π.Α. = 10%.

3.2.3. Σύστημα αποζημίωσης

Σήμερα, προκειμένου ένα φαρμακευτικό προϊόν να αποζημιώνεται από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, θα πρέπει να ενταχθεί στον θετικό κατάλογο συνταγογραφούμενων φαρμάκων, με σκοπό τη συγκράτηση της φαρμακευτικής δαπάνης και τον έλεγχο της συνταγογράφησης. Ο κατάλογος των συνταγογραφούμενων φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων, έχει καταργηθεί και για την κατάρτιση του καταλόγου συνταγογραφούμενων φαρμάκων, τα φάρμακα κατηγοριοποιούνται, σύμφωνα με το σύστημα Ανατομικής Θεραπευτικής Χημικής Κατηγοριοποίησης (Anatomical Therapeutic Chemical Classification - ATC), του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.). Ο κατάλογος συνταγογραφούμενων φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων, προβλέπει την επιστροφή του 3% των συνολικών πωλήσεων κάθε φαρμάκου, ενταγμένου στη λίστα από τις φαρμακευτικές εταιρείες προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (rebate).

Ως αντικειμενικά κριτήρια ορίζονται επιπλέον τα εξής:

- Η εισαγωγή ενός φαρμάκου στη λίστα, εφόσον η τιμή του δεν ξεπερνά την τιμή αναφοράς.
- Η τιμή αναφοράς, θα αποτελεί συνάρτηση των λιανικών τιμών ανά μονάδα δοσολογίας, του συνόλου των φαρμάκων των πρωτοτύπων και των γενοσήμων, της ίδιας φαρμακοθεραπευτικής κατηγορίας (ATC) ανά φαρμακοτεχνική μορφή.
- Σε περίπτωση που αποδεικνύεται η επιπρόσθετη θεραπευτική αξία του φαρμάκου, μέσω φαρμακοοικονομικών ή κλινικών μελετών, τεκμηριώνεται η υψηλότερη τιμή του, η οποία δε μπορεί να υπερβαίνει την προηγούμενη τιμή του φαρμάκου, καθώς και την τιμή αναφοράς περισσότερο από 20%.
- Εφαρμόζεται σύστημα «δυναμικής τιμολόγησης» για τα γενόσημα φάρμακα. Δηλαδή, εάν οι εν λόγω ετήσιες πωλήσεις αυξηθούν περισσότερο από 5%, προβλέπεται μείωση της τιμής τους κατά 2,5%.
- Λαμβάνονται υπόψη, τα συστήματα της Γαλλίας και της Ισπανίας για την αποδεδειγμένη θεραπευτική αποτελεσματικότητα των φαρμάκων.
- Οι συσκευασίες των φαρμακευτικών προϊόντων αλλάζουν, ώστε οι δόσεις να καλύπτουν τη μηνιαία θεραπεία ή ακέραια πολλαπλάσια αυτής.

- Εξαιρούνται τα μη συνταγογραφούμενα (Over The Counter-O.T.C.) και τα life-style φάρμακα.

Τα ποσοστά αποζημίωσης στην Ελλάδα είναι τρία, ανάλογα με την ασθένεια και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του ατόμου (π.χ. εισόδημα, εάν είναι οικονομικά ενεργός ή συνταξιούχος κ.λπ.). Συγκεκριμένα, η πλήρης αποζημίωση (100%), ισχύει για σοβαρές παθήσεις, όπως ο καρκίνος, η επιληψία, η νεφρική ανεπάρκεια. Αποζημίωση 90%, δικαιούνται οι ασθενείς που πάσχουν από χρόνιες ασθένειες, όπως Parkinson, καρδιοπάθειες, οστεοπόρωση και 75% ισχύει για όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις, που δεν εμπίπτουν στις παραπάνω κατηγορίες. Πρέπει να αναφερθεί ακόμη, ότι τα μη συνταγογραφούμενα φάρμακα δεν αποζημιώνονται.

Είναι αναγκαίο να επισημανθεί, ότι στη χώρα μας, δε λειτουργεί στην πράξη ο διαχωρισμός μεταξύ φαρμάκων τα οποία συνταγογραφούνται και αυτών, τα οποία δίδονται χωρίς ιατρική συνταγή.

Ακόμα, μέχρι πρόσφατα δεν ίσχυε κανένα σύστημα τιμών αναφοράς. Ως τιμή αναφοράς για κάθε φάρμακο, ορίζεται αυτή που προκύπτει από τη λιανική τιμή, όπως αυτή διαμορφώνεται από τις κείμενες διατάξεις, απομειούμενη κατά 3%. Τα ασφαλιστικά ταμεία, καλύπτουν τη δαπάνη χορήγησης των συνταγογραφούμενων φαρμάκων, μέχρι του ποσού της τιμής αναφοράς, μειωμένη κατά το προβλεπόμενο ποσοστό της συμμετοχής του ασφαλισμένου. Η δαπάνη που αφορά το παρακρατούμενο 3%, βαρύνει αποκλειστικά τη φαρμακοβιομηχανία ή τους κατόχους της άδειας κυκλοφορίας των φαρμάκων.

Η εγκαθίδρυση τιμών αναφοράς παρέχει μια σειρά πλεονεκτημάτων, μεταξύ των οποίων ο έλεγχος του κόστους, η απλούστευση των διαδικασιών ασφαλιστικής κάλυψης και αποζημίωσης και η εισαγωγή στοιχείων ελεγχόμενης φροντίδας (managed care). Ακόμα, στο βαθμό όπου ένα τέτοιο σύστημα βασίζεται σε κριτήρια αποτελεσματικότητας, διασφαλίζει τη δυνατότητα εισαγωγής ποσοστών συνασφάλισης χωρίς να πλήττεται το κριτήριο της ισότητας. Επιπροσθέτως, η εισαγωγή των τιμών αναφοράς με βάση σχέση κόστους - αποτελεσματικότητας στο βαθμό κατά τον οποίο ελέγχεται από δημόσιους φορείς και την κοινωνική ασφάλιση, δημιουργεί όρους οιονεί

μονοφωνίου και προκαλεί ανταγωνισμό μεταξύ των προμηθευτών (Κυριόπουλος & Γείτονα, 1999).

Τέλος, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η φαρμακοβιομηχανία και συνδέεται άμεσα με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της φαρμακευτικής αγοράς, είναι τα χρέη των νοσοκομείων προς τις φαρμακευτικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με έκθεση του Συνδέσμου Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Ελλάδας (Σ.Φ.Ε.Ε.), το συνολικό ύψος των χρεών το Δεκέμβριο του 2009, διαμορφώθηκε στα €3,52 δισ.. Ο μέσος χρόνος καθυστέρησης στην εξόφληση των οφειλών για τις επιχειρήσεις του κλάδου, φθάνει στους 27,3 μήνες.

Συνοψίζοντας, η ρύθμιση της φαρμακευτικής αγοράς, ανάγεται σε πολύπλοκο εγχείρημα, το οποίο περιλαμβάνει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ ποικίλων παραγόντων (επαγγελματίες υγείας, ασθενείς, φαρμακευτική βιομηχανία). Η υιοθέτηση μέτρων παρέμβασης για τη ρύθμιση της φαρμακευτικής αγοράς, προϋποθέτει πολιτικό σχεδιασμό, σταθερότητα και συνέχεια των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Επίσης, επιλογές βασισμένες στις ιδιαιτερότητες του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, ώστε να υπηρετούνται τα κριτήρια της (κοινωνικής) ισότητας, της (ιατρικής) αποτελεσματικότητας και της (οικονομικής) αποδοτικότητας, με σκοπό τη μεγιστοποίηση του κοινωνικού και υγειονομικού οφέλους.

3.3. Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας στη διεθνή & στην ευρωπαϊκή αγορά

Η φαρμακοβιομηχανία, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της παγκόσμιας οικονομίας σε επίπεδο, όχι μόνο παραγωγικής και εμπορικής δραστηριότητας αλλά και επενδύσεων σε έρευνα και ανάπτυξη (R&D). Στο παρόν κεφάλαιο, παρατίθενται στοιχεία που αφορούν στον κλάδο των φαρμάκων, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά, πληροφορίες που σχετίζονται: **α.** με την παραγωγή και διακίνηση φαρμάκου σε χώρες της Ευρώπης, **β.** με την εξέλιξη της παγκόσμιας αγοράς φαρμάκου τα τελευταία χρόνια, **γ.** με τα βασικά χαρακτηριστικά και οι τάσεις της παγκόσμιας αγοράς

φαρμάκου και δ. με την παγκόσμια κατάταξη των φαρμακευτικών επιχειρήσεων και των πωλήσεων φαρμάκων.

3.3.1. Η παγκόσμια και η ευρωπαϊκή αγορά φαρμάκου

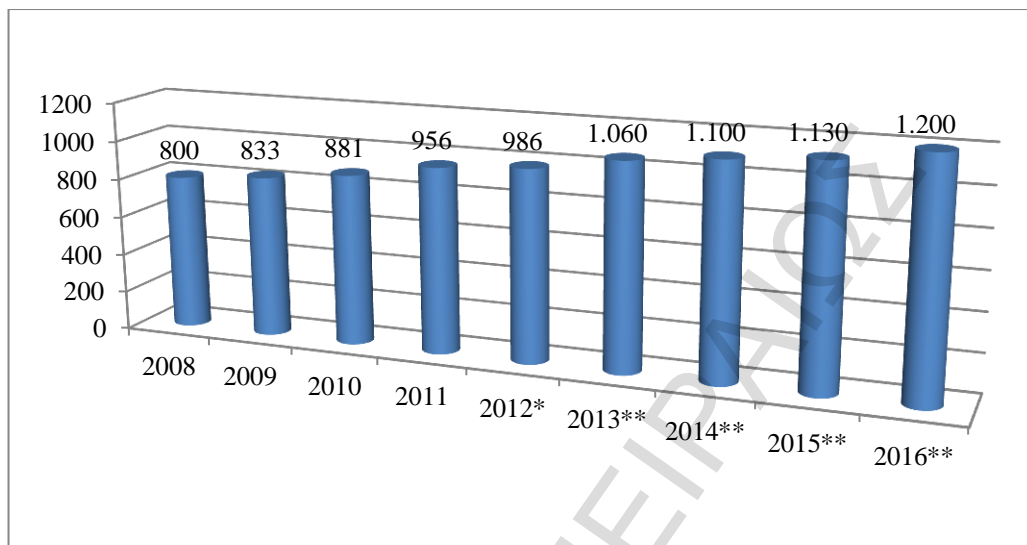
Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι συνολικές πωλήσεις φαρμάκων εκτιμάται ότι διαμορφώθηκαν σε \$986 δισ. περίπου το 2012, από \$956 δισ. που ήταν το 2011. Το μεγαλύτερο μέρος των πωλήσεων, το καλύπτει η αγορά των Η.Π.Α.-Καναδά με ποσοστό 41,8% και έπεται η αγορά της Ευρώπης και της Ιαπωνίας, με ποσοστά 26,8% και 12% αντίστοιχα. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα και στο αντίστοιχο διάγραμμα.

Πίνακας 4: Συνολικές Πωλήσεις Φαρμάκων (2008-2016)

	Πωλήσεις Φαρμάκων	Μεταβολή
2008	800	-
2009	833	4,1%
2010	881	5,8%
2011	956	8,5%
2012*	986	3,1%
2013*	1.060	7,5%
2014*	1.100	3,8%
2015*	1.130	2,7%
2016*	1.200	6,2%

*Πηγή: IMS Health
σε δισ. δολάρια
εκτίμηση

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη συνολικών πωλήσεων Φαρμάκων παγκοσμίως (2008-2016)

Πηγή: IMS Health
*εκτίμηση **πρόβλεψη
Αξία σε δισ. δολάρια

Η αγορά των γενοσήμων φαρμάκων, παρουσιάζει σημαντική ενίσχυση τα τελευταία χρόνια, γεγονός το οποίο οφείλεται στην λήξη της πατέντας, για πολλά από τα διαθέσιμα πρωτότυπα φάρμακα. Η εν λόγω αγορά ανήλθε σε \$242 δισ. το 2011, ενώ το 2016 εκτιμάται ότι θα φτάσει τα \$400 δισ..

Όπως παρατηρείται στον ακόλουθο πίνακα, η ευρωπαϊκή αγορά φαρμάκου (σε τιμές χονδρικής) υπολογίζεται πως ανήλθε σε €163 δισ. περίπου το 2012, από €160,6 δισ. το 2011, που αποτελεί αύξηση 1,5%. Η αξία των παραγόμενων φαρμάκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 μαζί με τη Νορβηγία και την Ελβετία, εκτιμάται σε €210 δισ. το 2012. Ακόμη, η απασχόληση στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας υπολογίζεται σε 700 χιλιάδες άτομα, ενώ το εμπορικό ισοζύγιο φαρμάκων, παρουσιάζει αυξανόμενο πλεόνασμα. Το 2012, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη εκτιμάται ότι ανήλθαν σε €30 δισ..

Πίνακας 5: Ο Φαρμακευτικός Κλάδος στην Ευρώπη* (2008-2012)

	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	196.283	189.012	200.050	205.622	210.000
Εισαγωγές	178.576	190.635	204.824	212.135	225.000
Εξαγωγές	230.770	249.426	276.357	288.573	305.000
Εμπορικό Ισοζύγιο	52.194	58.791	71.533	76.438	80.000
Δαπάνες Έρευνας & Ανάπτυξης	26.545	27.440	27.796	29.192	30.000
Απασχολούμενοι	633.056	630.000	663.503	700.010	700.000
Αγορά Φαρμάκων (σε τιμές χονδρικής)	146.455	149.193	153.373	160.603	163.000
Αγορά Φαρμάκων (σε τιμές λιανικής)	209.513	217.293	222.453	235.017	238.500

Πηγή: European Federation of Pharmaceutical Industries & Associations

σε εκατ. Ευρώ

**περιλαμβάνει την Ε.Ε.-27 και τις Νορβηγία, Ελβετία*

Στις μεγαλύτερες φαρμακευτικές επιχειρήσεις διεθνώς, βάσει πωλήσεων το 2012, ξεχωρίζουν στις πρώτες θέσεις εταιρείες, με παρουσία και στον ελλαδικό χώρο, όπως οι Pfizer, Novartis, Merck & Co, Sanofi, Roche, Glaxosmithkline και Astrazeneca, οι πωλήσεις καθεμιάς εκ των οποίων, ξεπέρασαν τα 27 δισ. δολάρια το συγκεκριμένο έτος.

Στην Ευρώπη, όπως παρατηρούμε από τον ακόλουθο πίνακα, τη μεγαλύτερη αγορά φαρμάκου σε τιμές χονδρικής, παρουσιάζει η Γαλλία και η Γερμανία με €27,5 δισ. και €26,1 δισ. αντίστοιχα, ενώ έπονται η Ιταλία με €20,3 δισ. και η Ισπανία με €13,9 δισ..

Τη μεγαλύτερη παραγωγή φαρμάκων (σε αξία) την είχε η Γερμανία με €26,9 δισ., η οποία παρουσιάζει, τόσο τις υψηλότερες εισαγωγές (€37 δισ.) όσο και τις υψηλότερες εξαγωγές (€50,8 δισ.) στην Ευρώπη.

Πίνακας 6: Στοιχεία του Φαρμακευτικού Κλάδου ανά χώρα στην Ευρώπη* (2011)

Χώρα	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Αγορά (τιμές χονδρικής)
Γαλλία	19.578	21.435	24.469	27.491
Γερμανία	26.935	37.027	50.818	26.122
Ιταλία	25.137	18.087	14.679	20.272
Ισπανία	14.022	11.670	9.843	13.941
Ην. Βασίλειο	20.206	19.086	26.225	13.801
Ελλάδα	846	3.125	864	4.867
Ολλανδία	6.180	10.916	15.994	4.713
Πολωνία	2.623	4.451	1.658	5.062
Βέλγιο	7.714	26.757	35.324	4.536
Ελβετία	32.380	20.408	48.846	3.941
Σουηδία	6.582	3.213	6.384	3.411
Πορτογαλία	1.533	2.196	593	3.136
Αυστρία	2.541	6.033	6.540	3.096
Ρουμανία	587	2.338	732	2.524
Δανία	7.672	2.762	7.559	2.124
Ουγγαρία	2.665	2.906	3.459	2.111
Φιλανδία	1.293	1.685	1.146	2.006
Τσεχία	ΜΔ	3.046	1.317	2.090

Ιρλανδία	19.700	4.402	26.645	1.708
Νορβηγία	679	1.392	507	1.550
Σλοβακία	ΜΔ	1.566	361	1.119
Βουλγαρία	157	818	565	753
Κροατία	433	501	323	611
Σλοβενία	1.642	789	1917	514
Λιθουανία	ΜΔ	623	268	487
Λετονία	108	453	306	291
Εσθονία	ΜΔ	272	47	204
Κύπρος	180	237	223	203
Μάλτα	ΜΔ	113	206	77
Λουξεμβούργο	ΜΔ	478	148	ΜΔ
Λοιπές	4.229	3.350	607	7.842
Σύνολο	205.622	212.135	288.573	160.603

Πηγή: European Federation of Pharmaceutical Industries & Associations

ΜΔ= Μη Διαθέσιμο

σε εκατ. ευρώ

**περιλαμβάνει την Ε.Ε-27 και τις Νορβηγία, Ελβετία*

Αξίζει επίσης να αναφερθεί, πως το 2011, τα μεγαλύτερα ποσά για Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D), δαπανήθηκαν από το Ηνωμένο Βασίλειο (€5,59 δισ.), από τη Γερμανία (€5,3 δισ.) και από την Ελβετία (€4,98 δισ.).

Η φαρμακευτική αγορά, χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση, που όλο και αυξάνεται καθώς οι μεγάλες φαρμακοβιομηχανίες, αναζητούν τρόπους να μειώσουν το κόστος τους, προκειμένου να εξασφαλίσουν χρηματικούς πόρους για την έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων, για να ανταπεξέλθουν στον έντονο ανταγωνισμό. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, παρατηρείται ολοένα και αυξανόμενος αριθμός συγχωνεύσεων και εξαγορών, που αλλάζουν το τοπίο της φαρμακευτικής αγοράς σε διεθνές επίπεδο.

3.3.2. Τάσεις στο διεθνές περιβάλλον της αγοράς φαρμάκου

Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας στην Ευρώπη, αποτελεί το μεγαλύτερο παραγωγό φαρμάκων διεθνώς, με ισχυρό εξαγωγικό προσανατολισμό, που για ορισμένες χώρες τον κατατάσσει ως τον πρώτο εξαγωγικό κλάδο της οικονομίας τους. Παρόλα αυτά, η ευρωπαϊκή αγορά παρουσιάζει χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης σε σχέση με την αγορά της Βορείου Αμερικής, γεγονός που σε συνδυασμό με την ανομοιογένεια των ρυθμίσεων μεταξύ των χωρών της, την καθιστά λιγότερο ανταγωνιστική. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα καινοτόμα φάρμακα να προέρχονται κυρίως από τις Η.Π.Α., οι επιχειρήσεις των οποίων παρουσιάζουν και καλύτερη επιχειρηματική συμπεριφορά σε σχέση με τις ευρωπαϊκές.

Η φαρμακευτική δαπάνη, έχει αυξηθεί λόγω διαφόρων παραγόντων όπως είναι οι: η υψηλή τιμολόγηση των φαρμακευτικώνσκευασμάτων, η εισαγωγή νέων φαρμάκων, η αύξηση της φαρμακευτικής κατανάλωσης και η αντικατάσταση παλιών αποτελεσματικών φαρμάκων, με νέα ακριβότερα σκευάσματα. Για τη μείωση της προαναφερθείσας δαπάνης, εφαρμόζονται από τα κράτη διάφορες πολιτικές που στοχεύουν στην πλευρά της ζήτησης και της προσφοράς, όπως π.χ. η παροχή κινήτρων, για συνταγογράφηση γενοσήμων φαρμάκων έναντι των πρωτοτύπων. Αξίζει να αναφερθεί πως στις Η.Π.Α., λόγω κάποιων νομοθετικών μεταρρυθμίσεων στο σύστημα υγείας, που ξεκίνησαν από τη δεκαετία του 1970, η χρήση γενοσήμων φαρμάκων είναι περισσότερο ανεπτυγμένη. Τα γενόσημα φάρμακα αντιστοιχούν στο 47% των φαρμάκων που συνταγογραφήθηκαν το 2000 στις ΗΠΑ από 19% το 1984 (I.M.S., 2001). Η αγορά των γενοσήμων αναφορικά με τον όγκο συνταγογράφησης είναι ανεπτυγμένη στη Δανία, Μ. Βρετανία, Ολλανδία και Γερμανία καθώς στις χώρες αυτές εφαρμόζονται εδώ και χρόνια πολιτικές για την προώθησή τους. Σε άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. η αγορά γενοσήμων βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, (λ.χ. στη Γαλλία και την Ισπανία), όμως υπάρχουν ενδείξεις ανάπτυξης της (Mrázek & Frank, 2004).

Οι φαρμακοβιομηχανίες, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις δύσκολες συνθήκες που επικρατούν, έχουν υποχρέωση αν θέλουν να επιβιώσουν και να κυριαρχήσουν στην παγκόσμια φαρμακευτική αγορά, στην οποία παρατηρείται σημαντική μετατόπιση της ζήτησης από τις ώριμες προς τις αναπτυσσόμενες αγορές, να προσαρμοστούν στις νέες εξελίξεις που επιβάλλει η οικονομική κρίση. Σημαντική είσοδο στην παγκόσμια φαρμακευτική αγορά, έχουν πραγματοποιήσει η Κίνα και η Ινδία, οι οποίες αποτελούν σημαντικές αγορές, λόγω του πληθυσμού τους και των μεταρρυθμίσεων που

εφαρμόζονται σε αυτές και οι οποίες, έχουν θετική επίδραση στη ζήτηση για φάρμακα. Ακόμη, πρέπει να αναφερθεί ότι το εύρος της πληθυσμιακής βάσης των χωρών αυτών, προσφέρεται για τη διενέργεια μεγάλου μεγέθους κλινικών δοκιμών. Η Κίνα και η Ινδία, είναι χώρες στις οποίες τα γενόσημα φάρμακα κυριαρχούν, όμως η συμμόρφωσή τους με τους κανονισμούς του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (World Trade Organization - WTO), αλλάζει τα δεδομένα και αναμένεται ανακατανομή των μεριδίων αγοράς, μεταξύ γενοσήμων και πρωτοτύπων φαρμάκων.

3.3.3. Βασικά χαρακτηριστικά της διεθνούς αγοράς φαρμάκου

Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, παρουσιάζει ιδιομορφίες ως προς τη διάρθρωση του κόστους παραγωγής. Το κόστος της επένδυσης κάθε νέου προϊόντος, είναι εξαιρετικά υψηλό ενώ οι φαρμακοβιομηχανίες, είναι υποχρεωμένες να δαπανούν μεγάλα ποσά σε έρευνα για την παραγωγή ενός νέου φαρμάκου, με διαδικασίες που συχνά διαρκούν πάνω από δέκα έτη.

Το 2003 η παγκόσμια φαρμακευτική βιομηχανία παρήγαγε εισόδημα περισσότερο των \$460 δισ. και επένδυσε περί το 16% του ποσού αυτού, σε έρευνα και ανάπτυξη νέων φαρμάκων (Pharmaceutical Research and Manufacturers of America – PhRMA, 2004α). Όμως, σημαντική είναι και η χρηματοδότηση της έρευνας από κρατικούς φορείς, όπως το National Institute of Health – N.I.H. στις Η.Π.Α. Η έρευνα και η ανάπτυξη (R&D), οι οποίες συνδέονται με τη χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αποτελούν ένα βασικό οικονομικό παράγοντα, ο οποίος παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Όμως στην προσπάθεια αυτή, το ποσοστό αποτυχίας είναι πολύ υψηλό. Μόνο 250 στις 5.000 ουσίες που ανακαλύπτονται κρίνονται κατάλληλες για προκλινικό έλεγχο και μόνο 1 στα 5 φάρμακα από αυτά που προχωρούν στο στάδιο των κλινικών δοκιμών εγκρίνεται για κυκλοφορία (PhRMA, 2000). Ο υψηλός ανταγωνισμός στη φαρμακευτική αγορά σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων και εισαγωγή των νέων φαρμάκων στην αγορά, ενθαρρύνουν μια σειρά συγχωνεύσεων μεταξύ των φαρμακευτικών επιχειρήσεων σε διεθνές περιβάλλον με σκοπό την εξασφάλιση οικονομιών κλίμακας και την ευχερέστερη αντιμετώπιση του κόστους μιας πιθανής αποτυχίας. Ο ανταγωνισμός στη βάση της τιμής είναι περιορισμένος και το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο των καινοτόμων φαρμακευτικών σκευασμάτων ανταγωνίζονται τόσο ως προς τη διαφοροποίηση του προϊόντος, την καταλληλότητα και την ανεκτικότητα του όσο και ως

προς την προώθηση του προϊόντος και τη στρατηγική διαφήμισης και μάρκετινγκ (Γκόλνα Χ., Κοντιάδης Ξ., Σουλιώτης Κ., 2005).

Είναι γνωστό ότι τα φαρμακευτικά προϊόντα υπόκεινται σε αυστηρούς ελέγχους ασφάλειας, ενσωματώνοντας την έννοια του ποιοτικού ελέγχου περισσότερο από κάθε άλλο προϊόν, στα πλαίσια της υψηλής ευθύνης των φαρμακευτικών επιχειρήσεων ως προς την ασφάλεια των καταναλωτών. Τα διάφορα στάδια των κλινικών μελετών που προηγούνται της παραγωγής, η τήρηση αυστηρών ποιοτικών προδιαγραφών για την ικανοποίηση του κριτηρίου της ασφάλειας των φαρμακευτικών προϊόντων (οι οποίες δεν περιορίζονται στην παραγωγική διαδικασία αλλά επεκτείνονται σε θέματα συσκευασίας, διακίνησης και φύλαξης των προϊόντων, καθώς και παρακολούθησης τους μετά την κυκλοφορία τους στην αγορά) διαμορφώνουν ένα πρόσθετο κόστος για το σύνολο του κλάδου (Καραμπλή, 2006).

Στα προαναφερθέντα, βασίζεται το αίτημα των φαρμακοβιομηχανιών για μεγιστοποίηση της χρονικής περιόδου επιστροφής της επένδυσης, η οποία εξαρτάται από την ισχύ των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Ειδικότερα, το θέμα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, συχνά αποτελεί σημείο τριβής, μεταξύ των φαρμακοβιομηχανιών των πρωτοτύπων και των φαρμακοβιομηχανιών των γενοσήμων. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι κυβερνήσεις βρίσκονται σε δίλημμα αναζητώντας το κατάλληλη πολιτική, που αφενός θα εξασφαλίσει την ενθάρρυνση της καινοτομίας, με τη διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών προστασίας των αποτελεσμάτων της έρευνας και αφετέρου, την πρόσβαση των πολιτών σε οικονομικές αλλά και αποτελεσματικές θεραπείες, δεδομένης της στενότητας των διαθέσιμων πόρων.

3.4. Κυρίαρχες επιχειρήσεις

Η φαρμακευτική δαπάνη, τόσο σε επίπεδο αξίας πωλήσεων όσο και σε επίπεδο όγκου πωλήσεων, παρουσίασε σημαντική πτώση λόγω της οικονομικής κρίσης, της μείωσης των τιμών σε μερικά σκευάσματα, καθώς και της μεγάλης κινητοποίησης των φαρμακείων. Πιο συγκεκριμένα, το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου 2012, οι πωλήσεις φαρμάκων στην εγχώρια εξωνοσοκομειακή αγορά, παρουσίασαν μείωση της τάξεως του 15,8% σε αξία και μείωση 12% σε όγκο. Η προαναφερθείσα μείωση των εσόδων του κλάδου της φαρμακοβιομηχανίας, καθ' όλη τη διάρκεια του 2012 επιταχυνόταν. Το πρώτο τρίμηνο του 2012 ήταν 6,7%, ενώ το πρώτο επτάμηνο του

ίδιου έτους ήταν 13,5%. Όλα τα παραπάνω στοιχεία, προέρχονται από την πλέον εξειδικευμένη εταιρεία μετρήσεων του τομέα, την IMS Health και αφορούν στις πωλήσεις των εγχώριων φαρμακευτικών εταιρειών προς τα φαρμακεία και τις φαρμακαποθήκες της χώρας, κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου. Επιπροσθέτως, συνεχίστηκε η καταγραφή ανακατατάξεων σε επιχειρηματικό επίπεδο, ενώ εντείνονται οι διεργασίες, οι οποίες αφορούν στην τοποθέτηση εγχώριων και αλλοδαπών επιχειρήσεων, στην αναπτυσσόμενη επί μέρους αγορά των γενοσήμων φαρμάκων.

Στο διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2012, παρουσιάστηκε μείωση του συνολικού όγκου των πωλήσεων κατά 12% και διαμορφώθηκε στις 327,1 εκατ. συσκευασίες φαρμάκων και ταυτοχρόνως, σημειώθηκε μείωση συνολικών εσόδων των βιομηχανιών του κλάδου, κατά 15,8% και διαμορφώθηκε στα €2,91 δισ..

Στις πρώτες πέντε θέσεις με βάση τα έσοδα, όπως παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα, βρέθηκαν οι εξής επιχειρήσεις: στην πρώτη θέση η Novartis, στη δεύτερη η Pfizer, στην τρίτη η Sanofi, στην τέταρτη η AstraZeneca και στην πέμπτη η BIANEΞ A.E.

Πίνακας 7: Οι πρώτες 5 επιχειρήσεις του κλάδου με βάση τα έσοδα των πωλήσεων για το ενδεκάμηνο του 2012

Εταιρεία	Μερίδιο αγοράς	Έσοδα από πωλήσεις	Μεταβολή ποσοστού από προηγούμενο έτος
1)Novartis	8,7%	252,9 εκατ. €	-19,1%
2)Pfizer	8%	232 εκατ. €	-25,2%
3)Sanofi-Aventis	7,3%	211,8 εκατ. €	-15,4%
4)Astra-Zeneca	5,6%	164,6 εκατ. €	-12,6%
5) BIANEΞ A.E.	5,2%	152,8εκατ .€	-2,2%

Πηγή:MSHealth

Εν συνεχεία, όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα, η GlaxoSmithKline βρέθηκε στην έκτη θέση, ακολουθούμενη από την Elpen, τη Pharmaserve, την Boehringer Ingelheim, ενώ στη δέκατη θέση βρέθηκε η Merck Sharp Dohme.

Πίνακας 8: Οι επόμενες 5 επιχειρήσεις του κλάδου με βάση τα έσοδα των πωλήσεων για το ενδεκάμηνο του 2012

Εταιρεία	Μερίδια αγοράς	Έσοδα από πωλήσεις	Μεταβολή ποσοστού από προηγούμενο έτος
6) GlaxoSmithKline	4,9%	142,6 εκατ.€	-7,7%
7) Elpen	4,2%	122,8 εκατ.€	+2,6%
8) Pharmaserve	3,8%	110 εκατ.€	-18%
9) Boehringer Ingelheim	3,2%	92,4 εκατ.€	+0,9%
10) Merck Sharp Dohme	3,1%	89,8 εκατ.€	-22,7%

Πηγή: IMSHealth

Τέλος, όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα, τη λίστα των 20 πρώτων με βάση τα έσοδα, ολοκληρώνουν στην 11η θέση η Abbott, στη 12η η Bristol Myers Squibb, στη 13η η Menarini, στη 14η η Roche Pharma, στη 15η η Bayer Health Care, στη 16η η Janssen Cilag, στη 17η η Servier, στη 18η η Galenica, στη 19η η Lundbeck και στην εικοστή θέση η UCB Pharma.

Πίνακας 9: Οι επόμενες 10 επιχειρήσεις του κλάδου με βάση τα έσοδα των πωλήσεων για το ενδεκάμηνο του 2012

Εταιρεία	Μερίδια αγοράς	Έσοδα από πωλήσεις	Μεταβολή ποσοστού από προηγούμενο έτος
11) Abbott	2,6%	75,4 εκατ.€	-28,3%
12) Bristol Myers Squibb	2,3%	65,9 εκατ.€	-23,7%
13) Menarini	2%	58,8 εκατ.€	+5,9%
14) Roche Pharma	2%	58,4 εκατ.€	-40,6%
15) Bayer Health Care	1,9%	55,3 εκατ.€	-16,3%
16) Janssen Cilag	1,8%	53,3 εκατ.€	-30,6%
17) Servier	1,7%	50,2 εκατ.€	+6,3%
18) Galenica	1,3%	38,9 εκατ.€	-10,6%
19) Lundbeck	1,3%	36,8 εκατ.€	-9,5%
20) UCB Pharma	1,2%	34,2 εκατ.€	-10,6%

Πηγή: IMSHealth

Συμπερασματικά, με πωλήσεις στα φαρμακεία και τις φαρμακαποθήκες που ανήλθαν σε €2,1 δισ., οι 20 πρώτες συγκέντρωσαν αθροιστικά μερίδιο 72,2%, της συνολικής εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής αγοράς, η οποία, όπως προαναφέρθηκε το εξεταζόμενο 11μηνο μειώθηκε κατά 15,8%, υποχωρώντας στο επίπεδο των €2,9 δισ.. Οι υπόλοιπες πωλήσεις ύψους περίπου €814 εκατ., δηλαδή το 27,8% των συνολικών, πραγματοποιήθηκαν από 342 άλλες επιχειρήσεις.

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά στον όγκο των πωλήσεων των φαρμάκων στα φαρμακεία και τις φαρμακαποθήκες, η κατάταξη των επιχειρήσεων διαφοροποιείται, με τη Pfizer να βρίσκεται στην πρώτη θέση, ακολουθούμενη από τη Sanofi-Aventis, τη GlaxoSmithKline, τη Novartis και τη Bristol Myers Squibb.

Πίνακας 10: Οι πρώτες 5 επιχειρήσεις του κλάδου με βάση τον όγκο (τεμάχια/συσσκευασίες) των πωλήσεων για το ενδεκάμηνο του 2012

Εταιρεία	Μερίδια αγοράς	Όγκος πωλήσεων σε τεμάχια/συσσκευασίες	Μεταβολή ποσοστού από προηγούμενο έτος
1)Pfizer	8,2%	26,79 εκατ.	-12,9%
2)Sanofi-Aventis	7,3%	23,88 εκατ.	-10%
3)GlaxoSmithKline	6,8%	22,1 εκατ.	-9,7%
4) Novartis	6,7%	21,78 εκατ.	-13%
5)Bristol Myers Squibb	5,7%	18,53εκατ.	-7,6%

Πηγή: IMSHealth

Στη συνέχεια, όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα, στην έκτη θέση βρίσκεται η Uni Pharma, ακολουθούμενη από την AstraZeneca, τη BIANEΞ A.E., τη Boehringer Ingelheim ενώ στη δέκατη θέση βρίσκεται η Elpen.

Πίνακας 11: Οι επόμενες 5 επιχειρήσεις του κλάδου με βάση τον όγκο (τεμάχια/συσσκευασίες) πωλήσεων για το ενδεκάμηνο του 2012

Εταιρεία	Μερίδια αγοράς	Όγκος πωλήσεων σε τεμάχια/συσσκευασίες	Μεταβολή ποσοστού από προηγούμενο έτος
6)Uni Pharma	5%	16,31 εκατ.	-15,4%
7) Astra-Zeneca	4,1%	13,57 εκατ.	-10,3%
8)BIANEΞ A.E.	4%	12,99 εκατ.	-11,2%
9) Boehringer Ingelheim	3,5%	11,38 εκατ.	-13,8%
10) Elpen	3,4%	11,14 εκατ.	+3,9%

Πηγή: IMSHealth

Τέλος, όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα, την πρώτη εικοσάδα των εταιρειών με κριτήριο τον όγκο των πωλήσεων, συμπληρώνουν οι εταιρείες Bayer

Health Care, η Abbott, η Petsiavas, η Roche Pharma, η Merck Sharp Dohme, η Servier, η Galenica, η Menarini, η Johnson & Johnson και η Alcon.

Πίνακας 12: Οι επόμενες 10 επιχειρήσεις του κλάδου με βάση τον όγκο (τεμάχια/συσσκευασίες) πωλήσεων για το ενδεκάμηνο του 2012

Εταιρεία	Μερίδια αγοράς	Όγκος πωλήσεων σε τεμάχια/συσσκευασίες	Αύξηση/Μείωση ποσοστού από προηγούμενο έτος
11) Bayer Health Care	2,2%	7,16εκατ.	-12,7%
12) Abbott	2,1%	6,89 εκατ.	-11,2%
13) Petsiavas	1,9%	6,3 εκατ.	-9,7%
14) Roche Pharma	1,8%	5,99εκατ.	-13,1%
15) Merck Sharp Dohme	1,9%	5,92εκατ.	-16,5%
16) Servier	1,7%	5,51 εκατ.	-6,8%
17) Galenica	1,6%	5,33 εκατ.	-13,7%
18) Menarini	1,3%	4,4 εκατ.	+4,3%
19) Johnson & Johnson	1,3%	4,34 εκατ.	-21,5%
20) Alcon	1,3%	4,15 εκατ.	-9,1%

Πηγή: IMSHealth

Συμπερασματικά, με πωλήσεις στα φαρμακεία και τις φαρμακαποθήκες που ανήλθαν σε 234,48 εκατ. συσκευασίες, οι 20 αυτές επιχειρήσεις το 11μηνο του 2012, συγκέντρωσαν αθροιστικά μερίδιο 71,7% του συνολικού όγκου πωλήσεων της εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής αγοράς, ο οποίος μειώθηκε κατά 12% (327,09 εκατ. συσκευασίες). Οι λοιπές πωλήσεις περίπου 92,61 εκατ. συσκευασιών, δηλαδή το 28,3% των συνολικών, πραγματοποιήθηκαν από τις υπόλοιπες 342 επιχειρήσεις.

3.5. Ο κλάδος της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζονται στοιχεία για τη δομή και διάρθρωση του κλάδου της φαρμακοβιομηχανίας.

3.5.1. Δομή και διάρθρωση του κλάδου

Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας αποτελείται από επιχειρήσεις, οι οποίες ασχολούνται είτε με την παραγωγή είτε με την εισαγωγή φαρμακευτικών και παραφαρμακευτικών ειδών. Ο κλάδος, εμπεριέχει επιχειρήσεις με αξιόλογη δυναμική και με μακρόχρονη και ισχυρή παρουσία στην εξεταζόμενη αγορά.

Στην παρούσα φάση, στην ελληνική αγορά φαρμάκου, υπολογίζεται πως δραστηριοποιούνται, περισσότερες από 100 φαρμακευτικές (παραγωγικές και εισαγωγικές) επιχειρήσεις, πολλές εκ των οποίων αποτελούν μέλη του Συνδέσμου Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Ελλάδος (Σ.Φ.Ε.Ε.). Εκτιμάται, ότι στον υπό εξέταση κλάδο απασχολούνται περίπου 13.000 εργαζόμενοι.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι ιδιαίτερη βαρύτητα, δίνεται στην εξάπλωση του συνεργαζόμενου δικτύου διανομής τους (ιδιωτικές/ συνεταιριστικές φαρμακαποθήκες), με απώτερο σκοπό να προωθήσουν τα παραγόμενα/εισαγόμενα προϊόντα και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς για επάρκεια. Όπως έχει λεχθεί, οι τιμές των προϊόντων που θέτουν προς πώληση οι φαρμακευτικές εταιρείες, καταρτίζονται σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (δελτίο τιμών φαρμάκων).

Επίσης, από τις επιχειρήσεις με ισχυρή παρουσία στον κλάδο, επενδύονται σημαντικά ποσά σε ερευνητικά προγράμματα, τα οποία αφορούν θεραπευτικούς τομείς με μεγάλο περιθώριο εξέλιξης. Μέσα στο 2011, πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις ύψους €84 εκατ. για Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D), κυρίως από εγχώριες και διεθνείς φαρμακοβιομηχανίες.

3.6. Η ζήτηση για φάρμακα

Στο παρόν υποκεφάλαιο, γίνεται αναφορά των συνθηκών και των παραγόντων, που επηρεάζουν τη ζήτηση φαρμάκων. Συγκεκριμένα, παρατίθενται στοιχεία που αφορούν στο ηλικιακό προφίλ του πληθυσμού, καθώς και στις δαπάνες για υγεία και φάρμακα.

3.6.1. Παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση για φάρμακα

Είναι εύλογο, πως η γήρανση του πληθυσμού αυξάνει την ζήτηση ιατρικών υπηρεσιών, με φυσικό επακόλουθο την αύξηση της ζήτησης των φαρμάκων και των παραφαρμακευτικών ειδών. Οι μακροχρόνιες προβολές πληθυσμού, δείχνουν αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού άνω των 65 ετών μέχρι το έτος 2050. Πιο αναλυτικά, το ποσοστό του πληθυσμού μεταξύ των 65 και 79 ετών, από 13,7% το 2001 και 14,4% το 2012, προβλέπεται να αυξηθεί σε 14,5% και 21,5% το 2020 και 2050 αντίστοιχα. Επιπροσθέτως, ο πληθυσμός άνω των 80 ετών, από ποσοστό 5,2% το 2012, αναμένεται να υπερδιπλασιαστεί (σε 10%) το 2050. Όλα αυτά παρουσιάζονται, αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 13: Συμμετοχή (%) των ηλικιακών ομάδων άνω των 65 ετών στο συνολικό πληθυσμό της χώρας

Έτος	Πληθυσμός 65 ως 79 ετών	Πληθυσμός 80 ετών και άνω
1981	10,5%	2,2%
1991	10,7%	3,0%
2001	13,7%	3,0%
2002	14,2%	3,2%
2003	14,4%	3,3%
2010	14,1%	4,4%
2011	14,2%	5,0%

2012	14,4%	5,2%
2020	14,5%	5,8%
2030	17,1%	6,3%
2040	20,0%	7,8%
2050	21,5%	10,0%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η σταδιακή αυτή γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί υψηλή ζήτηση ιατρικών υπηρεσιών, με αυξανόμενες ανάγκες χρήσης φαρμάκων και παραφαρμακευτικών προϊόντων.

3.7. Δαπάνες φαρμάκου και υγείας

Η συνολική φαρμακευτική δαπάνη, παρουσίασε ανοδική πορεία την περίοδο 2005-2009 και το 2009 διαμορφώθηκε σε €8.461 εκατ. (3,7% του Α.Ε.Π.), λαμβάνοντας την υψηλότερη τιμή της εξεταζόμενης περιόδου. Την τελευταία τριετία, παρουσιάζει συνεχή πτώση και το 2012 εκτιμάται σε €5.968 εκατ. (3,1% του Α.Ε.Π.).

Ανάλογη εικόνα και πορεία με αυτή της συνολικής φαρμακευτικής δαπάνης, εμφανίζει και η δημόσια φαρμακευτική δαπάνη. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 2005-2009 κινήθηκε ανοδικά, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 16,5%. Την τελευταία τριετία, η απόφαση της πολιτείας για εξορθολογισμό των κρατικών δαπανών, σε συνδυασμό με την αλλαγή συντελεστή Φ.Π.Α., οδήγησε σε αλληπάλληλες μειώσεις στις τιμές των φαρμάκων και επέφερε σημαντική πτώση στη δημόσια φαρμακευτική δαπάνη, η οποία διαμορφώθηκε σε €2.880 εκατ. το 2012, μειωμένη κατά 26,5% σε σχέση με το 2011. Σύμφωνα με όσα προβλέπει το επικαιροποιημένο «Δεύτερο Οικονομικό Πρόγραμμα Προσαρμογής για την Ελλάδα - Δεύτερη Αναθεώρηση (Μάιος 2013)» για τον Κοινωνικό Προϋπολογισμό, η δημόσια φαρμακευτική δαπάνη, δεν θα υπερβεί τα €2.440 εκατ. το 2013. Το Υπουργείο Υγείας, έχει ήδη προχωρήσει σε αναπροσαρμογή

του στόχου για το 2013, από €2.440 εκατ. σε €2.371 εκατ.. Αξίζει να αναφερθεί, ότι για το 2014, το ύψος της εν λόγω δαπάνης αναμένεται να διαμορφωθεί σε €2.000 εκατ..

Παρατηρήθηκε ότι η συρρίκνωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης τα τρία τελευταία έτη, συνοδεύεται από αύξηση της αντίστοιχης ιδιωτικής δαπάνης. Ακόμη, αναφέρεται ότι η συμμετοχή της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, στη συνολική φαρμακευτική δαπάνη διαμορφώθηκε σε 48,3% το 2012, αισθητά μειωμένη σε σχέση με το 2011 που ήταν 58%.

Από την άλλη πλευρά, η ιδιωτική φαρμακευτική δαπάνη εμφανίζεται να ανακτά πλειοψηφικό μερίδιο, αφού το 2012 κάλυψε το μεγαλύτερο μέρος της συνολικής, με ποσοστό συμμετοχής 51,7%. Ορισμένες από τις κυριότερες πηγές των ιδιωτικών δαπανών υγείας είναι οι ακόλουθες:

- Οι δαπάνες των ανασφάλιστων.
- Οι δαπάνες για υπηρεσίες, που δεν καλύπτονται από την ασφάλιση ορισμένων πληθυσμιακών και επαγγελματικών ομάδων.
- Η νομοθετημένη συμμετοχή των ασφαλισμένων στα έξοδα περίθαλψης (διαφέρει αναλόγως του ασφαλιστικού φορέα).
- Η διαφορά μεταξύ της δαπάνης, που αποδίδουν οι ασφαλιστικοί οργανισμοί για ιατρικές πράξεις και της πραγματικής αμοιβής του γιατρού.
- Οι επιπλέον δαπάνες των ασφαλισμένων, για διαφορά θέσεως στα νοσοκομεία και οι δαπάνες που καταβάλλονται για ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη στο εξωτερικό.

Όλα τα ανωτέρω στοιχεία, παρουσιάζονται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα και στα αντίστοιχα διαγράμματα.

Πίνακας 14: Δαπάνες για Φάρμακα και Υγεία (2005-2012)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Α.Ε.Π.	193.050	208.622	223.160	233.198	231.081	222.151	208.532	193.749
Συνολική δαπάνη για την υγεία	17.762	19.487	20.996	23.525	23.194	20.849	18.780	ΜΔ
Συνολική φαρμακευτική δαπάνη	6.141	6.956	7.878	8.034	8.461	7.340	6.759	5.968
Συνολική φαρμακευτική δαπάνη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.	3,2%	3,3%	3,5%	3,4%	3,7%	3,3%	3,2%	3,1%
Συνολική φαρμακευτική κατά κεφαλή δαπάνη	554	625	705	716	751	649	598	529
Ρυθμός μεταβολής της συνολικής φαρμακευτικής δαπάνης	23,1%	13,3%	13,3%	2,0%	5,3%	-13,2%	-7,9%	-11,7%
Δημόσια φαρμακευτική δαπάνη	2.870	3.510	4.040	4.530	5.280	4.500	3.920	2.880
Δημόσια φαρμακευτική δαπάνη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.	1,5%	1,7%	1,8%	1,9%	2,3%	2,0%	1,9%	1,5%

Δημόσια φαρμακευτική δαπάνη ως ποσοστό της συνολικής φαρμακευτικής δαπάνης	46,7%	50,5%	51,3%	56,4%	62,4%	61,3%	58,8%	48,3%
Δημόσια φαρμακευτική κατά κεφαλή δαπάνη	259	316	362	404	469	398	347	255
Επιστροφές φαρμακευτικών επιχειρήσεων*	–	–	–	–	92	70	250	79**
Ιδιωτική φαρμακευτική δαπάνη	3.271	3.446	3.838	3.504	3.181	2.840	2.830	3.088
Ιδιωτική φαρμακευτική δαπάνη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.	1,7%	1,7%	1,7%	1,5%	1,4%	1,3%	1,4%	1,6%
Ιδιωτική φαρμακευτική δαπάνη ως ποσοστό της συνολικής φαρμακευτικής δαπάνης	53,3%	49,5%	48,7%	43,6%	37,6%	38,7%	42,0%	51,7%
Ιδιωτική φαρμακευτική κατά κεφαλή δαπάνη	295	310	344	312	282	251	251	274

Πηγές: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ε.Ο.Φ., Υπουργείο Υγείας

Ποσά σε εκατ. €

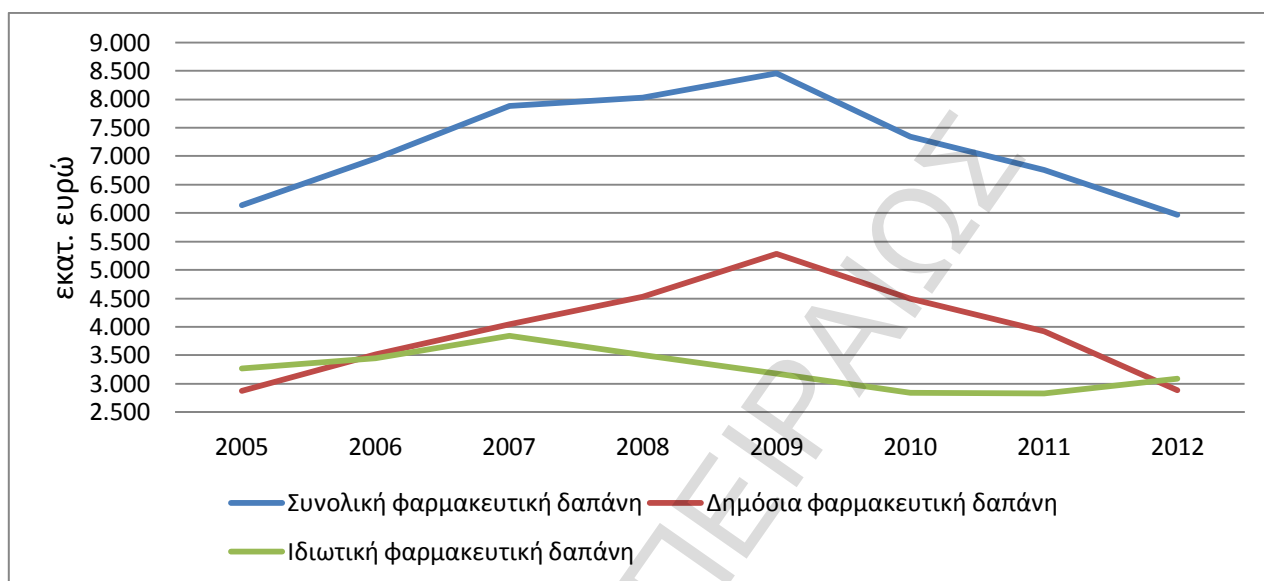
Κατά κεφαλή δαπάνη σε €

ΜΔ: Μη Διαθέσιμα στοιχεία

*Rebates/clawback , **σύμφωνα με δημοσιεύματα

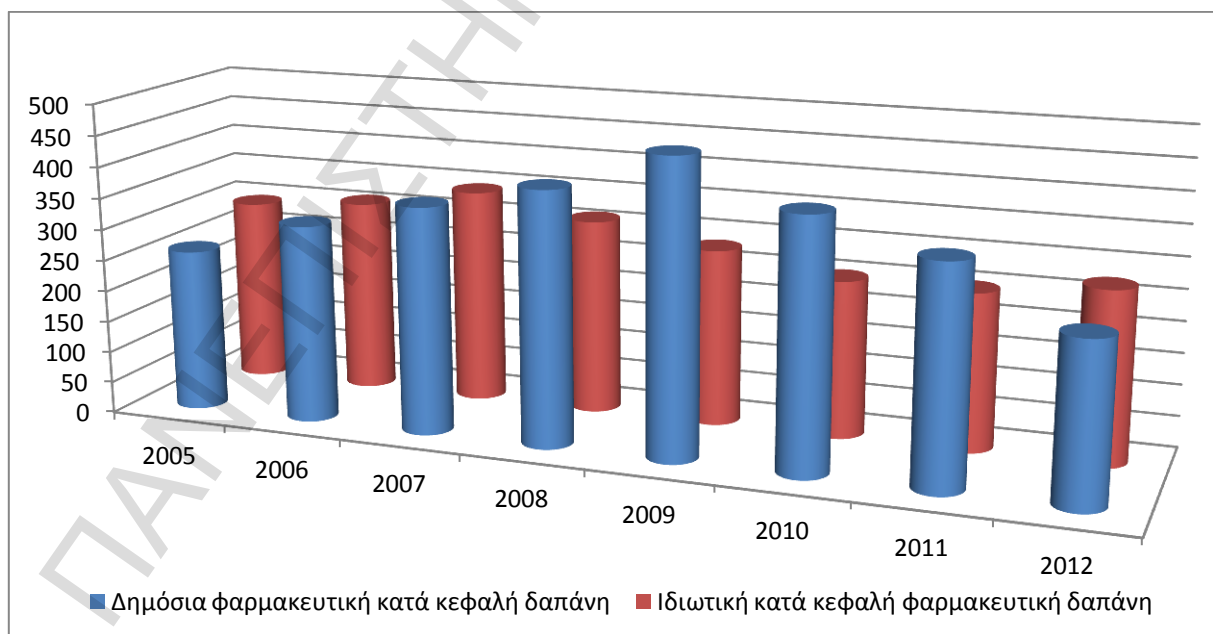
Διάγραμμα 5: Εξέλιξη Φαρμακευτικής δαπάνης (2005-2012)

(α) Φαρμακευτική δαπάνη

Πηγή : Προηγούμενος πίνακας

(β) Δημόσια και Ιδιωτική Φαρμακευτική κατά κεφαλή Δαπάνη

Πηγή : Προηγούμενος πίνακας

3.8. Η αγορά των φαρμακευτικών εταιρειών

Σε αυτό το υποκεφάλαιο, παρουσιάζονται στοιχεία για την εγχώρια παραγωγή φαρμάκου, γίνεται ανάλυση των εισαγωγών και των εξαγωγών ανά ομάδα προϊόντων και αναφέρονται οι κυριότερες χώρες προορισμού. Επιπροσθέτως, παρουσιάζεται και ο δείκτης ανταγωνιστικότητας των φαρμάκων, το εμπορικό ισοζύγιο και οι παράλληλες εξαγωγές των φαρμάκων.

3.8.1. Εγχώρια παραγωγή φαρμάκου

Η αξία πωλήσεων των εγχωρίως παραγόμενων φαρμάκων, καταγράφεται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Πρέπει να αναφερθεί πως το πλήθος των παραγόμενων προϊόντων, κατατάσσεται σε κατηγορίες σύμφωνα με την ενιαία κοινοτική κωδικοποίηση PRODCOM (Production of Community).

Επισημαίνεται ότι, οι ποσότητες των φαρμάκων που καταγράφονται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. στα πλαίσια της έρευνας της, θεωρούνται από παράγοντες του κλάδου υποτιμημένες. Αυτό συμβαίνει, διότι στις στατιστικές έρευνες δεν λαμβάνουν μέρος όλες οι φαρμακευτικές εταιρείες, ενώ ορισμένα προϊόντα που εντάσσονται στις συγκεκριμένες κατηγορίες, ενδεχομένως να καταχωρούνται σε διαφορετικούς κωδικούς. Παρόλα αυτά, οι διαφορές δεν είναι τεράστιες ενώ η παράθεση των συγκεκριμένων στοιχείων, συμβάλλει στην ανάδειξη της τάσης για εγχωρίως παραγόμενα φάρμακα.

Η εξέλιξη της αξίας πωλήσεων των εγχωρίως παραγόμενων φαρμάκων, τη χρονική περίοδο 2002-2012, παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα και στο αντίστοιχο διάγραμμα.

Πίνακας 15: Εξέλιξη αξίας πωλήσεων εγχωρίως παραγόμενων φαρμάκων (2002-2012)

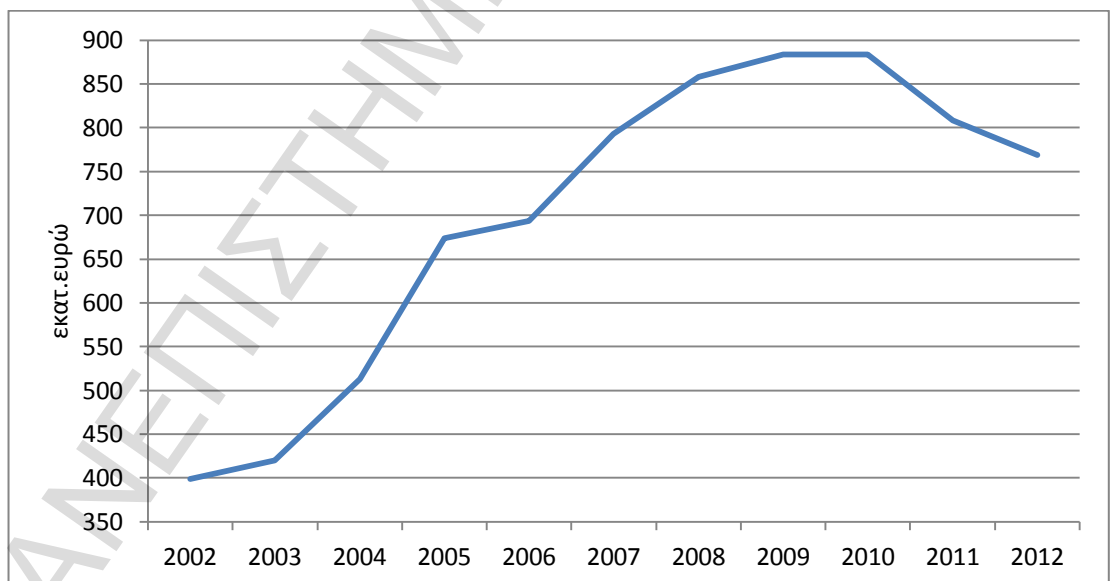
Έτος	Αξία	Μεταβολή
2002	398,7	—
2003	419,6	5,2%
2004	512,9	22,2%

2005	673,9	31,4%
2006	693,8	3,0%
2007	793,1	14,3%
2008	858,1	8,2%
2009	883,8	3,0%
2010	884,0	0,0%
2011	808,7	-8,5%
2012	769,2	-4,9%

Πηγή: Prodcorn

Αξία: εκατ.€

Διάγραμμα 6: Εξέλιξη αξίας πωλήσεων εγχωρίως παραγόμενων φαρμάκων (2002-2012)

Πηγή: Prodcorn

Όπως προκύπτει, από όλα τα παραπάνω δεδομένα, την περίοδο 2002-2010 τα εγχωρίως παραγόμενα φάρμακα (σε αξία), αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 10,5%. Ωστόσο, τα τελευταία έτη παρουσιάζεται επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης και εν συνεχεία μείωση.

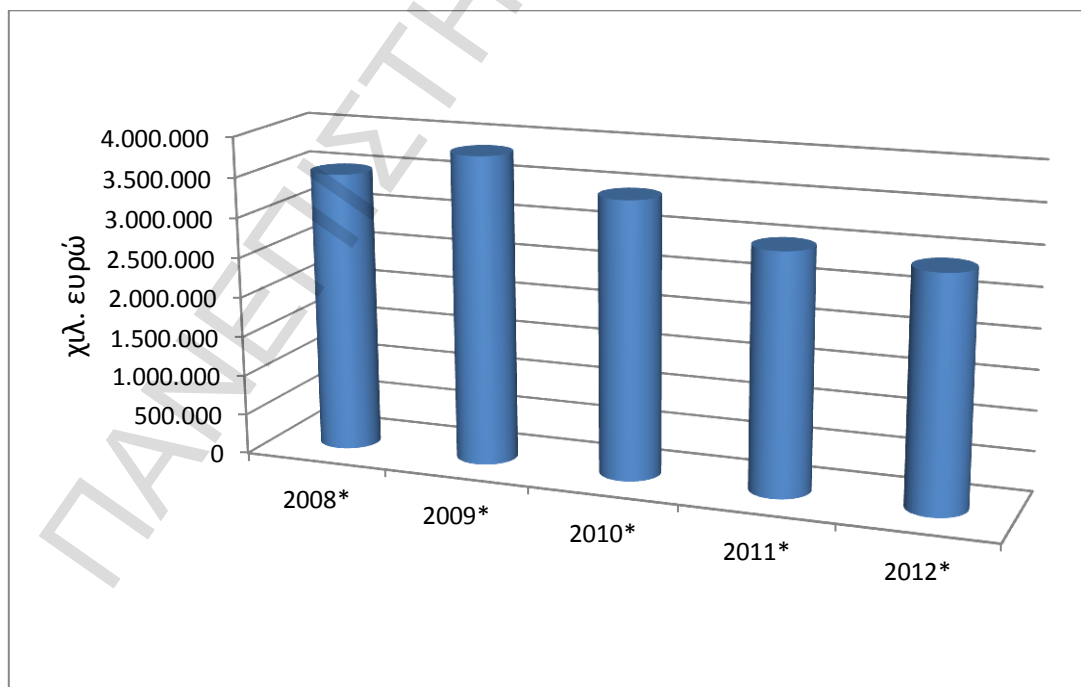
Ακόμα, την τελευταία διετία καταγράφεται πτώση της αξίας των εγχώριων φαρμάκων, οι πωλήσεις των οποίων ανήλθαν σε €769,2 εκατ. το 2012, μειωμένες κατά 5% περίπου σε σχέση με το 2011.

Τέλος, ο όγκος της παραγωγής του κλάδου αυξήθηκε το πρώτο πεντάμηνο του 2013 κατά 10,7%, παρουσιάζοντας άνοδο κατά την διάρκεια και των πέντε μηνών (14,7% τον Μάρτιο και 8,1% τον Απρίλιο).

3.8.2. Ανάλυση των εισαγωγών ανά ομάδα προϊόντων- κυριότερες χώρες προορισμού

Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, η συνολική αξία των εισαγωγών κατά την περίοδο 2008-2012 παρουσιάζει αύξηση τα δύο πρώτα έτη, ενώ από το 2009 και μετά μειώνεται σταδιακά. Το 2012, η αξία των εισαγωγών των φαρμακευτικών προϊόντων διαμορφώθηκε σε €2.892,5 εκατ., εμφανίζοντας μείωση περίπου 5,3% σε σχέση με το 2011.

Διάγραμμα 7: Διαχρονική εξέλιξη των εισαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων σε αξία (2008-2012)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

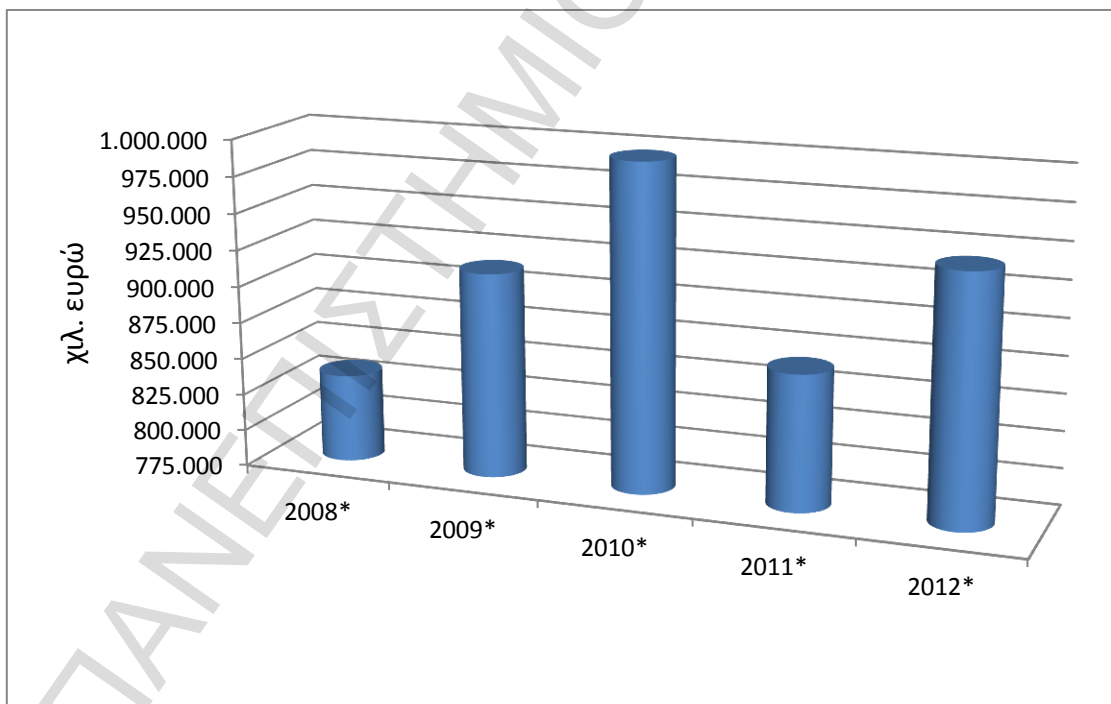
*προσωρινά στοιχεία

Παρατηρείται, ότι σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο, το μεγαλύτερο ποσοστό της συνολικής αξίας εισαγωγών των φαρμακευτικών προϊόντων, προέρχεται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Πιο συγκεκριμένα, το 2012 οι εισαγωγές των εξεταζόμενων προϊόντων από χώρες της Ε.Ε., διαμορφώθηκαν σε €2.439,2 εκατ. αντιπροσωπεύοντας ποσοστό 84,3% των συνολικών εισαγωγών.

3.8.3. Ανάλυση των εξαγωγών ανά ομάδα προϊόντων- κυριότερες χώρες προορισμού

Όπως παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα, η συνολική αξία των εξαγωγών των φαρμακευτικών προϊόντων, παρουσίασε έντονες αυξομειώσεις κατά την πενταετία 2008-2012. Οι χαμηλές τιμές, στις οποίες διαθέτονταν τα προερχόμενα από την Ελλάδα φάρμακα, τα κατέστησαν εξαιρετικά ανταγωνιστικά στην παγκόσμια αγορά.

Διάγραμμα 8: Διαχρονική εξέλιξη των εξαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων σε αξία (2008-2012)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

*προσωρινά στοιχεία

Όμως, τα τελευταία χρόνια, οι συχνές αναφορές για ελλείψεις φαρμακευτικών σκευασμάτων από την εγχώρια αγορά, οδήγησαν τον Ε.Ο.Φ. στην άσκηση

αυστηρότερης πολιτικής, στην διακίνηση τους προς το εξωτερικό, περιορίζοντας έτσι σημαντικά την εξαγωγική δραστηριότητα. Το 2012 η αξία των εξαγωγών των φαρμακευτικών προϊόντων, διαμορφώθηκε σε €943 εκατ. εμφανίζοντας αύξηση κατά 8,7%, σε σχέση με το 2011 (€867,3 εκατ.). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί, ότι η ομάδα η οποία αφορά στα «Φάρμακα που αποτελούνται από αναμειγμένα ή μη αναμειγμένα προϊόντα παρασκευασμένα για θεραπευτικούς ή προφυλακτικούς σκοπούς», κατέλαβε το μεγαλύτερο μερίδιο της συνολικής αξίας των εξαγωγών κατά την εξεταζόμενη περίοδο, με ποσοστό το οποίο κυμάνθηκε μεταξύ 91,7% - 97,4%.

Σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο, διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων κατευθύνθηκε σε χώρες της Ε.Ε.. Το 2012, η αξία των εξαγωγών φαρμάκων προς χώρες της Ε.Ε. διαμορφώθηκαν σε €835 εκατ. περίπου, αντιπροσωπεύοντας έτσι, το 88,5% της συνολικής αξίας των εξαγόμενων φαρμάκων.

3.8.4. Δείκτης ανταγωνιστικότητας φαρμάκων - Εμπορικό ισοζύγιο

Για να εξετασθεί η πορεία της ανταγωνιστικότητας των φαρμάκων, υπολογίζεται ο δείκτης Balassa. Ο συγκεκριμένος δείκτης, αποτυπώνει σε γενικές γραμμές, την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας ενός προϊόντος σε μία δεδομένη περίοδο. Εκφράζεται από τη σχέση: $[(X-M)/(X+M)]$, όπου X= εξαγωγές και M= εισαγωγές και οι ακραίες τιμές του δείκτη είναι =1 για το πλεόν ανταγωνιστικό και -1 για το καθόλου ανταγωνιστικό προϊόν.

Στην περίπτωση μας, όπως προκύπτει από τα στοιχεία εξωτερικού εμπορίου της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο δείκτης Balassa για τα φάρμακα έλαβε αρνητικές τιμές, καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου. Αυτό το γεγονός αποτελεί ενδεικτικό στοιχείο του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας της εγχώριας παραγωγής, το οποίο όμως αμβλύνεται τα τελευταία έτη.

Επιπροσθέτως, το εμπορικό ισοζύγιο των φαρμάκων όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα και στο αντίστοιχο διάγραμμα, παρέμεινε ελλειμματικό την περίοδο 2008-2012, δεδομένου ότι η αξία των εισαγωγών υπερκάλυψε την αντίστοιχη αξία των εξαγωγών. Μολαταύτα, το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου εμφανίζει συνεχή πτώση

την τελευταία πενταετία. Πιο συγκεκριμένα, το 2012 το έλλειμμα διαμορφώθηκε σε €1.949,5 εκατ. για τα εξεταζόμενα προϊόντα.

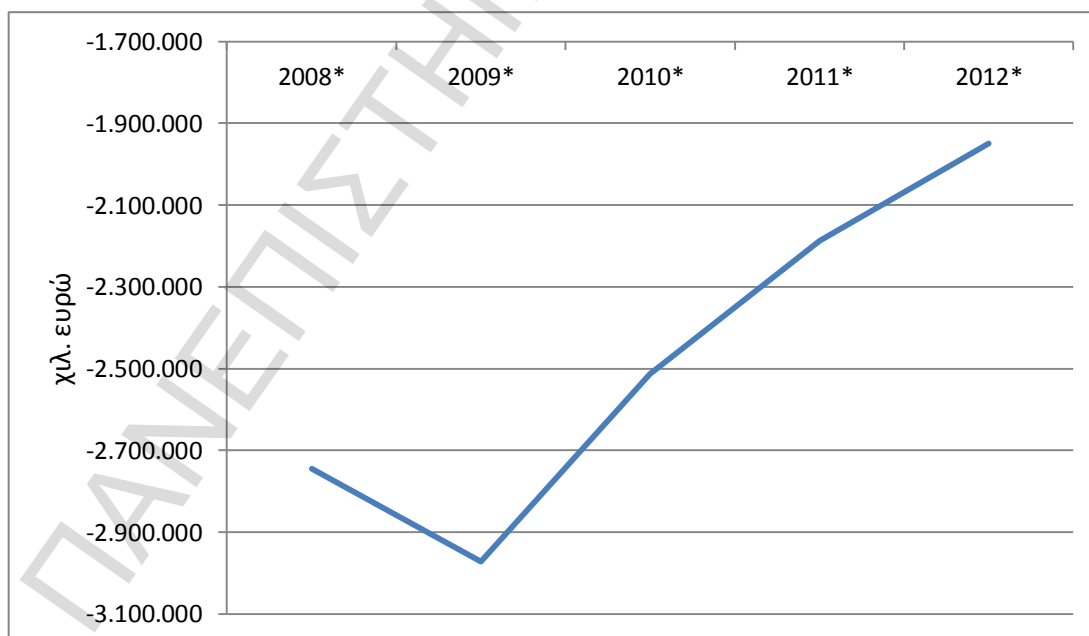
Πίνακας 16: Εμπορικό ισοζύγιο φαρμάκων (2008-2012)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εμπορικό ισοζύγιο	Δείκτης Balassa
2008*	857.488	3.602.541	-2.745.053	-0,61548
2009*	915.715	3.887.821	-2.972.106	-0,61873
2010*	999.574	3.521.370	-2.512.796	-0,5578
2011*	867.303	3.054.919	-2.187.616	-0,55775
2012*	943.048	2.892.508	-1.949.460	-0,50826

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ
*προσωρινά στοιχεία
Αξία σε χιλ. ευρώ

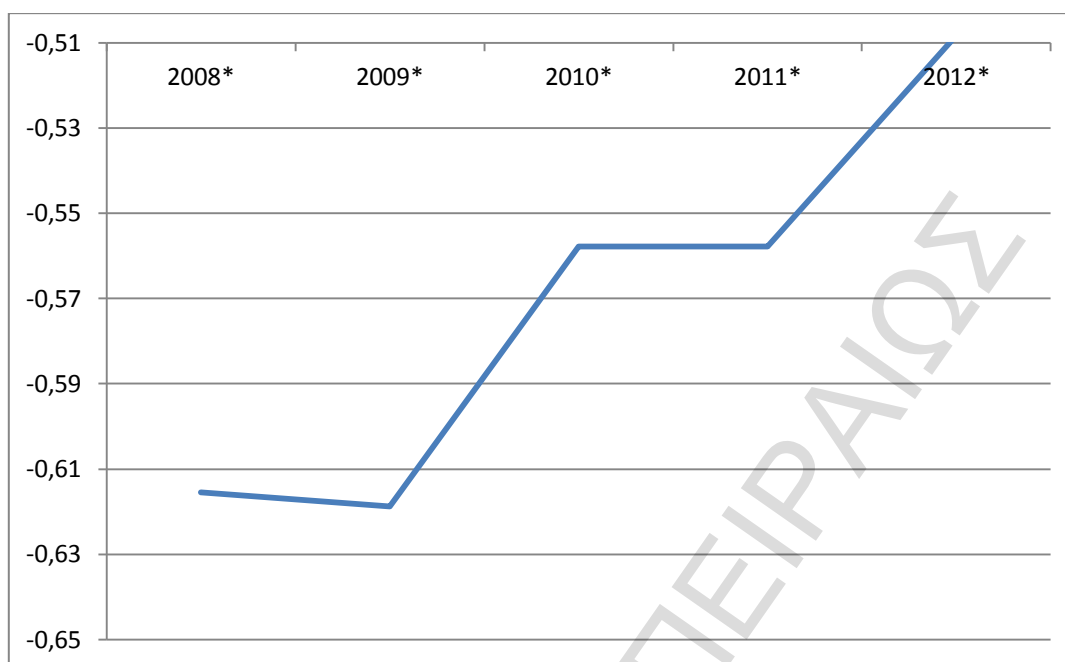
Διάγραμμα 9: Εμπορικό ισοζύγιο και δείκτης ανταγωνιστικότητας κλάδου φαρμάκων (2008-2012)

(α) Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.
*προσωρινά στοιχεία
Αξία σε €

(β) Διαχρονική εξέλιξη δείκτη Balassa

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

*προσωρινά στοιχεία

3.8.5. Παράλληλες εξαγωγές φαρμάκων

Στον ακόλουθο πίνακα, απεικονίζονται το μέγεθος των «παράλληλων» εξαγωγών φαρμάκων που πραγματοποιούνται από την Ελλάδα. Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων (Ε.Ο.Φ.), τα τελευταία χρόνια η αξία των παράλληλων εξαγωγών, είναι μειούμενη καθώς διαμορφώθηκε σε €415,1 εκατ. ή αλλιώς 13,9 εκατ. συσκευασίες το 2012, από €785,9 εκατ. το 2007, όπου οι παράλληλες εξαγωγές ήταν στο υψηλότερο σημείο τους.

Πίνακας 17: Παράλληλες Εξαγωγές Φαρμάκων

Έτος	Αξία (€)
2005	648.581.682
2006	741.026.637
2007	785.946.309
2008	633.209.532
2009	629.975.217

2010	626.108.697
2011	485.959.647
2012	415.067.547

Πηγή: Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων (Ε.Ο.Φ.)

3.9. Μέγεθος αγοράς φαρμακευτικών επιχειρήσεων

Ο φαρμακευτικός κλάδος, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Στον ακόλουθο πίνακα και στο αντίστοιχο διάγραμμα, παρουσιάζεται το μέγεθος της εγχώριας αγοράς (σε αξία), κατά τη χρονική περίοδο 2000-2012. Επισημαίνεται ότι το μέγεθος της αγοράς, έχει εκτιμηθεί με βάση τις πωλήσεις των φαρμακευτικών επιχειρήσεων είτε παραγωγικές είτε εισαγωγικές, προς νοσοκομεία και φαρμακαποθήκες/φαρμακεία (τιμές χονδρικής). Σύμφωνα με τα παρουσιαζόμενα στοιχεία, το συνολικό μέγεθος της εξεταζόμενης αγοράς, παρουσίασε αύξηση την περίοδο 2000-2009, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 14,1%. Η υφεσιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας και οι αλληπάλληλες μειώσεις στις τιμές των φαρμάκων, οδήγησαν στην υποχώρηση της αξίας της αγοράς από το 2010 και έπειτα. Συγκεκριμένα, το 2012 εκτιμάται σε €4.475,1 εκατ., από €4.868,9 εκατ. το προηγούμενο έτος, το οποίο αποτελεί μείωση της τάξης του 8,1%.

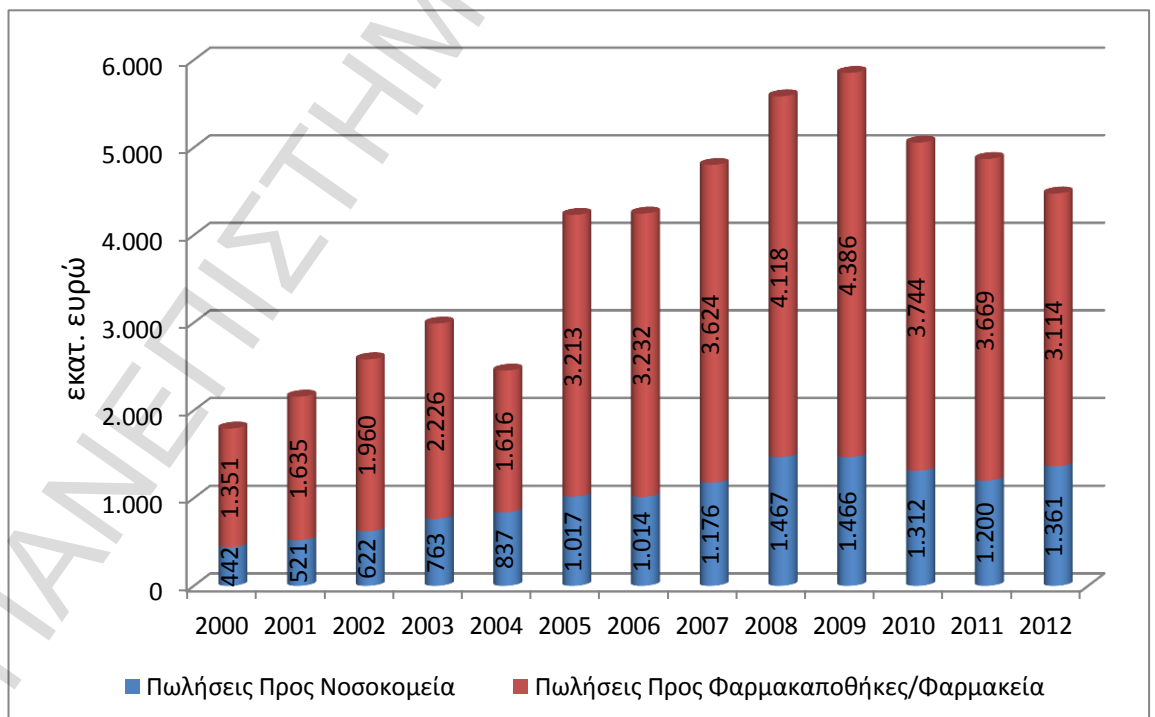
**Πίνακας 18: Εγχώρια Αγορά Φαρμακευτικών Εταιρειών
(2000-2012)**

Έτος	Μέγεθος Αγοράς	Μεταβολή
2000	1.792.935	–
2001	2.155.042	20,2%
2002	2.581.413	19,8%
2003	2.988.843	15,8%
2004	3.452.574	15,5%

2005	4.230.029	22,5%
2006	4.245.654	0,4%
2007	4.800.237	13,1%
2008	5.585.204	16,4%
2009	5.852.138	4,8%
2010	5.055.565	-13,6%
2011	4.868.903	-3,7%
2012	4.475.147	-8,1%

Πηγή: Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων (Ε.Ο.Φ.)
Επεξεργασία ICAP Group
σε χιλ. ευρώ

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη Εγχώριας Αγοράς Φαρμάκων (2000-2012)

Πηγή: Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων
Επεξεργασία στοιχείων ICAP Group

Από το προαναφερθέν μέγεθος αγοράς, δηλαδή €4.47.5,1 εκατ. το 2012, το €1.361,2 εκατ., αφορούν στην αξία πωλήσεων φαρμάκων που διατέθηκαν απευθείας σε νοσοκομεία. Το υπόλοιπο, δηλαδή €3.114 εκατ. περίπου, προκύπτει ως το ποσοστό εκείνο από τη λιανική τιμή φαρμάκων που διατίθενται μέσω φαρμακείων, το οποίο εισπράττουν οι φαρμακευτικές εταιρείες και το οποίο υπολογίζεται με ένα ποσοστό της τάξης του 68%, επί της συνολικής αξίας λιανικής πώλησης φαρμάκων μέσω φαρμακαποθηκών/φαρμακείων.

Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων (Ε.Ο.Φ.), το 2012 διατέθηκαν 479,4 εκατ. συσκευασίες φαρμάκων, εκ των οποίων 394,8 εκατ. διατέθηκαν μέσω φαρμακείων και 84,5 εκατ. μέσω νοσοκομείων, έναντι 512,4 εκατ. συσκευασιών που διατέθηκαν το 2011. Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Αύγουστο του 2013 (με ισχύ από τον Οκτώβριο του ίδιου έτους), το Υπουργείο Υγείας, προχώρησε στην ανάρτηση νέου «Δελτίου Τιμών Φαρμάκων Ανθρώπινης Χρήσης», το οποίο αφορά: **α.** στην ανατιμολόγηση των πρωτοτύπων (στη βάση του μέσου όρου των τριών χαμηλότερων τιμών κυκλοφορίας σε 27 ευρωπαϊκές χώρες), **β.** στην τιμολόγηση 1.600 νέων κωδικών αντιγράφων φαρμακευτικών σκευασμάτων (γενοσήμων), τα οποία εισέρχονται για πρώτη φορά στην εγχώρια αγορά και **γ.** στην τιμολόγηση 100 νέων, καινοτόμων πρωτοτύπων φαρμακευτικών σκευασμάτων.

Από την ανακοστολόγηση των πρωτότυπων, προέκυψε μικρή μείωση των τιμών στα περισσότερα από τα μισά ανακοστολογημένα φάρμακα. Το γεγονός αυτό, σηματοδοτεί περαιτέρω μείωση της χονδρικής τιμής πληθώρας φαρμακευτικών προϊόντων, με συνέπεια να αναμένεται νέα (ήπια) μείωση της εξεταζόμενης αγοράς το 2013.

Η ελληνική φαρμακοβιομηχανία, παρουσιάζει αισθητή βελτίωση στην οικονομική της αποδοτικότητα, παρόλη τη γενική πτώση στην παραγωγή της μεταποίησης. Η πτώση αυτή, επηρεάζει και τη φαρμακοβιομηχανία, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης χρήσης εγχωρίως παραγομένων γενοσήμων φαρμάκων και της διεύρυνσης της εξαγωγικής δραστηριότητας.

3.10. Γενόσημα φάρμακα

Αξίζει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά, για τα φάρμακα των οποίων η δραστική ουσία, δεν καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και δικαιωμάτων. Τα γενόσημα φάρμακα, συγκεντρώνουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον στους κόλπους του φαρμακευτικού κλάδου (ποιότητα, θεραπευτική ικανότητα, κ.λπ.), ιδιαίτερα δε, μετά την απόφαση του

Υπουργείου Υγείας για περαιτέρω συρρίκνωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης το 2014, μέσω δραστηκής αύξησης της χρήσης γενοσήμων φαρμάκων. Όπως παρατηρείται στον παρακάτω πίνακα, η συμμετοχή τους επί της συνολικής διάθεσης φαρμάκων μέσω του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.), εκτιμάται ότι δεν ξεπέρασε το 20% τους πρώτους μήνες του 2013 αλλά έχει στόχο να ανέλθει σε 60% το 2014.

Πίνακας 19: Χρήση Γενοσήμων Φαρμάκων στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ.

	Ποσοστό Συμμετοχής
Ιαν. 2013	18,62%
Φεβ. 2013	18,93%
Μαρ. 2013	19,12%
Απρ. 2013	18,82%
2014*	60,00%

Πηγή: Υπουργείο Υγείας
*στόχος

Τέλος, αποφασίστηκε η μείωση της τιμής των γενοσήμων φαρμάκων κατά 30%-40% μεσοσταθμικά, μέσω νέου συστήματος τιμολόγησης.

3.11. Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας

Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, εμπεριέχεται και αυτός στο διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον. Αντιθέτως, αποτελεί έναν από τους σημαντικούς πυλώνες της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και των εθνικών οικονομιών και κατά συνέπεια και της ελληνικής. Ως εκ τούτου, είναι λογικό σε περιόδους οικονομικής ύφεσης ή αστάθειας, να υπόκειται σε πιέσεις και από την άλλη πλευρά, όταν οι συνθήκες της αγοράς είναι ευνοϊκότερες να παρουσιάζει μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης. Σε γενικές γραμμές

όμως, πρόκειται για έναν ανθεκτικό κλάδο, καθώς η ζήτηση είναι πιο ανελαστική λόγω της φύσης των προϊόντων του, δηλαδή των φαρμάκων.

Η ελληνική οικονομική κρίση, προκάλεσε διακυμάνσεις στην αγορά και είχε ως αντίκτυπο, την μείωση στις πωλήσεις φαρμάκων και προς τα ασφαλιστικά ταμεία. Η ελληνική κυβέρνηση, στα πλαίσια της δημοσιονομικής πολιτικής και σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης και εξορθολογισμού των δαπανών υγείας, μείωσε τις τιμές των φαρμάκων με αποτέλεσμα να μειωθεί και ο όγκος των πωλήσεων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, ότι το έτος 2011 οι πωλήσεις υποχώρησαν, αφού τα νέα δελτία τιμών επέφεραν περαιτέρω μειώσεις στις τιμές, με το συντελεστή Φ.Π.Α. να μειώνεται από 11% σε 6,5%.

Η ελληνική κυβέρνηση, εφαρμόζοντας τις δεσμεύσεις του σχεδίου δημοσιονομικής προσαρμογής, προκειμένου να επιτύχει να επιτύχει το δημοσιονομικό της στόχο για μείωση της φαρμακευτικής δαπάνης, εξήγγειλε μια σειρά νέων μέτρων, εκτός του μέτρου μείωσης της τιμής των φαρμάκων. Μερικά από αυτά ήταν η ηλεκτρονική συνταγογράφηση, η εφαρμογή θετικής και αρνητικής λίστας φαρμάκων, η μείωση των ποσοστών κέρδους και η προώθηση φθηνότερων γενοσήμων φαρμάκων.

Το μνημόνιο, προβλέπει εφαρμογή πολιτικής συμπίεσης στις τιμές των φαρμάκων και άρση των ανώτατων ορίων στις μειώσεις, γεγονός που μεσοπρόθεσμα θα έχει αρνητικές συνέπειες στην εγχώρια βιομηχανία. Σύμφωνα με αναλυτές, ελλοχεύουν κίνδυνοι όταν οι τιμές των φαρμάκων μειωθούν υπερβολικά, αφού υπάρχει η περίπτωση να αντικατασταθούν από άλλα νεότερα και ακριβότερα φάρμακα καθώς και να αυξηθούν οι παράλληλες εξαγωγές, με συνέπεια να αυξηθεί η φαρμακευτική δαπάνη.

Παρά την αυξητική τάση της φαρμακευτικής δαπάνης, οι μειώσεις των τιμών κατά την τελευταία δεκαετία, συνετέλεσαν στη συγκράτησή της. Συνεπώς, η αύξηση της φαρμακευτικής δαπάνης των τελευταίων ετών, προήλθε από την εικονική ζήτηση και την υπερβολική συνταγογράφηση και σε μικρότερο βαθμό από τις τιμές των φαρμάκων.

Επιπροσθέτως, η διαχρονική εξέταση των τιμών καταναλωτή της τελευταίας δεκαετίας, δείχνει την σταθερή τάση του δείκτη τιμών φαρμάκων, σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα του πληθωρισμού, σε αντίθεση με τον δείκτη τιμών υπηρεσιών υγείας, ο οποίος παρουσιάζει αυξητική τάση.

Τα κυβερνητικά μέτρα περιορισμού των φαρμακευτικών δαπανών, δεν άφησαν ανεπηρέαστη και την απασχόληση του κλάδου της φαρμακοβιομηχανίας. Πολλές από

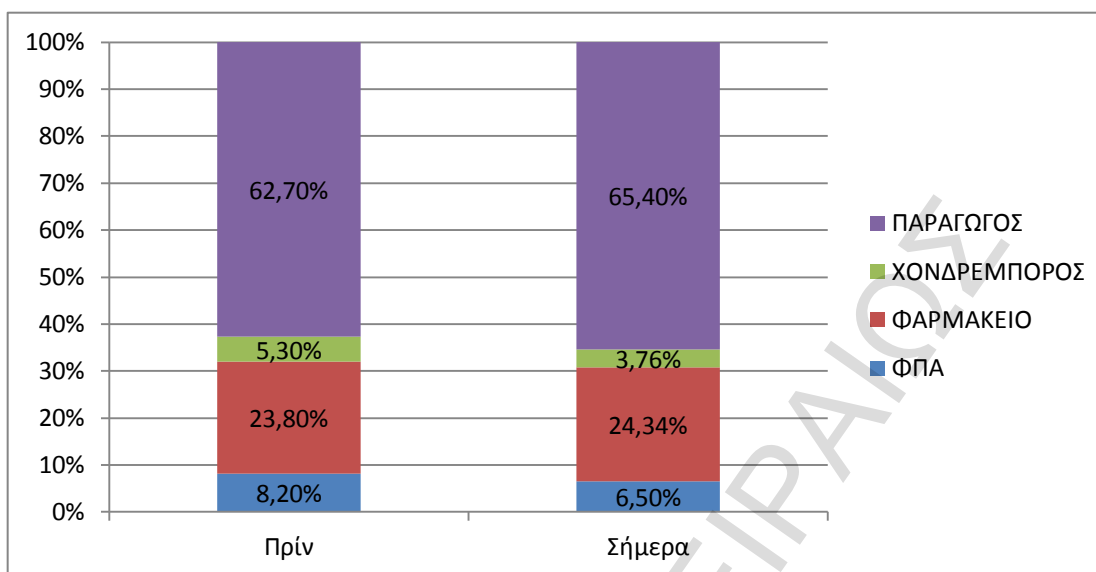
τις μεγάλες επιχειρήσεις, προχώρησαν σε πάγωμα των προσλήψεων, σε προγράμματα εθελούσιας εξόδου ακόμα και σε απολύσεις. Παρατηρήθηκε επιβράδυνση στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων, καθώς και στην εφαρμογή νέων στρατηγικών ανάπτυξης, με άμεσες επιπτώσεις, όπως είναι λογικό και στην απασχόληση.

Αλλαγές επήλθαν και στον τρόπο καθορισμού των τιμών των φαρμακευτικών προϊόντων, όπου η Ελλάδα ακολούθησε πρόσφατα το σύστημα διεθνών τιμών αναφοράς (international price reference system). Με αυτό το σύστημα οι τιμές των φαρμάκων στην χώρα μας καθορίζονται στη βάση των τιμών των φαρμάκων άλλων χωρών. Η Γενική Γραμματεία Εμπορίου ανέπτυξε σύστημα τιμολόγησης με πρόσβαση στις τιμές όλων των χωρών, μέσω ενός μοντέλου ελεύθερης πρόσβαση μέσω διαδικτύου στις επίσημες τιμές 22 χωρών από τις 26 (εκτός Μάλτας, Εσθονίας, Σουηδίας και Δανίας οι οποίες δεν έχουν τιμές διαθέσιμες στο διαδίκτυο) (Σ.Φ. Ε. Ε., 2008).

Επίσης, προωθήθηκαν παρεμβάσεις για την μείωση των τιμών των γενοσήμων. Ψηφίστηκε από την Βουλή άρθρο νόμου, σύμφωνα με το οποίο η τιμή των φαρμάκων όταν λήξει η πατέντα τους, ορίζεται στο 70% της αρχικής τιμής (έναντι 80% που ίσχυε) και των γενοσήμων, στο 63% του πρωτοτύπου (έναντι του 72% που ίσχυε παλαιότερα). Αξίζει να αναφερθεί ότι σήμερα, η τιμή των γενοσήμων φαρμάκων δεν ξεπερνά το 40% της τιμής του πρωτοτύπου.

Οι τιμές αυτές είναι οι χονδρεμπορικές δηλαδή αυτές στις οποίες οφείλουν να πωλούν οι φαρμακοβιομηχανίες στους χονδρέμπορους. Στην χονδρεμπορική τιμή προστίθεται το ποσοστό μικτού κέρδους των χονδρεμπόρων που είναι 5,4%, το μεικτό ποσοστό κέρδους λιανικής (φαρμακεία) που είναι 35% της χονδρικής (ή 24,34% της λιανικής) και ο ΦΠΑ που είναι 6,5%. Σύμφωνα με την Υ.Α. Αριθμ. 54582 (4): «Τιμολόγηση φαρμακευτικών προϊόντων», ως καθαρή τιμή παραγωγού ή εισαγωγέα, ορίζεται η τιμή πώλησης από τους εισαγωγείς, συσκευαστές, παρασκευαστές προς τους φαρμακείμπους. Η καθαρή τιμή καθορίζεται με βάση την χονδρική τιμή μειωμένη α) για τα συνταγογραφούμενα φάρμακα κατά 5.12 % και β) κατά 7.24 % για τα μη συνταγογραφούμενα φάρμακα (Ι.Ο.Β.Ε.. 2010) (Τράπεζα Πειραιώς, 2011).

Διάγραμμα 11: Διαμόρφωση τιμής φαρμάκων βάσει τελευταίων ρυθμίσεων

Πηγές: Ι.Ο.Β.Ε., Τράπεζα Πειραιώς

Με τον νέο τρόπο τιμολόγησης, μειώθηκαν τα περιθώρια κέρδους όλων των εμπλεκόμενων. Η προαναφερθείσα μείωση, μπορεί να αποδοθεί κυρίως στη διαμόρφωση χαμηλότερων τιμών, στην παροχή μεγαλύτερων εκπτώσεων, καθώς και στην αύξηση του αριθμού των μη συνταγογραφούμενων φαρμάκων.

Επιπλέον, σημαντικά προβλήματα στη ρευστότητα και αποδοτικότητα των φαρμακοβιομηχανιών, αποτέλεσαν η πολυετής συσσώρευση χρεών των νοσοκομείων και η καθυστέρηση αποπληρωμής τους, γεγονότα που οξύνθηκαν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Μετά από διαβουλεύσεις, επήλθε συμφωνία μεταξύ του δημοσίου και των φαρμακοβιομηχανιών, για πληρωμή του μεγαλύτερου ποσοστού των χρεών νοσοκομείων με τριετή άτοκα ομόλογα. Αξίζει να αναφερθεί, ότι το σύνολο των οφειλών που πληρώθηκαν με ομόλογα μηδενικού επιτοκίου του δημοσίου, ανήλθε σε €5 δισ.. Παρόλο όμως που τα ομόλογα αποδόθηκαν στις ονομαστικές τους αξίες (face value) των αντίστοιχων χρεών των νοσοκομείων, η ισοδυναμία τους σε σημερινές αξίες, είναι κατά μέσο όρο περίπου το 70% των ονομαστικών.

Σημαντικές απώλειες στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας όμως, δημιούργησε και η ένταξη των φαρμακοβιομηχανιών στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων, το λεγόμενο P.S.I. (Private Sector Involvement) και η αντικατάσταση των ομολόγων που κατείχαν, με άλλα μειωμένα κατά 53,5% και λήξης από 2 έως 30 έτη. Έτσι, οι βιομηχανίες του εξεταζόμενου κλάδου, αντιμετωπίζουν επιπλέον προβλήματα ρευστότητας και

δυσκολίες αποπληρωμής των δανείων, που έχουν λάβει ως κεφάλαιο κίνησης για την αντιμετώπιση της μη είσπραξης των απαιτήσεών τους σε εύλογο χρόνο.

Οι ελληνικές βιομηχανίες, οι οποίες δεν έχουν την υποστήριξη μιας ισχυρής μητρικής εταιρείας ή ενός πολυεθνικού ομίλου, πλήττονται ιδιαίτερα από τη συσσώρευση των χρεών των νοσοκομείων. Στις βιομηχανίες του κλάδου, δημιουργήθηκαν σοβαρά ταμειακά προβλήματα, λόγω της διόγκωσης των απαιτήσεων από την καθυστέρηση εξόφλησης. Γι' αυτό οι βιομηχανίες, αναγκάζονται να προσφύγουν σε αύξηση του δανεισμού, ώστε να ανταποκριθούν στις φορολογικές τους υποχρεώσεις, οι οποίες προέρχονται από αυτές τις πωλήσεις. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος, δυσκολεύονται να υλοποιήσουν τα παραγωγικά και επενδυτικά τους σχέδια.

Η ελληνική φαρμακοβιομηχανία αποτελεί έναν υγιή κλάδο που μπορεί να δώσει ώθηση στην αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας ώστε να ξεπεραστεί η παρούσα δυσχερής οικονομική κατάσταση. Στην βάση αυτή η λήψη υποστηρικτικών μέτρων από την πλευρά του κράτους, είτε με την παροχή δυνατότητας διευθέτησης εκκρεμών χρεών των φαρμακοβιομηχανιών μέσω συμφητισμού Φ.Π.Α. ή άλλων χρεών, με σκοπό την ενίσχυση της ρευστότητας είτε με την θέσπιση μέτρων για την αύξηση της χαμηλής διείσδυσης στην ελληνική αγορά των γενεσιμίων φαρμάκων, τα οποία κατέχουν στην Ελλάδα μερίδιο επί των πωλήσεων 32% σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπου το ποσοστό συμμετοχής τους στις πωλήσεις ξεπερνά το 60%, θα συνεισέφερε σημαντικά στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας στον κλάδο αλλά και στην ευρύτερη ελληνική οικονομία (Νεγκής, 2011).

3.12. Τα εμπόδια και οι προοπτικές της φαρμακοβιομηχανίας

Αν και μικρότερο βαθμό σε σχέση με τους άλλους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας, η ελληνική φαρμακοβιομηχανία και αυτή έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση, που ταλανίζει τη χώρα μας. Στις μέρες μας, το πιο δύσκολο και σημαντικό πρόβλημα του εξεταζόμενου κλάδου, είναι η αυξανόμενη πίεση που ασκείται από το κράτος. Στα πλαίσια της προσπάθειας εξορθολογισμού των δαπανών υγείας, με βάση τους όρους του μνημονίου, επιβλήθηκαν διάφορα δημοσιονομικά μέτρα όπως είναι η μείωση των τιμών και ο όγκος κατανάλωσης φαρμάκων.

Προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, προωθούνται διάφορα μέτρα όπως είναι η εφαρμογή της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, η εφαρμογή αρνητικής και θετικής λίστας, η χρήση πρωτοκόλλων συνταγογράφησης, καθώς και η μείωση του ποσοστού κέρδους όπως και η προώθηση φθηνότερων γενοσήμων φαρμάκων.

Βέβαια, αξίζει να αναφερθεί, ότι η προωθούμενη πολιτική συμπίεσης της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης από την κυβέρνηση, μέσω μείωσης των τιμών των φαρμάκων, ενέχει τον κίνδυνο: **α.** να παρουσιαστούν ελλείψεις στην αγορά λόγω αύξησης του παράλληλου εμπορίου και **β.** υποκατάσταση φθηνότερων φαρμάκων από νέα ακριβότερα. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η αύξηση της φαρμακευτικής δαπάνης, οφείλεται κυρίως στην προκλητή ζήτηση και σε μικρότερο βαθμό στην αύξηση των τιμών των φαρμάκων, που διαχρονικά παρουσιάζουν μείωση.

Ακόμη, σύμφωνα με την εξέταση του δείκτη τιμών καταναλωτή, προκύπτει πως ο δείκτης τιμών φαρμάκων κυμάνθηκε σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα του πληθωρισμού, σε αντίθεση με το δείκτη υπηρεσιών υγείας, ο οποίος παρουσίασε αυξητική τάση.

Ένα επιπλέον σημαντικό πρόβλημα, που αντιμετωπίζει η ελληνική φαρμακοβιομηχανία είναι, οι πρακτικές που εφαρμόζουν οι εταιρείες παραγωγής αρχέτυπων φαρμάκων οι οποίες έχουν ως στόχο, την καθυστέρηση εισόδου στην αγορά γενοσήμων φαρμάκων, στα οποία στο μεγαλύτερο βαθμό ειδικεύονται οι εγχώριες φαρμακοβιομηχανίες.

Από τις πιο συνηθισμένες αθέμιτες πρακτικές, που εφαρμόζουν οι εταιρείες αρχέτυπων φαρμάκων είναι οι ακόλουθες:

- Η κατάθεση πολλαπλών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για το ίδιο φάρμακο. Εκτιμάται, ότι ένα πρωτότυπο φάρμακο προστατεύεται από ένα πλήθος περίπου 100 διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.
- Η κατάθεση τμηματικών αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, μέθοδος που δημιουργεί ακόμη μεγαλύτερη νομική αβεβαιότητα στις εταιρείες γενοσήμων.
- Η δημιουργία δικαστικών διενέξεων με βιομηχανίες παραγωγής γενοσήμων, οι αιτήσεις λήψης ασφαλιστικών μέτρων, οι ενστάσεις καθώς και οι προσφυγές, οι οποίες έχουν ως άμεσο αποτέλεσμα, την καθυστέρηση εισαγωγής γενοσήμων στην αγορά για περισσότερο από 2 έτη.
- Οι διακανονισμοί και άλλες συμφωνίες, ως αποτέλεσμα των δικαστικών διενέξεων με τις οποίες τίθενται στις βιομηχανίες παραγωγής γενοσήμων, γεωγραφικοί ή ποσοτικοί περιορισμοί διάθεσης των προϊόντων τους ή καταβάλλονται ανταλλάγματα, όπως απευθείας πληρωμές, άδειες εκμετάλλευσης ή παρεπόμενες συμφωνίες.

Στην Ελλάδα, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φαρμακοβιομηχανίες, είναι τα γραφειοκρατικά εμπόδια και οι χρονοβόρες αλλά και δαπανηρές διαδικασίες έγκρισης των σκευασμάτων. Τα προαναφερθέντα γεγονότα, έχουν ως αποτέλεσμα την καθυστερημένη είσοδο τους στην αγορά, η οποία οδηγεί σε απώλεια εσόδων από προγραμματισμένες πωλήσεις, οι οποίες καλύπτονται άμεσα από τον ανταγωνισμό.

Η καθυστέρηση της εγκριτικής διαδικασίας αποτελεί ανασχετικό παράγοντα για τον τομέα της κλινικής έρευνας, καθώς σύμφωνα με εκπροσώπους του κλάδου, οι κλινικές μελέτες θα είχαν τετραπλασιαστεί αν οι εγκρίσεις από την πλευρά του Ε.Ο.Φ. διεκπεραιωνόταν εγκαίρως (Τράπεζα Πειραιώς, 2011).

Ο κλάδος της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας, διαθέτει επιστημονικό προσωπικό υψηλού επιπέδου, γεγονός που θα έπαιζε καθοριστικό ρόλο, έτσι ώστε η Ελλάδα να έχει καλές επιδόσεις στον τομέα της κλινικής έρευνας και κατ' επέκταση, άμεσα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία.

Για την ελληνική φαρμακοβιομηχανία, αποτελεί πρόκληση η αντιμετώπιση των προβλημάτων της, καθώς και η αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, εκμεταλλευόμενη πάντα τις δυνατότητες που έχει, συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας.

Μία από τις προαναφερθείσες ευκαιρίες ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας των φαρμακοβιομηχανιών, εντοπίζονται στην παραγωγή γενοσήμων φαρμάκων για την Ευρώπη, λόγω συγκριτικών πλεονεκτημάτων ποιότητας, κόστους παραγωγής και διάθεσης. Έχει παρατηρηθεί, ότι τα τελευταία έτη σε διεθνές επίπεδο, υπάρχει σημαντική αύξηση της κατανάλωσης γενοσήμων φαρμάκων, τα οποία είναι φθηνότερα από τα πρωτότυπα αλλά εξίσου αξιόπιστα και αποτελεσματικά με αυτά.

Τα γενόσημα φάρμακα ή αλλιώς ουσιωδώς όμοια, είναι παρόμοια με τα πρωτότυπα φάρμακα, αφού περιέχουν την ίδια δραστική ουσία και έχουν παρόμοια θεραπευτικά αποτελέσματα. Μετά τη λήξη ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τη λεγόμενη πατέντα των πρωτοτύπων φαρμάκων, τα γενόσημα φάρμακα αυτά κυκλοφορούν νόμιμα, άλλοτε με την διεθνώς εγκεκριμένη μη ειδικευμένη επιστημονική ονομασία (International Non-proprietary Name-I.N.N.) και άλλοτε με εμπορικό σήμα και ονομασία ως branded generics (ουσιωδώς όμοια με εμπορική ονομασία).

Ένα ακόμα γεγονός, το οποίο δημιουργεί προοπτικές ανάπτυξης στην παραγωγή γενεοσήμων φαρμάκων στην Ελλάδα, είναι η λήξη μεγάλου αριθμού πατεντών τα επόμενα χρόνια σε πολλά φάρμακα ευρύτατης κατανάλωσης, τα λεγόμενα blockbusters αλλά και η αναμενόμενη αύξηση της χρήσης φθηνότερων φαρμάκων.

Επίσης, στα πλαίσια της προσπάθειας εξορθολογισμού της δημόσιας δαπάνης για την υγεία, αναμένεται η εσωτερική αγορά να στραφεί στην υποκατάσταση μεγάλου αριθμού πρωτοτύπων φαρμάκων, από γενόσημα. Αυτό θα έχει άμεσα θετικές επιπτώσεις στην ελληνική φαρμακοβιομηχανία, η οποία δραστηριοποιείται κυρίως στα branded generics. Πρέπει να αναφερθεί, ότι στην εγχώρια αγορά η κατανάλωση γενεοσήμων φαρμάκων, βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και υπολείπεται του στόχου που έχει θέσει το Υπουργείο Υγείας, γεγονός που προοιωνίζει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξής τους.

Μια άλλη ευκαιρία που διαφαίνεται και στην οποία θα μπορούσε να στραφεί η ελληνική φαρμακοβιομηχανία, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα στις υποδομές και το επιστημονικό δυναμικό της είναι η παραγωγή νέου ελληνικού φαρμάκου. Η Ελλάδα μπορεί να συμμετέχει στη διαδικασία παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων με την υποστήριξη ερευνητικών εργαστηρίων για την ανάπτυξη νέων μορίων ή με την επανατοποθέτηση/επαναστόχευση φαρμάκων με άδεια κυκλοφορίας για συγκεκριμένη ένδειξη σε νέα ένδειξη (McKinsey & Company, 2012).

Για την ανάπτυξη της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας, μία εξίσου θετική προοπτική είναι η συνεχώς αυξανόμενη γήρανση του πληθυσμού, η οποία αποτελεί ένα παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο, ιδιαίτερα έντονο στις ανεπτυγμένες χώρες. Τα τελευταία έτη, οι δαπάνες υγείας έχουν παρουσιάσει αλματώδεις ρυθμούς ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, τα τελευταία 40 έτη, η αύξηση του πληθυσμού ηλικίας άνω των 60 ετών, αν την εκλάβουμε ως μεμονωμένο γεγονός θα συντελέσει στη μεγέθυνση της αγοράς φαρμάκου, κατά ποσοστό από 2,4% έως 3,2% σε ετήσια βάση.

Για την ελληνική φαρμακοβιομηχανία, οι συνέπειες από την συνεχώς αυξανόμενη δημογραφική γήρανση προβλέπονται θετικές, διότι θα υπάρξει αξιοσημείωτη αύξηση της ζήτησης σε φάρμακα. Όμως από την άλλη πλευρά, η προσπάθεια για την μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης λόγω της εκτεταμένης οικονομικής κρίσης, δεν θα αφήσει ανεπηρέαστο τον υπό εξέταση κλάδο, αφού θα του προσδώσει επιπρόσθετη πίεση. Στα πλαίσια αυτής της κατάστασης που επικρατεί, μία από τις πιο αποτελεσματικές αποφάσεις, ίσως η αποτελεσματικότερη που θα πρέπει να λάβουν οι

φαρμακοβιομηχανίες, είναι η παραγωγή γενοσήμων φαρμάκων, η οποία αποτελεί και την κύρια δραστηριότητα των βιομηχανιών του εξεταζόμενου κλάδου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ελληνική

Γκόλνα, Χ., Κοντιάδης, Ξ., Σουλιώτης, Κ., 2005, «Φαρμακευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη: Λειτουργία της Αγοράς και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ι.Ο.Β.Ε., 2010, « Η Αγορά Φαρμάκου στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2009, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Παρατηρητήριο Οικονομικών της Υγείας, Εκδόσεις Ι.Ο.Β.Ε., Αθήνα.

Καραμπλή, Ε., Ολλανδέζος, Μ., Γείτονα, Μ., Κυριόπουλος, Γ., (2006) «Πολιτικές Ρύθμισης της Αγοράς Φαρμάκου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Κοντοζαμάνης, Β., 2009, «Το Ρυθμιστικό Πλαίσιο της Αγοράς Φαρμάκου».

Κυριόπουλος, Γ., Γείτονα Μ., 1999, «Η αγορά του φαρμάκου στην Ελλάδα: Πολιτικές, οικονομικές και υγειονομικές συνιστώσες» στο Γείτονα Μ., Κυριόπουλος Γ. (επιμέλεια) «Πολιτική και οικονομία του φαρμάκου στην Ελλάδα», Θεμέλιο/Κοινωνία και Υγεία, Αθήνα.

Νεγκής, Α., 2011, « "Βαρύ" το Μνημόνιο στον Κλάδο των Φαρμάκων», Περιοδικό Χρήμα

Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η., 2002, «Πολιτικές φαρμάκου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Σ.Φ. Ε. Ε., 2008, «Η Φαρμακευτική Αγορά στην Ελλάδα, Γεγονότα και Στοιχεία», Εκδόσεις Σ.Φ.Ε.Ε., Αθήνα.

Τράπεζα Πειραιώς, 2011, « Κλαδική Μελέτη. Παραγωγή και Εμπορία Φαρμάκων», Τράπεζα Πειραιώς, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Kanavos, P., & Golna, C. 2000b, *Pharmaceutical Regulation in Europe: Industry Challenges*, Information Pharmaceuticals Publications, London.

McKinsey & Company 2012, "Greece 10 Years Ahead": *Defining Greece's new growth model and strategy*, Athens: McKinsey & Company, Athens Office.

Mrazek, M., & Frank., R. 2004, *The off-patient Pharmaceutical Market*, in Mossialos, E., Mrazek, M., & Walley, T., *Regulating Pharmaceuticals in Europe: Striving for Efficiency, Equity and Quality*, Open University Press, London:

PhRMA,, Pharmaceutical Research and Manufacturers of America, 2000, *Why do prescription drugs cost so much...and others questions*

Ηλεκτρονικές Πηγές

www.google.gr

www.icap.gr

www.phrma.org

www.efpia.eu

www.pfs.gr

www.sfee.gr

www.moh.gov.gr

www.minfin.gr

www.mindev.gov.gr

www.ypakp.gr

www.eof.gr

www.statistics.gr

www.weforum.org

epp.eurostat.ec.europa.eu

hellastat.com

www.iobe.gr

www.imshealth.com

www.pef.gr

www.eopyy.gov.gr

www.piraeusbank.gr

www.xrimatistirio.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: BIANEΞ Α.Ε.

4.1. BIANEΞ Α.Ε.

Σε αυτό το κεφάλαιο, γίνεται μία παρουσίαση της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας BIANEΞ Α.Ε., παραθέτοντας κάποια στοιχεία για αυτήν και μετέπειτα, γίνεται η χρηματοοικονομική ανάλυσή της για το χρονικό διάστημα 2007-2012, προκειμένου να εξαχθούν τα απαραίτητα συμπεράσματα, σχετικά με την επιρροή της ελληνικής οικονομικής κρίσης στα οικονομικά της αποτελέσματα.

4.1.1. Ιστορική εξέλιξη της BIANEΞ Α.Ε.

Χρονολογικά η παρουσία της οικογένειας Γιαννακόπουλου στο χώρο του φαρμάκου, τοποθετείται το 1924, όταν ο Δημήτριος Γιαννακόπουλος κατείχε ένα από τα πρώτα φαρμακεία των Αθηνών.

Το έτος 1951, ο Παύλος Γιαννακόπουλος ίδρυσε την ομόρρυθμη εταιρεία ΦΑΡΜΑΓΙΑΝ, η οποία με την αποφασιστική εμπορική της δραστηριότητα, επεκτάθηκε γρήγορα σε ολόκληρη την Ελλάδα. Για πολλά έτη, η ΦΑΡΜΑΓΙΑΝ αποτελούσε αντιπρόσωπο μεγάλων διεθνών φαρμακευτικών εταιρειών, όπως οι Janssen, Roussel και Alcon.

Εν συνεχεία, το 1971 η εταιρεία μετατράπηκε σε ανώνυμη, λαμβάνοντας έτσι την σημερινή της επωνυμία. Από εκείνο το χρονικό σημείο, η BIANEΞ Α.Ε. πραγματοποιεί μια πορεία αλματώδους ανάπτυξης και καταξίωσης, μέσω της ανάπτυξης δυναμικών συνεργασιών με μεγάλες φαρμακευτικές εταιρείες διεθνούς φήμης, όπως είναι οι Merck & Co (Η.Π.Α.), Takeda Chemical Industries (Ιαπωνία), Boots (Μ. Βρετανία), Sigma Tau Industries (Ιταλία) και άλλες.

Η BIANEΞ A.E., ανέλαβε την ανάθεση της παραγωγής (Under License) προϊόντων στα εργοστάσιά της από συνεργαζόμενες επιχειρήσεις, λόγω της δραστηριοποίησής της σύμφωνα με συγκεκριμένα πρότυπα ποιότητας και κανόνες δεοντολογίας.

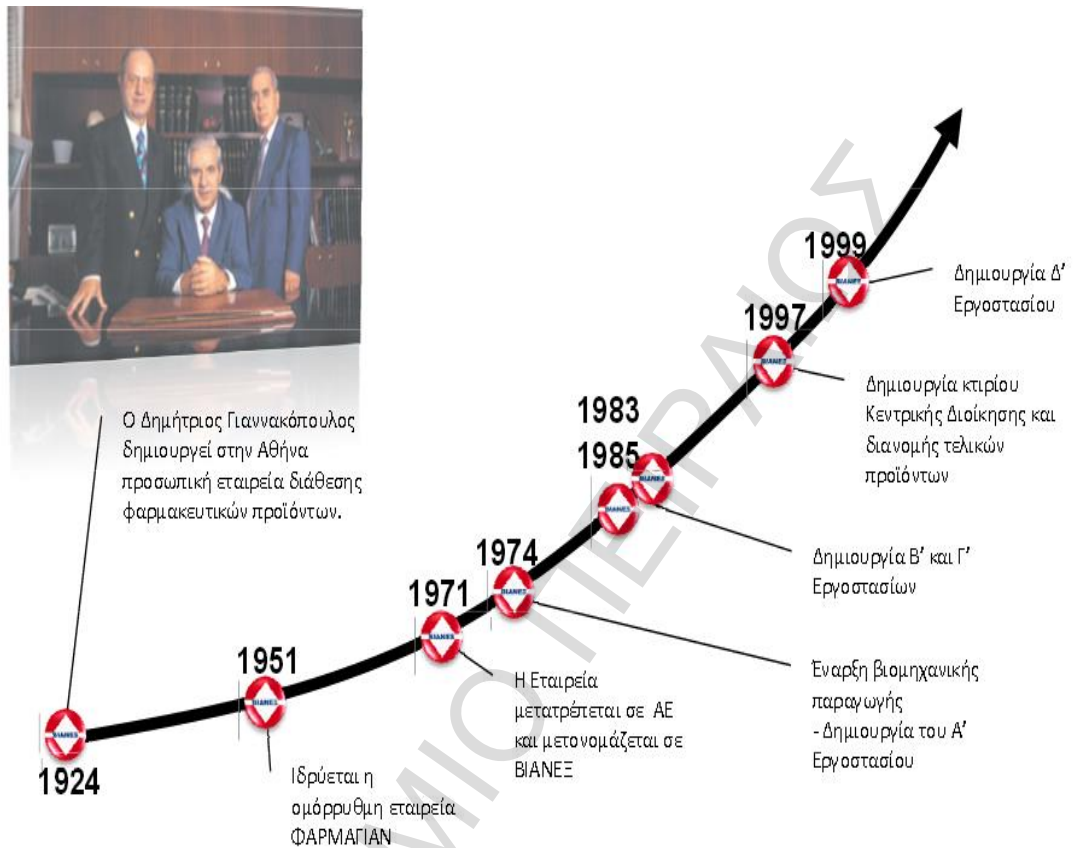
Το 1974, ξεκίνησε η βιομηχανική δραστηριότητα της εταιρείας, μέσω της δημιουργίας του πρώτου της εργοστασίου, το οποίο κατασκευάστηκε στην Εθνική Οδό Αθηνών-Λαμίας.

Λόγω της αλματώδους ανάπτυξής της, το 1983, αγοράστηκε το εργοστάσιο της εταιρείας Winthrop-Sterling στην Παλλήνη και μετατράπηκε στο δεύτερο εργοστάσιο της BIANEΞ A.E., ενώ το 1985 αγοράστηκε το εργοστάσιο της Urjohh στην ίδια περιοχή και μετατράπηκε στο τρίτο εργοστάσιο της BIANEΞ A.E.. Και τα δύο προαναφερθέντα εργοστάσια, εκσυγχρονίστηκαν και επέκτειναν τις γραμμές παραγωγής τους, καλύπτοντας έτσι τις πιο σύγχρονες απαιτήσεις της εποχής. Από τότε μέχρι και σήμερα, σε συνδυασμό με τη διεύρυνση της παραγωγικής της βάσης, η BIANEΞ εφήρμοσε και ένα πρόγραμμα τεχνολογικής εξειδίκευσης, το οποίο απογείωσε την όλο και πιο ανοδική πορεία της εταιρείας.

Το 1997, η BIANEΞ A.E. στέγασε τα γραφεία της κεντρικής διοίκησης και το κέντρο διανομής των τελικών προϊόντων στη Βαρυμπόμπη, σε εγκαταστάσεις της εταιρείας Hoechst τις οποίες αγόρασε.

Τέλος, το 1999 η εταιρεία προέβη στην αγορά μιας μονάδας παραγωγής αντιβιοτικών, του Ινστιτούτου Φαρμακευτικής Έρευνας & Τεχνολογίας στη Βιομηχανική Ζώνη Πατρών, η οποία αποτέλεσε το τέταρτό της εργοστάσιο. Στην μονάδα αυτή, έλαβαν χώρα εκτεταμένες εργασίες ανακαίνισης και αναβάθμισης, σύμφωνα με τα αυστηρότερα πρότυπα παραγωγής. Κάτωθι, παρατίθεται διαγραμματικά μια χρονική περίληψη της ιστορίας της BIANEΞ A.E..

Εικόνα 2: Χρονική περίληψη της ιστορίας της BIANEΞ Α.Ε.

4.1.2. Όραμα, αποστολή και αξίες της BIANEΞ Α.Ε.

Το όραμα, η αποστολή καθώς και οι αξίες κάθε εταιρείας ή βιομηχανίας, επομένως και της BIANEΞ Α.Ε., αποτελούν τους θεμέλιους λίθους της λειτουργίας τους.

Το όραμα της BIANEΞ Α.Ε.απαρτίζεται από δύο κύρια σημεία:

- Να παραμείνει στην κορυφή της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας.
- Να γίνει ένας σημαντικός φαρμακευτικός παραγωγός σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η αποστολή της υπό εξέταση εταιρείας, απαρτίζεται και αυτή με τη σειρά της από δύο κύρια μέρη:

- Να είναι ένα υγιές επιχειρηματικό κύτταρο, προς όφελος των ασθενών, των πελατών μας, των εταιρειών με τις οποίες συνεργάζονται, του προσωπικού της, των μετόχων της αλλά και γενικότερα της κοινωνίας.

- Να παρέχουν στους γιατρούς, στους ασθενείς, στους φαρμακοποιούς, στις φαρμακαποθήκες και στους οργανισμούς υγείας, προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Τέλος, οι αξίες της εταιρείας είναι πρωταρχικής σημασίας γι' αυτήν. Μερικές από αυτές παρατίθενται παρακάτω:

- Η φαρμακοβιομηχανία, πρέπει να υποτάσσει τους οικονομικούς στόχους στη βασική της προτεραιότητα, που είναι η φροντίδα για τον ασθενή.
- Η συνεργασία με τους πελάτες και τους συνεργάτες πρέπει να βασίζεται στην ειλικρίνεια και το αμοιβαίο όφελος.
- Το σύστημα ποιότητας, δεν είναι απλώς ένα σύστημα διοίκησης αλλά ένα σύστημα φιλοσοφίας και αρχών, που πρέπει να διέπει όλες τις λειτουργίες της εταιρείας και να το έχουν ενστερνισθεί όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξαρτήτως επιπέδου και θέσεως.
- Η προσωπική βελτίωση του ατόμου (εργαζομένου) επιφέρει την πρόοδο του συνόλου (εταιρείας).
- Η χρηστή και ηθική επιχειρησιακή πρακτική πρέπει να διασφαλίζεται πέρα από την πιστή εφαρμογή των νόμων και των διατάξεων, με εσωτερικούς κώδικες δεοντολογίας, διαδικασίες και κυρίως από την εσωτερική κουλτούρα που είναι προϊόν πολυετούς επιχειρησιακής λειτουργίας.
- Η συσσωρευμένη γνώση και η δημιουργικότητα, αποτελούν τους βασικούς πόρους της επιχείρησης, οι οποίοι επιφέρουν καινοτομία και υποβοηθούν τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό.
- Κάθε πολιτική της εταιρείας, πρέπει να συνυπολογίζει την κοινωνική διάσταση και την περιβαλλοντική προστασία.

4.2. Γενικά στοιχεία για τη BIANEΞ Α.Ε.

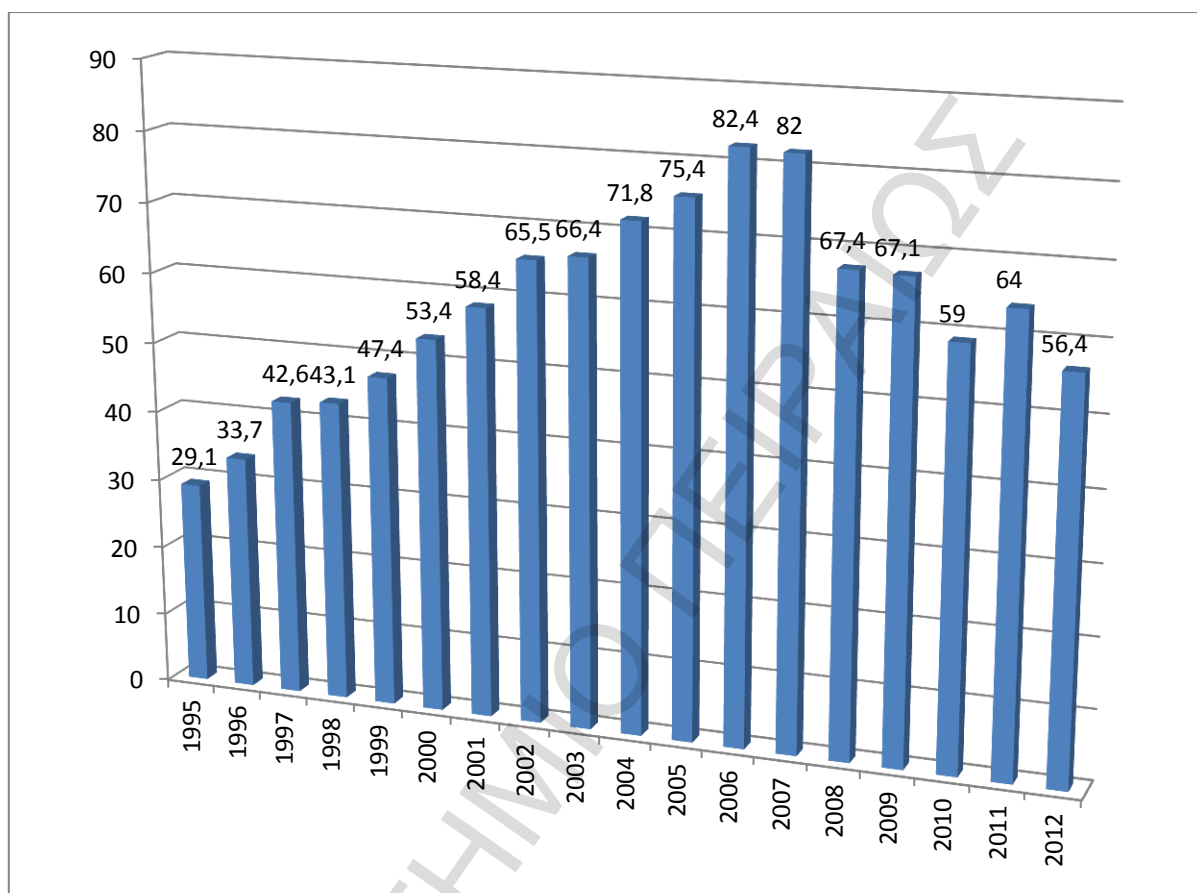
Σε αυτό το υποκεφάλαιο, παρατίθενται κάποια γενικά στοιχεία της BIANEΞ Α.Ε., όπως είναι το έργο της, το ανθρώπινο δυναμικό της, οι διεθνείς συνεργασίες της, η τεχνογνωσία και η τεχνολογία της, η πολιτική ποιότητας, οι διακρίσεις της και η εξαγωγική της δραστηριότητα.

4.2.1. Το έργο της BIANEΞ Α.Ε.

Το έργο της BIANEΞ Α.Ε., αφορά στην παραγωγή ή εισαγωγή, στη συσκευασία, στην προώθηση, καθώς και στη διανομή ενός αρκετά μεγάλου αριθμού φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων, που καλύπτουν όλες τις θεραπευτικές κατηγορίες. Σήμερα, ο προαναφερθέν αριθμός ξεπερνά τα 200, γεγονός το οποίο αποτελεί μία αδιάψευστη τεκμηρίωση του εύρους της συνεργασίας αλλά κυρίως, την εμπιστοσύνη με την οποία περιβάλλουν την υπό εξέταση εταιρεία, γνωστές διεθνείς φαρμακοβιομηχανίες με τις οποίες συνεργάζεται.

Η BIANEΞ Α.Ε., βασίζει την παραγωγική της δραστηριότητα στην άρτια υποδομή της, καθώς και στο έμπειρο, εξειδικευμένο και υψηλής εκπαίδευσης ανθρώπινο δυναμικό της. Τα εργοστάσια, επιβεβαιώνουν την ασφάλεια των προϊόντων και απομακρύνουν τον κίνδυνο των επιμολύνσεων, αφού είναι εξοπλισμένα με πλήρως αυτοματοποιημένες τόσο παραγωγικές όσο και συσκευαστικές γραμμές. Τέλος, είναι αξιοσημείωτο ότι σε κάθε φάση της επεξεργασίας, υπάρχουν εγκατεστημένες πολλές ειδικές μονάδες επεξεργασίας του αέρα (HVAC), οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν πλήρη ασφάλεια, τόσο στα προϊόντα όσο και στο προσωπικό και να προστατεύουν πλήρως το περιβάλλον. Κάτωθι, παρατίθεται ένα διάγραμμα με την ετήσια παραγωγή των προϊόντων της BIANEΞ Α.Ε. (σε εκατομμύρια τεμάχια), από το 1995 μέχρι και το 2012.

Διάγραμμα 12: Ετήσια παραγωγή των προϊόντων (σε εκατομμύρια τεμάχια) από το 1995 μέχρι και το 2012

Πηγή: Ιστοσελίδα της BIANEΞ A.E. (www.vianex.gr)

4.2.2. Το ανθρώπινο δυναμικό της BIANEΞ A.E.

Η BIANEΞ A.E., η οποία διακρίνεται από την εφαρμογή ενός επεκτατικού επενδυτικού προγράμματος, το οποίο αποτελείται από νέες στρατηγικές επιχειρηματικές κινήσεις διεθνούς προσανατολισμού, απασχολεί πάνω από 1.100 άτομα. Σύμφωνα με την εν λόγω φαρμακοβιομηχανία, τις θεμελιώδεις βάσεις της επιτυχίας της, αποτελούν η αποτελεσματική και ευέλικτη οργάνωσή της καθώς και το έμπειρο ανθρώπινο δυναμικό της.

Κάθε χρόνο, πραγματοποιεί επενδύσεις, οι οποίες έχουν ως στόχο τη μεγιστοποίηση της λειτουργικότητας, καθώς και της αποδοτικότητας, της οργάνωσης και των υπηρεσιών που παρέχει. Αποτελεί μία φαρμακοβιομηχανία, η οποία επενδύει στους

ανθρώπους της, γιατί πιστεύει ακράδαντα ότι αυτοί είναι το πολυτιμότερο «κεφάλαιο» τόσο για την ανάπτυξη όσο και για την ευημερία της.

Γι' αυτό το λόγο, η BIANEΞ A.E. παρέχει συνεχώς υποστήριξη στο προσωπικό της, μέσω προγραμμάτων επιμόρφωσης σε θέματα όπως είναι η παραγωγή, ο ποιοτικός έλεγχος, η προώθηση προϊόντων, καθώς και η χρήση της νέας ηλεκτρονικής τεχνολογίας. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια δαπάνησε ένα αρκετά σημαντικό ποσό και βρήκε εξειδικευμένους συμβούλους, προκειμένου να μετεκπαιδεύσει το προσωπικό και τα στελέχη της. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του ανθρώπινου δυναμικού της BIANEΞ A.E., διαθέτει πανεπιστημιακή μόρφωση.

Συμπερασματικά, είναι εμφανές ότι η πίστη στο όραμα όπως και στην εταιρική φιλοσοφία, αποτελούν τα σημαντικότερα κριτήρια αξιολόγησης όλου του προσωπικού της συγκεκριμένης φαρμακοβιομηχανίας, ώστε να είναι δεδομένη σε κάθε τομέα και σε κάθε φάση δραστηριότητας, η ποιότητα των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

4.2.3. Διεθνείς συνεργασίες

Προκειμένου να επιτευχθούν συνάψεις στρατηγικών συμμαχιών και συνεργασιών, η BIANEΞ A.E. κατέχει εξαιρετική τεχνολογική αλλά και οργανωτική υποδομή, έτσι ώστε να διασφαλίζει την αξιοπιστία της. Η BIANEΞ A.E., συνεργάζεται με σημαντικούς φαρμακευτικούς οίκους από διάφορα μέρη του κόσμου, όπως η Ευρώπη, οι Η.Π.Α. και η Ιαπωνία. Οι συμφωνίες της διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- Συμφωνίες παραγωγής και χρήσης σήματος κατόπιν αδείας (License Agreements), οι οποίες αφορούν προϊόντα που παρασκευάζει ή και συσκευάζει και διαθέτει στην εγχώρια αγορά.
- Συμφωνίες συνεμπορίας για διαφορετικά προϊόντα στην εγχώρια αγορά.
- Συμφωνίες αποκλειστικής διανομής εισαγόμενων προϊόντων (Distribution Agreements) στην εγχώρια αγορά.
- Συμφωνίες εξαγωγών.
- Συμφωνίες παραγωγής προϊόντων τρίτων κατ' αποκοπή (Facon, Contract Manufacturing).

- Συμφωνίες φυσικής διανομής προϊόντων τρίτων κατ' αποκοπή (Physical Distribution Agreements), που αφορούν αποκλειστικά τη διανομή προϊόντων.

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι τρεις πρώτες κατηγορίες, αντιστοιχούν στη βιομηχανική και εμπορική δραστηριότητα της φαρμακοβιομηχανίας, ενώ οι δυο τελευταίες στην παροχή υπηρεσιών. Επιπροσθέτως, ο μεγαλύτερος όγκος των συμφωνιών των οποίων έχει συνάψει η BIANEΞ Α.Ε., σχετίζονται με χωρική αποκλειστικότητα διάθεσης (Territory Exclusivity).

Τέλος, στις διεθνείς συνεργασίες της BIANEΞ Α.Ε., συγκαταλέγονται οι εξής εταιρείες: Merck&Co, Takeda Chemical Ind., Sanofi Aventis, Boehringer Ingelheim, Sanofi Pasteur Msd, Astellas, Lilly, Grunenthal, Kyowa Kirin, Nippon Kayaku, Abbott Laboratories, GlaxoSmithKline, Nippon Kayaku, Lfb, Fidia, Bristol Myers Squibb, Reckitt Benckiser, Merck Seron, Leo, Recordati, Meda, Merck Serono, Sigma-Tau, Rovi, Meda, Menarini, Innothera όπως και η Alfa Wassermann.

4.2.4. Τεχνογνωσία και τεχνολογία της BIANEΞ Α.Ε.

Είναι γεγονός, ότι στην Ελλάδα του σήμερα υπάρχει έλλειψη οικονομικών πόρων για την ανακάλυψη νέων φαρμάκων, η οποία σε συνδυασμό με το περιορισμένο μέγεθος της εγχώριας αγοράς, δημιουργούν δυσχερείς συνθήκες για τις ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες. Έτσι η BIANEΞ Α.Ε., στα πλαίσια αυτών των συνθηκών απέκτησε στενή συνεργασία με σοβαρότατους οίκους του εξωτερικού, ώστε να αξιοποιήσει την πείρα και τη μεθοδολογία τους, ως προς τη νέα φαρμακευτική τεχνολογία.

Η εξεταζόμενη φαρμακοβιομηχανία, επένδυσε: **α.** στη μεταφορά και την ανάπτυξη της απαραίτητης, **β.** στην οργάνωση της εταιρείας σε όλους τους τομείς και όχι μόνο στην παραγωγή και στην ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και **γ.** στη μεθοδολογία προώθησης προϊόντων, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Επιπροσθέτως, στα πλαίσια του διευρυμένου επενδυτικού της προγράμματος, διαθέτει υπερσύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό και κάνει χρήση νέας τεχνολογίας, γεγονότα που την καθιστούν πρωτοπόρο σε τεχνολογικές εφαρμογές.

Τέλος, εξαιρετικά σημαντική είναι η συμβολή της ολοκληρωμένης μηχανογραφικής

υποστήριξης, προκειμένου να επιτευχθεί η λειτουργικότητά της. Αξιοσημείωτο είναι ότι η παραγωγική διαδικασία, η λογιστική, η κοστολόγηση, η επιστημονική τεκμηρίωση, η παρακολούθηση των κλινικών μελετών, η προώθηση των προϊόντων κ.λπ. παρακολουθούνται, ελέγχονται και συντονίζονται από ένα προηγμένο εξειδικευμένο ηλεκτρονικό δίκτυο, που συνδέει όλα τα τμήματα μεταξύ τους.

4.2.5. Πολιτική ποιότητας και διακρίσεις της BIANEΞ A.E.

Η ποιότητα των φαρμάκων, αποτελεί θεμελιώδη αρχή και συνοδεύεται από ένα βαθύ συναίσθημα ευθύνης, καθώς τα φάρμακα προορίζονται για την προστασία του υπέρτατου αγαθού κάθε ανθρώπου, που δεν είναι άλλο από την ίδια τη ζωή. Όλο το ανθρώπινο δυναμικό της BIANEΞ A.E. με αίσθημα ευθύνης, δεσμεύεται να προσφέρει αδιάκοπα έργο προς την ιατροφαρμακευτική κοινότητα και να υπηρετεί τον τομέα της υγείας. Αποτελεί μια φαρμακοβιομηχανία, της οποίας πρωταρχικό μέλημα είναι η παροχή προϊόντων και υπηρεσιών, που ικανοποιούν τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες των πελατών της κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, γεγονός που την καθιστά πρωτοπόρο στον κλάδο της.

Η υπό εξέταση φαρμακοβιομηχανία, είναι πάντα πρώτη στον τομέα της ποιότητας την τελευταία δεκαετία στο χώρο των φαρμακοβιομηχανιών, όπως και όλων των άλλων κλάδων. Η επίτευξη αυτού του πολύ δύσκολου στόχου, έχει πραγματοποιηθεί μέσω της εφαρμογής των σύγχρονων συστημάτων ποιότητας ευρωπαϊκών και διεθνών νομοθετικών πλαισίων και προτύπων, καθώς επίσης και των κλασσικών και παραδοσιακών τεχνικών G.M.P. (Good Manufacturing Practices), G.L.P.(Good Laboratory Practice), G.D.P. (Gross domestic product), G.C.P. (Good Clinical Practice), τα οποία καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες των προϊόντων της.

Προκειμένου η BIANEΞ A.E. να διασφαλίσει την ποιότητα των προϊόντων της, έχει δημιουργήσει τέσσερα ανεξάρτητα τμήματα ελέγχου (Q.A.-Quality Assurance/Q.C.-Quality Control) σε κάθε παραγωγική μονάδα και επίσης, έχει εγκαταστήσει τέσσερα εργαστήρια με τις πλέον σύγχρονες εγκαταστάσεις, εξοπλισμένα με τα πιο σύγχρονα και εξειδικευμένα όργανα αναλύσεων, πρότυπες ουσίες αναφοράς, αντιδραστήρια καθώς και υλικά υψηλότερης καθαρότητας.

Αξίζει να αναφερθεί, ότι τα εργαστήρια αυτά έχουν στελεχωθεί από 65 έμπειρους επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, όπως είναι οι χημικοί, οι βιολόγοι, οι φαρμακοποιοί και διεξάγει:

- Συνεχείς εργαστηριακούς ελέγχους, δηλαδή tests και αναλύσεις σε κάθε παραγόμενη παρτίδα και σε κάθε εισερχόμενο υλικό ή πρώτη ύλη.
- Εσωτερικούς διαδικαστικούς ελέγχους (in-process), σε όλες τις φάσεις της παραγωγής και των διεργασιών.
- Μελέτες αξιολόγησης και αξιοπιστίας σε όλα τα προϊόντα, τις διεργασίες παραγωγής και ελέγχου, καθώς και του βασικού τεχνικού εξοπλισμού της.
- Μελέτες εγκατάστασης στις γραμμές παραγωγής και τα μηχανήματα, όπως και ελέγχους βαθμονόμησης στα όργανα και στα μηχανήματα.
- Ελέγχους συνθηκών περιβάλλοντος, με ιδιαίτερη βαρύτητα στο περιβάλλον των εξειδικευμένων προϊόντων, όπως είναι τα στείρα και τα ευαίσθητα προϊόντα.

Επιπροσθέτως, η BIANEΞ A.E. υποβάλλει τις παραγωγικές μονάδες της σε επιθεωρήσεις, οι οποίες επιβεβαιώνουν την ποιότητα των παρεχομένων προϊόντων και υπηρεσιών, λόγω της μακράς και διαρκούς συνεργασίας με περισσότερους από 10 διεθνείς οίκους.

Όσον αφορά στην ποιότητα των υπηρεσιών, οι υπηρεσίες της διανομής, της αποθήκευσης, της ιατρικής ενημέρωσης, της εμπορίας, των πωλήσεων και της προώθησης, υπόκεινται σε ένα άλλο σύστημα ελέγχου QA/QC, το οποίο εφαρμόζεται για πρώτη φορά σε ελληνική φαρμακοβιομηχανία.

Γι' αυτό το λόγο, η συγκεκριμένη φαρμακοβιομηχανία, έχει δημιουργήσει 4 ανεξάρτητα τμήματα ελέγχου για κάθε τομέα υπηρεσιών. Στα προαναφερθέντα τμήματα, εργάζονται 20 επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, όπως γιατροί, φαρμακοποιοί, βιολόγοι, χημικοί, μέσω των οποίων επιτυγχάνεται ο πλήρης έλεγχος των κάτωθι:

- Όλων των υλικών και των μέσων ενημέρωσης πελατών, όπως είναι τα έντυπα, τα συνέδρια, οι εκδηλώσεις και οι επισκέψεις.
- Όλων των σταδίων διανομής, αποθήκευσης, παράδοσης και μεταφοράς.

Αξίζει να αναφερθεί βέβαια, ότι όλοι οι ανωτέρω έλεγχοι και μελέτες, είναι τεκμηριωμένοι με έγγραφα και οδηγίες καθώς και με πολυάριθμα αρχεία ποιότητας.

Η εν λόγω φαρμακοβιομηχανία, έχει πιστοποιηθεί επίσης από τον ΕΛ.Ο.Τ. (Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης), ο οποίος είναι μέλος του Διεθνούς Δικτύου IQNET, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των προτύπων ποιότητας από το 1994. Επίσης, τα

τελευταία χρόνια η BIANEΞ Α.Ε., έχει εφαρμόσει Σύστημα Επιχειρηματικής Αριστείας/Ολικής Ποιότητας και έχει λάβει πιστοποίηση από το E.F.Q.M. (European Foundation of Quality Management) – E.E.Δ.Ε. (Ελληνική Εταιρία Διοικήσεως Επιχειρήσεων), για όλο τον όμιλο των επιχειρήσεων της.

Τέλος, είναι αξιοσημείωτο πως η BIANEΞ Α.Ε., έχει λάβει εξαιρετικά σημαντικές διακρίσεις από κρατικούς ανεξάρτητους φορείς αλλά και από συνεργαζόμενες εταιρείες, για την αφοσίωσή της στην ποιότητα. Μερικές από αυτές φαίνονται στην ακόλουθη εικόνα.

Εικόνα 3: Διακρίσεις της BIANEΞ Α.Ε.

Πηγή: Ιστοσελίδα της BIANEΞ Α.Ε. (www.vianex.gr)

4.2.6. Εξαγωγική δραστηριότητα της BIANEΞ Α.Ε.

Η BIANEΞ Α.Ε., δραστηριοποιείται στις εξαγωγές πάνω από 20 χρόνια και η πορεία της σε αυτό τον τομέα είναι σταθερά αυξητική, με μεγάλα περιθώρια βελτίωσης.

Οι εξαγωγές της χωρίζονται σε 2 τομείς:

- Συμφωνίες παραγωγής προϊόντων τρίτων κατ' αποκοπή (Contract Manufacturing), με πολλές πολυεθνικές εταιρείες.
- Εξαγωγές των προϊόντων της, μέσω τοπικών διανομέων πχ. εταιρειών σε όλες τις χώρες.

Η εταιρεία προβαίνει σε εξαγωγές σε αρκετές περιοχές του κόσμου όπως:

- Στην Ευρώπη (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ισπανία, Γερμανία, Δανία, Ολλανδία, Κύπρος κ.ά.).
- Στη Μέση Ανατολή (Ιορδανία, Σαουδική Αραβία κ.ά.).
- Στην Αφρική (Τυνησία, Σουδάν, Νότια Αφρική, Ακτή Ελεφαντοστού κ.ά.).
- Στην Ασία (Φιλιππίνες, Ιαπωνία, Βιετνάμ, Σιγκαπούρη, Ταϊβάν κ. ά.).

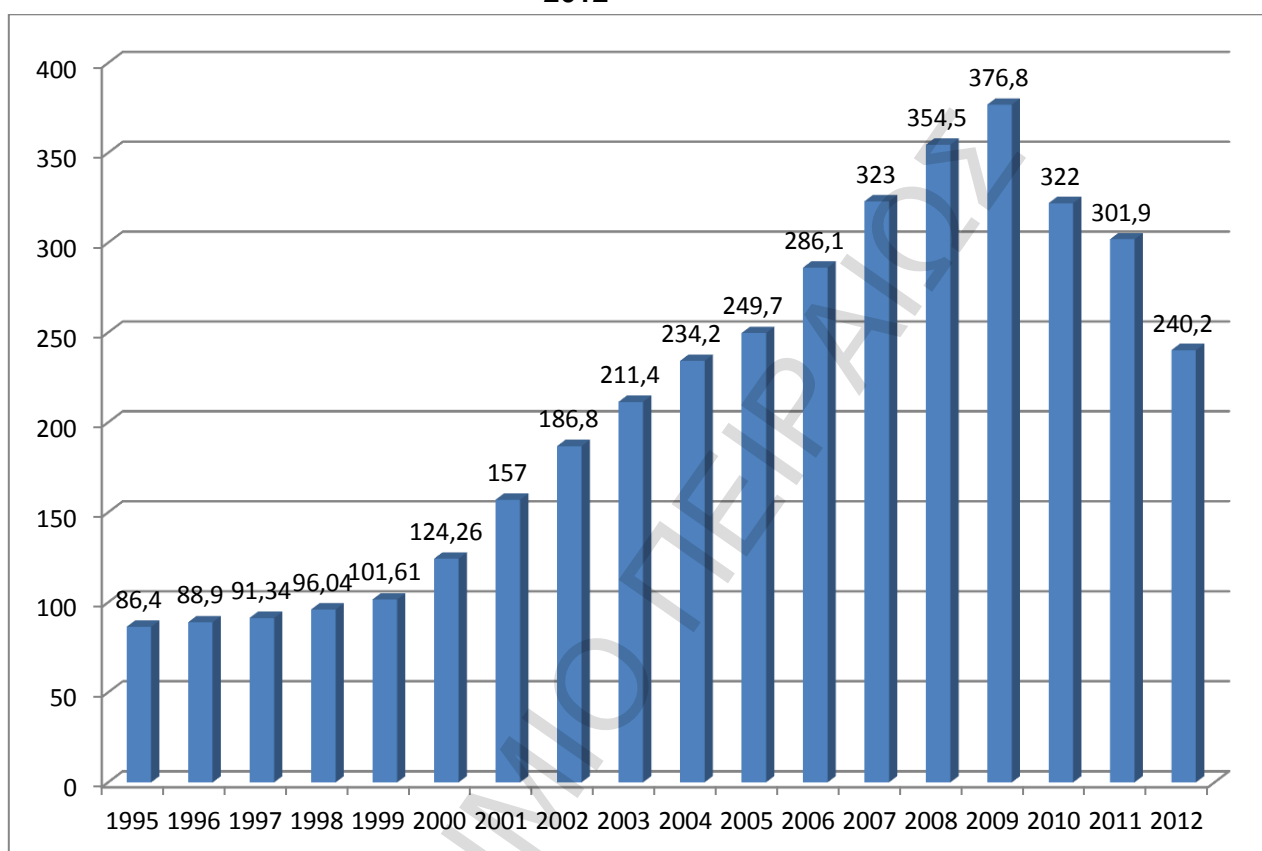
Η συγκεκριμένη φαρμακοβιομηχανία έχει ειδικευμένο τμήμα εγκρίσεων, το οποίο έχει διάφορες αρμοδιότητες, όπως είναι η ανάπτυξη και ανανέωση φακέλων, σύμφωνα με τις νεότερες οδηγίες της φαρμακοποία και η πλήρης ανταπόκριση στις απαιτήσεις των οργανισμών υγείας κάθε χώρας. Το προαναφερθέν τμήμα, έχει μεγάλη εμπειρία στις ανανεώσεις και στις καταθέσεις μέσω ευρωπαϊκών διαδικασιών M.R.P.(Material Requirements Planning) ή D.C.P. (Device Control Protocol).

Η επιτυχημένη εξαγωγική της δραστηριότητα οφείλεται σε διάφορους παράγοντες όπως:

- Η υψηλή ποιότητα των προϊόντων της.
- Η σημαντική δυνατότητα παραγωγής, εξαιτίας των συνεχών επενδύσεών της σε σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό.
- Οι συνεχείς επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό.
- Η άμεση παράδοση των προϊόντων της.
- Η ασταμάτητη έρευνα αγοράς.
- Η συντονισμένη προώθηση των προϊόντων της.
- Η εξαιρετική διανομή των προϊόντων της.

Κάτωθι παρατίθεται ένα διάγραμμα με τις ετήσιες πωλήσεις BIANEΞ A.E. (σε εκατομμύρια €), από το 1995 μέχρι και το 2012.

Διάγραμμα 13: Ετήσιες πωλήσεις (σε εκατομμύρια €) από το 1995 μέχρι και το 2012

Πηγή: Ιστοσελίδα της BIANEX A.E. (www.vianex.gr)

4.3. Χρηματοοικονομική ανάλυση της BIANEX A.E.

Σε αυτό το υποκεφάλαιο, παρουσιάζεται η χρηματοοικονομική ανάλυση της BIANEX A.E., μέσω συγκριτικών καταστάσεων και αριθμοδεικτών και καταγράφονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυσή τους.

4.3.1. Συγκριτικές καταστάσεις

Μια από τις πιο απλές μορφές της ανάλυσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων αφορά στην οριζόντια ανάλυση χρηματοοικονομικών μεγεθών με την δημιουργία συγκριτικών πινάκων οι οποίοι εμφανίζουν την διαχρονική εξέλιξη των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων.

Η κατάρτιση των συγκριτικών λογιστικών καταστάσεων συντελείται με την τοποθέτηση των μεγεθών των διαφόρων δύο ή περισσοτέρων περιόδων που απαρτίζουν μία οποιαδήποτε λογιστική κατάσταση (π.χ. ισολογισμό) σε διαδοχικές στήλες. Στη συνέχεια παρουσιάζεται το ποσό της μεταβολής των στοιχείων σε απόλυτα μεγέθη από την μία περίοδο στην επόμενη. Τέλος η κατάρτιση τους ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της ποσοστιαίας μεταβολής από την μία περίοδο στην επόμενη. Η κατάρτιση των συγκριτικών καταστάσεων επιτρέπει στον χρηματοοικονομικό αναλυτή την πληρέστερη παρουσίαση των διαχρονικών μεταβολών των μεγεθών των στοιχείων της επαγγελματικής περιουσίας μιας οικονομικής μονάδας τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και σε ποσοστιαία μορφή. Παράλληλα, χρησιμεύει κατά την ερμηνεία, αξιολόγηση και εντοπισμό των αιτιών των άνω μεταβολών (Παπαναστασόπουλος, 2012).

Οι συγκριτικές καταστάσεις του ενεργητικού, του παθητικού και της κατάστασης των αποτελεσμάτων χρήσεως της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε., για τις οικονομικές χρήσεις από το 2007 έως και το 2012 ανά διετία, παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

Πίνακας 20: Συγκριτικός Πίνακας Ενεργητικού των ετών 2007-2008

Ενεργητικό	2007	2008	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Παραχωρήσεις επί δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας	7.450	6.250	(1.200)	(0,161)
Γήπεδα-Οικόπεδα	9.974.873,66	12.326.058,47	2.351.185	0,236
Κτίρια και τεχνικά έργα	5.269.644,83	5.012.924,70	(256.720)	(0,049)
Μηχανήματα-τεχνικές εγκαταστάσεις και λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός	2.518.159,93	2.024.084,50	(494.075)	(0,196)
Μεταφορικά μέσα	97.464,82	93.620,10	(3.845)	(0,039)

Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός	362.353,37	340.050,07	(22.303)	(0,062)
Ακίνητοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές	38.369,88	1094.587,11	1.056.217	27,527
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	760.948,85	747.751,78	(13.197)	(0,017)
Σύνολο Πάγιου Ενεργητικού	19.029.265,34	21.645.326,73	2.616.061	0,137
Αποθέματα	62.575.456,41	61.823.910,47	(751.546)	(0,012)
Απαιτήσεις	138.572.681,47	183.234.710,88	44.662.029	0,322
Χρεόγραφα	930.000,00	930.000,00	0	0
Διαθέσιμα	6.684.640,27	2.735.387,40	(3.949.253)	(0,591)
Σύνολο Κυκλοφορούντος Ενεργητικού	208.762.778,15	248.724.008,75	39.961.231	0,191
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού	4.488.000,36	284.097,41	(4.203.903)	(0,937)
Σύνολο Ενεργητικού	232.280.043,85	270.653.432,89	38.373.389	0,165

Πίνακας 21: Συγκριτικός Πίνακας Παθητικού των ετών 2007-2008

Παθητικό	2007	2008	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Μετοχικό Κεφάλαιο	13.740.000,00	13.740.000,00	0,00	0,00
Διαφορές αναπροσαρμογής -Επιχορηγήσεις Επενδύσεων	376,48	2.514.520,57	2.514.144,09	6.678,03

Αποθεματικά Κεφάλαια	4.580.000,00	4.580.000,00	0,00	0,00
Αποτελέσματα εις νέον	0,00	51.470.148,82	51.470.148,82	Δεν ορίζεται
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	18.320.376,48	72.304.669,39	53.384.292,91	2,82
Προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα	166.723,75	308.121,24	141.397,49	0,85
Προμηθευτές	10.341.216,53	8.634.324,56	(1.706.891,97)	(0,17)
Γραμμάτια πληρωτέα και υποσχετικές	39.955.107,01	60.183.343,31	20.228.236,30	0,51
Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις	73.404.844,67	69.508.266,04	(3.896.578,63)	(0,05)
Χρηματοδοτήσεις factoring	24.675.721,52	14.679.976,86	(9.995.744,66)	(0,41)
Προκαταβολές Πελατών	52.452,21	28.348,56	(24.103,65)	(0,46)
Υποχρεώσεις από φόρους-τέλη	19.063.680,27	22.865.812,03	3.802.131,76	0,20
Ασφαλιστικοί οργανισμοί	2.223.602,31	2.487.962,96	264.360,65	0,12
Μερίσματα πληρωτέα μείον παραμερίσματα	40.227.622,40	12.397.622,40	(27.830.000)	(0,69)
Πιστωτές διάφοροι	1.397.632,26	1.548.970,22	151.337,96	0,11
Σύνολο Υποχρεώσεων	211.341.879,18	192.334.626,94	(19.007.252,24)	(0,09)
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού	2.451.064,44	5.706.015,32	3.254.950,88	1,33
Σύνολο Παθητικού	232.280.043,85	270.653.432,89	38.373.389,04	0,17

**Πίνακας 22: Συγκριτικός Πίνακας Καταστάσεως Αποτελεσμάτων Χρήσεως
(Κ.Α.Χ.) των ετών 2007-2008**

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως	2007	2008	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Κύκλος εργασιών (Πωλήσεις)	323.011.178,15	354.449.892,91	31.438.714,76	0,10
Μείον:Κόστος πωληθέντων	(207.133.530,32)	(216.029.976,54)	8.896.446,22	0,04
Μικτά αποτελέσματα (κέρδη) εκμεταλλεύσεως	115.877.647,83	138.419.916,37	22.542.268,54	0,19
Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	27.252.709,73	18.298.061,11	(8.954.648,62)	(0,33)
Μείον: Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	(9.488.165,56)	(12.213.159,75)	2.724.994,19	0,29
Μείον: Έξοδα λειτουργίας διαθέσεως	(64.674.108,50)	(69.406.714,68)	4.732.606,18	0,07
Κέρδη προ φόρων και τόκων	68.968.083,50	75.098.103,05	6.130.019,55	0,09
Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έξοδα	6.291,29	87.193,48	80.902,19	12,86
Μείον: Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα	(4.547.957,71)	(5.873.007,36)	1.325.049,65	0,29
Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	64.426.417,08	69.312.289,17	4.885.872,09	0,08
Έκτακτα έσοδα	814.993,89	600.260,51	(214.733,38)	(0,26)
Μείον: Έκτακτα έξοδα	(881.632,69)	(1.088.824,54)	207.191,85	0,24

Κέρδη προ φόρων	64.359.778,28	68.823.725,14	4.463.946,86	0,07
Μείον: Φόρος Εισοδήματος	(16.091.531,60)	(17.207.518,32)	1.115.986,72	0,07
Μείον: Λοιποί μη ενσωματωμένοι στο λειτουργικό κόστος φόροι	(46.589,42)	(146.058,00)	99.468,58	2,14
Κέρδη μετά φόρων	48.221.657,26	51.470.148,82	3.248.491,56	0,07

Πίνακας 23: Συγκριτικός Πίνακας Ενεργητικού των ετών 2008-2009

Ενεργητικό	2008	2009	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Παραχωρήσεις επί δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας	6.250	5.050,00	(1.200)	(0,19)
Γήπεδα-Οικόπεδα	12.326.058,47	12.326.058,47	0	0
Κτίρια και τεχνικά έργα	5.012.924,70	5.914.906,74	901.982,04	0,18
Μηχανήματα-τεχνικές εγκαταστάσεις και λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός	2.024.084,50	1.794.938,93	(229.145,57)	(0,11)
Μεταφορικά μέσα	93.620,10	65.659,18	(27.960,92)	(0,3)
Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός	340.050,07	333.342,38	(6.707,69)	(0,02)
Ακίνητοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές	1.094.587,11	19.714,74	(1.074.872,37)	(0,98)
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	747.751,78	755.105,03	7.353,25	0,01

Σύνολο Πάγιου Ενεργητικού	21.645.326,73	21.214.775,47	(430.551,26)	(0,02)
Αποθέματα	61.823.910,47	65936.085,80	4.112.175,33	0,07
Απαιτήσεις	183.234.710,88	208.057.240,82	24.822.529,94	0,14
Χρεόγραφα	930.000,00	930.000	0	0
Διαθέσιμα	2.735.387,40	10.300.707,28	7.565.319,88	2,77
Σύνολο Κυκλοφορούντος Ενεργητικού	248.724.008,75	285.224.033,90	36.500.025,15	0,15
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού	284.097,41	190.352,41	(93.745)	(0,33)
Σύνολο Ενεργητικού	270.653.432,89	306.629.161,78	35.975.728,89	0,13

Πίνακας 24: Συγκριτικός Πίνακας Παθητικού των ετών 2008-2009

Παθητικό	2008	2009	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Μετοχικό Κεφάλαιο	13.740.000,00	13.740.000,00	0	0
Διαφορές αναπροσαρμογής-Επιχορηγήσεις Επενδύσεων	2.514.520,57	2.514.520,57	0	0
Αποθεματικά Κεφάλαια	4.580.000,00	4.580.000,00	0	0
Αποτελέσματα εις νέον	51.470.148,82	0	(51.470.148,82)	(1,00)
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	72.304.669,39	20.834.520,57	(51.470.148,82)	(0,71)
Προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα	308.121,24	0	(308.121,24)	(1,00)
Προμηθευτές	8.634.324,56	10.646.119,75	2.011.795,19	0,23
Γραμμάτια πληρωτέα και υποσχετικές	60.183.343,31	72.825.546,68	12.642.203,37	0,21

Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις	69.508.266,04	93.997.339,59	24.489.073,55	0,35
Χρηματοδοτήσεις factoring	14.679.976,86	0	(14.679.976,86)	(1,00)
Προκαταβολές Πελατών	28.348,56	88.792,95	60.444,39	2,13
Υποχρεώσεις από φόρους-τέλη	22.865.812,03	21.238.492,27	(1.627.319,76)	(0,07)
Ασφαλιστικοί οργανισμοί	2.487.962,96	2.568.166,83	80.203,87	0,03
Μερίσματα πληρωτέα μείον παραμερίσματα	12.397.622,40	73.795.063,16	61.397.440,76	4,95
Πιστωτές διάφοροι	1.548.970,22	8.402.581,28	6.853.611,06	4,42
Σύνολο Υποχρεώσεων	192.334.626,94	283.562.102,51	91.227.475,57	0,47
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού	5.706.015,32	2.232.538,70	(3.473.476,62)	(0,61)
Σύνολο Παθητικού	270.653.432,89	306.629.161,78	35.975.728,89	0,13

**Πίνακας 25: Συγκριτικός Πίνακας Καταστάσεως Αποτελεσμάτων Χρήσεως
(Κ.Α.Χ.) των ετών 2008-2009**

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως	2008	2009	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαί α Μεταβολή
Κύκλος εργασιών (Πωλήσεις)	354.449.892,91	376.865.080,28	22.415.187,37	0,06
Μείον: Κόστος πωληθέντων	(216.029.976,54)	(233.096.240,62)	17.066.264,08	0,08
Μικτά αποτελέσματα (κέρδη) εκμεταλλεύσεως	138.419.916,37	143.768.839,66	5.348.923,29	0,04

Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	18.298.061,11	9.210.895,38	(9.087.165,73)	(0,50)
Μείον: Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	(12.213.159,75)	(12.144.462,94)	(68.696,81)	(0,01)
Μείον: Έξοδα λειτουργίας διαθέσεως	(69.406.714,68)	(71.881.448,43)	2.474.733,75	0,04
Κέρδη προ φόρων και τόκων	75.098.103,05	68.953.823,67	(6.144.279,38)	(0,08)
Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έξοδα	87.193,48	1.606,40	(85.587,08)	(0,98)
Μείον: Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα	(5.873.007,36)	(3.022.919,09)	(2.850.088,27)	(0,49)
Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	69.312.289,17	65.932.510,98	(3.379.778,19)	(0,05)
Έκτακτα έσοδα	600.260,51	453.084,32	(147.176,19)	(0,25)
Μείον: Έκτακτα έξοδα	(1.088.824,54)	(2.724.550,96)	1.635.726,42	1,50
Κέρδη προ φόρων	68.823.725,14	63.661.044,34	(5.162.680,80)	(0,08)
Μείον: Φόρος Εισοδήματος	(17.207.518,32)	(15.916.848,12)	(1.290.670,20)	(0,08)
Μείον: Λοιποί μη ενσωματωμένοι στο λειτουργικό κόστος φόροι	(146.058,00)	(119.153,67)	(26.904,33)	(0,18)
Μείον: Έκτακτη εισφορά	0	(5.932.372,15)	5.932.372,15	Δεν ορίζεται
Κέρδη μετά φόρων	51.470.148,82	41.692.670,40	(9.777.478,42)	(0,19)

Πίνακας 26: Συγκριτικός Πίνακας Ενεργητικού των ετών 2009-2010

Ενεργητικό	2009	2010	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Παραχωρήσεις επί δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας	5.050,00	3.850,00	(1.200)	(0,24)
Γήπεδα-Οικόπεδα	12.326.058,47	12.326.058,47	0	0
Κτίρια και τεχνικά έργα	5.914.906,74	5.285.550,03	(629.356,71)	(0,11)
Μηχανήματα-τεχνικές εγκαταστάσεις και λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός	1.794.938,93	1.112.368,16	(682.570,77)	(0,38)
Μεταφορικά μέσα	65.659,18	45.941,32	(19.717,86)	(0,30)
Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός	333.342,38	283.775,32	(49.567,06)	(0,15)
Ακινητοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές	19.714,74	17.189,66	(2.525,08)	(0,13)
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	755.105,03	751.971,25	(3.133,78)	0,00
Σύνολο Πάγιου Ενεργητικού	21.214.775,47	19.826.704,21	(1.388.071,26)	(0,07)
Αποθέματα	65936.085,80	54.813.092,57	(11.122.993,23)	(0,17)
Απαιτήσεις	208.057.240,82	106.826.933,35	(101.230.307,4)	(0,49)
Χρεόγραφα	930.000	90.069.259,47	89.139.259,47	95,85
Διαθέσιμα	10.300.707,28	1.143.478,20	(9.157.229,08)	(0,89)

Σύνολο Κυκλοφορούντος Ενεργητικού	285.224.033,90	252.852.763,59	(32.371.270,31)	(0,11)
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού	190.352,41	84.908,15	(105.444,26)	(0,55)
Σύνολο Ενεργητικού	306.629.161,78	272.764.375,95	(33.864.785,83)	(0,11)

Πίνακας 27: Συγκριτικός Πίνακας Παθητικού των ετών 2009-2010

Παθητικό	2009	2010	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Μετοχικό Κεφάλαιο	13.740.000,00	16.250.000,00	2.510.000	0,18
Διαφορές αναπροσαρμογής -Επιχορηγήσεις Επενδύσεων	2.514.520,57	4.520,57	(2.510.000)	(1,00)
Αποθεματικά Κεφάλαια	4.580.000,00	4.682.250,84	102.250,84	0,02
Αποτελέσματα εις νέον	0	0	0,00	Δεν ορίζεται
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	20.834.520,57	20.936.771,41	102.250,84	0,005
Προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα	0	0	0	Δεν ορίζεται
Προμηθευτές	10.646.119,75	7.380.265,61	(3.265.854,14)	(0,31)
Γραμμάτια πληρωτέα και υποσχετικές	72.825.546,68	54.704.724,62	(18.120.822,06)	(0,25)
Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις	93.997.339,59	91.268.282,89	(2.729.056,70)	(0,03)

Χρηματοδοτήσεις factoring	0	22.789.746,20	22.789.746,20	Δεν ορίζεται
Προκαταβολές Πελατών	88.792,95	69.518,36	(19.274,59)	(0,22)
Υποχρεώσεις από φόρους-τέλη	21.238.492,27	10.521.022,66	(10.717.469,61)	(0,50)
Ασφαλιστικοί οργανισμοί	2.568.166,83	1.717.028,94	(851.137,89)	(0,33)
Μερίσματα πληρωτέα μείον παραμερίσματα	73.795.063,16	37.006.229,76	(36.788.833,40)	(0,50)
Πιστωτές διάφοροι	8.402.581,28	20.342.683,28	11.940.102,00	1,42
Σύνολο Υποχρεώσεων	283.562.102,51	245.799.502,32	(37.762.600,19)	(0,13)
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού	2.232.538,70	6.028.102,22	3.795.563,52	1,70
Σύνολο Παθητικού	306.629.161,78	272.764.375,95	(33.864.785,83)	(0,11)

Πίνακας 28: Συγκριτικός Πίνακας Καταστάσεως Αποτελεσμάτων Χρήσεως (Κ.Α.Χ.) των ετών 2009-2010

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως	2009	2010	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Κύκλος εργασιών (Πωλήσεις)	376.865.080,28	322.017.225,66	(54.847.854,62)	(0,15)
Μείον:Κόστος πωληθέντων	(233.096.240,62)	(209.991.794,72)	(23.104.445,90)	(0,10)
Μικτά αποτελέσματα (κέρδη) εκμεταλλεύσεως	143.768.839,66	112.025.430,94	(31.743.408,72)	(0,22)
Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	9.210.895,38	5.724.024,72	(3.486.870,66)	(0,38)

Μείον: Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	(12.144.462,94)	(13.460.924,03)	1.316.461,09	0,11
Μείον: Έξοδα λειτουργίας διαθέσεως	(71.881.448,43)	(57.735.901,32)	(14.145.547,11)	(0,20)
Κέρδη προ φόρων και τόκων	68.953.823,67	46.552.630,31	(22.401.193,36)	(0,32)
Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έξοδα	1.606,40	1.562,63	(43,77)	(0,03)
Μείον: Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα	(3.022.919,09)	(3.611.706,27)	588.787,18	0,19
Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	65.932.510,98	42.942.486,67	(22.990.024,31)	(0,35)
Έκτακτα έσοδα	453.084,32	1.651.701,93	1.198.617,61	2,65
Μείον: Έκτακτα έξοδα	2.724.550,96	25.612.172,25	22.887.621,29	8,40
Κέρδη προ φόρων	63.661.044,34	18.982.016,35	(44.679.027,99)	(0,70)
Μείον: Φόρος Εισοδήματος	(15.916.848,12)	(10.646.078,07)	(5.270.770,05)	(0,33)
Μείον: Λοιποί μη ενσωματωμένοι στο λειτουργικό κόστος φόροι	(119.153,67)	(113.583,01)	(5.570,66)	(0,05)
Μείον: Έκτακτη εισφορά	(5.932.372,15)	(6.240.104,43)	307.732,28	0,05
Κέρδη μετά φόρων	41.692.670,40	1.982.250,84	(39.710.419,56)	(0,95)

Πίνακας 29: Συγκριτικός Πίνακας Ενεργητικού των ετών 2010-2011

Ενεργητικό	2010	2011	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Λοιπά έξοδα εγκατάστασης	0	3.168.382,38	3.168.382,38	Δεν ορίζεται
Παραχωρήσεις επί δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας	3.850,00	2.650,00	(1.200)	(0,31)
Γήπεδα-Οικόπεδα	12.326.058,47	12.326.058,47	0,00	0,00
Κτίρια και τεχνικά έργα	5.285.550,03	4.517.493,15	(768.056,88)	(0,15)
Μηχανήματα-τεχνικές εγκαταστάσεις και λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός	1.112.368,16	1.012.020,78	(100.347,38)	(0,09)
Μεταφορικά μέσα	45.941,32	33.765,51	(12.175,81)	(0,27)
Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός	283.775,32	209.230,38	(74.544,94)	(0,26)
Ακίνητοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές	17.189,66	342.367,56	325.177,90	18,92
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	751.971,25	769.807,40	17.836,15	0,02
Σύνολο Πάγιου Ενεργητικού	19.826.704,21	19.213.393,25	(613.310,96)	(0,03)
Αποθέματα	54.813.092,57	46.349.470,50	(8.463.622,07)	(0,15)
Απαιτήσεις	106.826.933,35	75.338.569,37	(31.488.363,98)	(0,29)
Χρεόγραφα	90.069.259,47	3.161.338,22	(86.907.921,25)	(0,96)
Διαθέσιμα	1.143.478,20	3.153.356,25	2.009.878,05	1,76

Σύνολο Κυκλοφορούντος Ενεργητικού	252.852.763,59	128.002.734,34	(124.850.029,25)	(0,49)
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού	84.908,15	5.370.522,95	5.285.614,80	62,25
Σύνολο Ενεργητικού	272.764.375,95	155.755.032,92	(117.009.343,03)	(0,43)

Πίνακας 30: Συγκριτικός Πίνακας Παθητικού των ετών 2010-2011

Παθητικό	2010	2011	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Μετοχικό Κεφάλαιο	16.250.000,00	16.250.000,00	0	0
Διαφορές αναπροσαρμογής- Επιχορηγήσεις Επενδύσεων	4.520,57	4.507,25	-13,32	0,003
Αποθεματικά Κεφάλαια	4.682.250,84	5.416.666,67	734.415,83	0,16
Αποτελέσματα εις νέον	0	11.041.040,98	11.041.040,98	Δεν ορίζεται
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	20.936.771,41	32.712.214,90	11.775.443,49	0,56
Προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα	0	7.565.376,56	7.565.376,56	Δεν ορίζεται
Προμηθευτές	7.380.265,61	9.290.359,48	1.910.093,87	0,26
Γραμμάτια πληρωτέα και υποσχετικές	54.704.724,62	36.894.354,79	(17.810.369,83)	(0,33)
Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις	91.268.282,89	17.873.883,87	(73.394.399,02)	(0,80)
Χρηματοδοτήσεις factoring	22.789.746,20	0,00	(22.789.746,20)	(1,00)

Προκαταβολές Πελατών	69.518,36	304.650,43	235.132,07	3,38
Υποχρεώσεις από φόρους-τέλη	10.521.022,66	1.160.105,98	(9.360.916,68)	(0,89)
Ασφαλιστικοί οργανισμοί	1.717.028,94	2.092.996,49	375.967,55	0,22
Μερίσματα πληρωτέα μείον παραμερίσματα	37.006.229,76	25.633.429,76	(11.372.800)	(0,31)
Πιστωτές διάφοροι	20.342.683,28	18.217.405,84	(2.125.277,44)	(0,10)
Σύνολο Υποχρεώσεων	245.799.502,32	111.467.186,64	(134.332.315,68)	(0,55)
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού	6.028.102,22	4.010.254,82	(2.017.847,40)	(0,33)
Σύνολο Παθητικού	272.764.375,95	155.755.032,92	(117.009.343,03)	(0,43)

**Πίνακας 31: Συγκριτικός Πίνακας Καταστάσεως Αποτελεσμάτων Χρήσεως
(Κ.Α.Χ.) των ετών 2010-2011**

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως	2010	2011	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Κύκλος εργασιών (Πωλήσεις)	322.017.225,66	301.894.557,98	(20.122.667,68)	(0,06)
Μείον:Κόστος πωληθέντων	(209.991.794,72)	(201.812.366,85)	(8.179.427,87)	(0,04)
Μικτά αποτελέσματα (κέρδη) εκμεταλλεύσεως	112.025.430,94	100.082.191,13	(11.943.239,81)	(0,11)
Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	5.724.024,72	5.086.525,59	(637.499,13)	(0,11)

Μείον: Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	(13.460.924,03)	(12.700.231,40)	(760.692,63)	(0,06)
Μείον: Έξοδα λειτουργίας διαθέσεως	(57.735.901,32)	(55.159.616,97)	(2.576.284,35)	(0,04)
Κέρδη προ φόρων και τόκων	46.552.630,31	37.308.868,35	(9.243.761,96)	(0,20)
Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έξοδα	1.562,63	2.633,53	1.070,90	0,69
Μείον: Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα	(3.611.706,27)	(2.292.015,80)	(1.319.690,47)	(0,37)
Μείον: Ζημιά προεξόφλησης ομολόγων	0	(22.042.444,49)	22.042.444,49	Δεν ορίζεται
Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	42.942.486,67	12.977.041,58	(29.965.445,09)	(0,70)
Έκτακτα έσοδα	1.651.701,93	24.008.104,50	22.356.402,57	13,54
Μείον: Έκτακτα έξοδα	(25.612.172,25)	(6.518.375,29)	(19.093.796,96)	(0,75)
Κέρδη προ φόρων	18.982.016,35	30.466.770,80	11.484.754,45	0,61
Μείον: Φόρος Εισοδήματος	(10.646.078,07)	(3.577.730,78)	(7.068.347,29)	(0,66)
Μείον: Λοιποί μη ενσωματωμένοι στο λειτουργικό κόστος φόροι	(113.583,01)	(113.583,21)	0,20	0,00
Μείον: Έκτακτη εισφορά	6.240.104,43	0	(6.240.104,43)	(1,00)
Κέρδη μετά φόρων	1.982.250,84	26.775.456,81	24.793.205,97	12,51

Πίνακας 32: Συγκριτικός Πίνακας Ενεργητικού των ετών 2011-2012

Ενεργητικό	2011	2012	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Λοιπά έξοδα εγκατάστασης	3.168.382,38	3.157.891,92	(10.490,46)	(0,003)
Παραχωρήσεις επί δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας	2.650,00	42.779,97	40.129,97	15,14
Γήπεδα-Οικόπεδα	12.326.058,47	13.401.945,75	1.075.887,28	0,09
Κτίρια και τεχνικά έργα	4.517.493,15	4.256.206,51	(261.286,64)	(0,06)
Μηχανήματα-τεχνικές εγκαταστάσεις και λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός	1.012.020,78	854.458,01	(157.562,77)	(0,16)
Μεταφορικά μέσα	33.765,51	47.073,88	13.308,37	0,39
Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός	209.230,38	237.072,12	27.841,74	0,13
Ακίνητοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές	342.367,56	18.898,89	(323.468,67)	(0,94)
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	769.807,40	1.373.285,58	603.478,18	0,78
Σύνολο Πάγιου Ενεργητικού	19.213.393,25	20.231.720,71	1.018.327,46	0,05
Αποθέματα	46.349.470,50	49.956.887,65	3.607.417,15	0,08
Απαιτήσεις	75.338.569,37	90.937.549,39	15.598.980,02	0,21
Χρεόγραφα	3.161.338,22	3.833.563,09	672.224,87	0,21
Διαθέσιμα	3.153.356,25	656.187,72	(2.497.168,53)	(0,79)

Σύνολο Κυκλοφορούντος Ενεργητικού	128.002.734,34	145.384.187,85	17.381.453,51	0,14
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού	5.370.522,95	12.253.964,52	6.883.441,57	1,28
Σύνολο Ενεργητικού	155.755.032,92	181.027.765,00	25.272.732,08	0,16

Πίνακας 33: Συγκριτικός Πίνακας Παθητικού των ετών 2011-2012

Παθητικό	2011	2012	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Μετοχικό Κεφάλαιο	16.250.000,00	16.250.000,00	0	0
Διαφορές αναπροσαρμογής- Επιχορηγήσεις Επενδύσεων	4.507,25	1.080.394,53	1.075.887,28	238,70
Αποθεματικά Κεφάλαια	5.416.666,67	5.416.666,67	0	0
Αποτελέσματα εις νέον	11.041.040,98	31.425.920,36	20.384.879,38	1,85
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	32.712.214,90	54.172.981,56	21.460.766,66	0,66
Προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα	7.565.376,56	14.440.804,64	6.875.428,08	0,91
Προμηθευτές	9.290.359,48	10.230.046,21	939.686,73	0,10
Γραμμάτια πληρωτέα και υποσχετικές	36.894.354,79	25.801.024,40	(11.093.330,39)	(0,30)
Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις	17.873.883,87	26.283.326,82	8.409.442,95	0,47
Χρηματοδοτήσεις factoring	0,00	4.411.901,38	4.411.901,38	Δεν ορίζεται

Προκαταβολές Πελατών	304.650,43	679.702,73	375.052,30	1,23
Υποχρεώσεις από φόρους-τέλη	1.160.105,98	11.588.227,64	10.428.121,66	8,99
Ασφαλιστικοί οργανισμοί	2.092.996,49	1.821.279,62	(271.716,87)	(0,13)
Μερίσματα πληρωτέα μείον παραμερίσματα	25.633.429,76	1.871.566,52	(23.761.863,24)	(0,93)
Πιστωτές διάφοροι	18.217.405,84	28.406.758,88	10.189.353,04	0,56
Σύνολο Υποχρεώσεων	111.467.186,64	111.093.834,20	(373.352,44)	(0,003)
Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού	4.010.254,82	1.320.144,60	(2.690.110,22)	(0,67)
Σύνολο Παθητικού	155.755.032,92	181.027.765,00	25.272.732,08	0,16

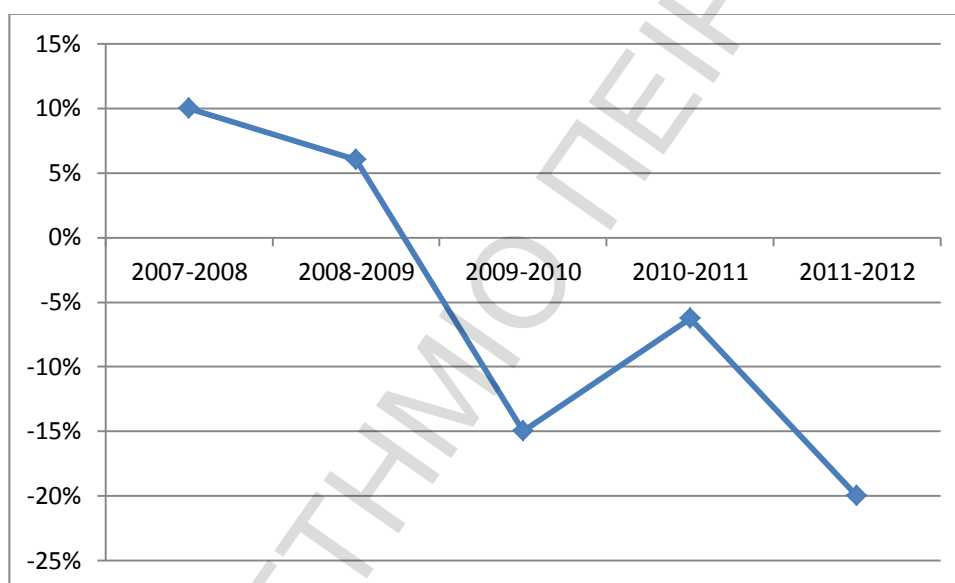
**Πίνακας 34: Συγκριτικός Πίνακας Καταστάσεως Αποτελεσμάτων Χρήσεως
(Κ.Α.Χ.) των ετών 2011-2012**

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως	2011	2012	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Κύκλος εργασιών (Πωλήσεις)	301.894.557,98	240.194.299,77	(61.700.258,21)	(0,20)
Μείον:Κόστος πωληθέντων	(201.812.366,85)	(156.801.836,91)	(45.010.529,94)	(0,22)
Μικτά αποτελέσματα (κέρδη) εκμεταλλεύσεως	100.082.191,13	83.392.462,86	(16.689.728,27)	(0,17)
Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	5.086.525,59	6.819.894,51	1.733.368,92	0,34

Μείον: Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	(12.700.231,40)	(8.255.099,89)	(4.445.131,51)	(0,35)
Μείον: Έξοδα λειτουργίας ερευνών-αναπτύξεως	0	(2.492.027,10)	2.492.027,10	Δεν ορίζεται
Μείον: Έξοδα λειτουργίας διαθέσεως	(55.159.616,97)	(46.316.797,04)	(8.842.819,93)	(0,16)
Κέρδη προ φόρων και τόκων	37.308.868,35	33.148.433,34	(4.160.435,01)	(0,11)
Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έξοδα	2.633,53	2.182,89	(450,64)	(0,17)
Μείον: Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα	(2.292.015,80)	(2.393.353,92)	101.338,12	0,04
Μείον: Ζημιά προεξόφλησης ομολόγων	(22.042.444,49)	(1.200.201,91)	(20.842.242,58)	(0,95)
Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	12.977.041,58	29.557.060,40	16.580.018,82	1,28
Έκτακτα έσοδα	24.008.104,50	6.060.595,88	(17.947.508,62)	(0,75)
Μείον: Έκτακτα έξοδα	(6.518.375,29)	(7.998.720,88)	1.480.345,59	0,23
Κέρδη προ φόρων	30.466.770,80	27.618.935,40	(2.847.835,40)	(0,09)
Μείον: Φόρος Εισοδήματος	(3.577.730,78)	(7.098.955,06)	3.521.224,28	0,98
Μείον: Λοιποί μη ενσωματωμένοι στο λειτουργικό κόστος φόροι	(113.583,21)	(135.100,96)	21.517,75	0,19
Κέρδη μετά φόρων	26.775.456,81	20.384.879,38	(6.390.577,43)	(0,24)

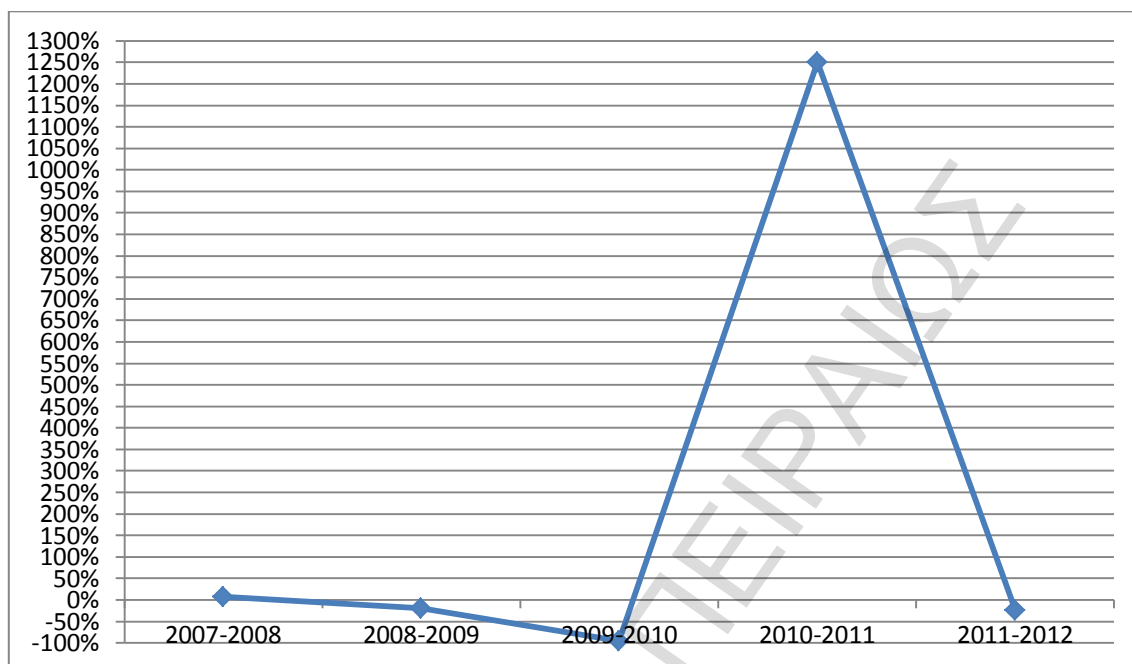
Εξετάζοντας τις συγκριτικές καταστάσεις της φαρμακοβιομηχανίας BIANEΞ Α.Ε., για τις οικονομικές χρήσεις 2007-2012, δημιουργήθηκαν κάποια ενδεικτικά διαγράμματα, τα οποία μας δείχνουν την πορεία της φαρμακοβιομηχανίας στη διάρκεια των προαναφερθέντων ετών. Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω παρουσιάζονται τα διαγράμματα της ποσοστιαίας μεταβολής των ετών 2007-2012 ανά διετία των πωλήσεων, των καθαρών κερδών και των βραχυπρόθεσμων τραπεζικών της υποχρεώσεων, τα οποία προκύπτουν από τους προηγούμενους πίνακες.

Διάγραμμα 14: Ποσοστιαία μεταβολή των πωλήσεων των ετών 2007-2012 ανά διετία

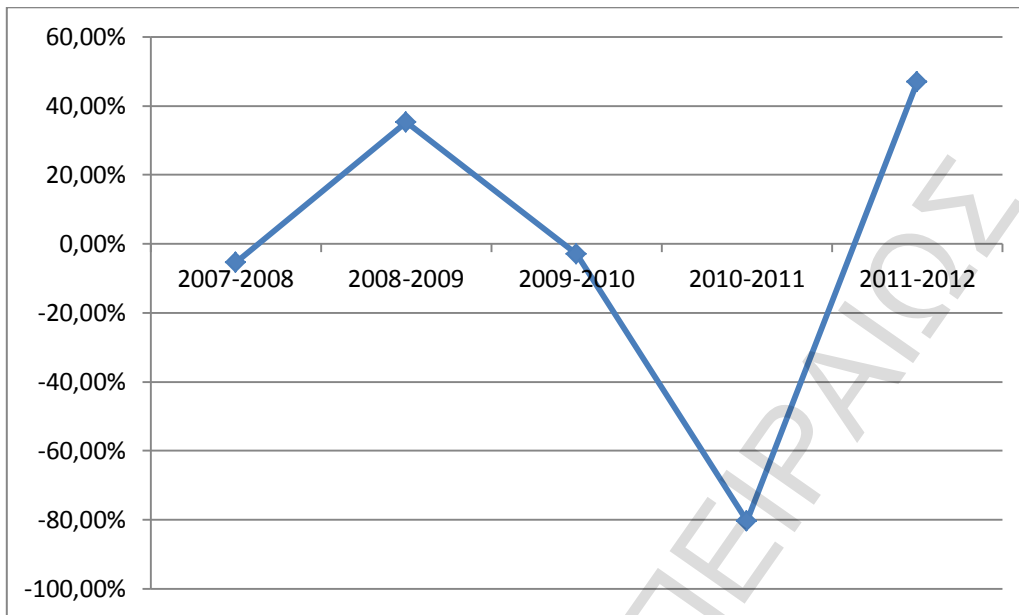
Από το ανωτέρω διάγραμμα, παρατηρούμε ότι οι πωλήσεις της BIANEΞ Α.Ε. από το 2007 έως το 2009 παρουσιάζουν ανοδική πορεία, με μικρότερο ρυθμό αύξησης ανά διετία (αφού έχουν θετική ποσοστιαία μεταβολή). Από το 2009 και μέχρι το 2012, παρουσιάζουν καθοδική πορεία (αφού έχουν αρνητική ποσοστιαία μεταβολή), με το 2011 αυτή η προαναφερθείσα πορεία να επιβραδύνεται.

**Διάγραμμα 15: Ποσοστιαία μεταβολή των καθαρών κερδών των ετών 2007-2012
ανά διαιτία**

Από το προηγούμενο διάγραμμα παρατηρούμε, ότι τα καθαρά κέρδη της φαρμακοβιομηχανίας τη διαιτία 2007-2008, παρουσιάζουν ανοδική πορεία (της τάξης του 7%). Έπειτα, από το 2008 έως το 2010 εμφανίζονται να μειώνονται με αυξανόμενο ρυθμό, που το 2010 φτάνει το 95% (οφείλεται κατά κύριο λόγο στην πρόβλεψη για υποτίμηση ομολόγων), ενώ το 2011, παρουσιάζουν κατακόρυφη αύξηση της τάξης του 1251% με αποτέλεσμα να επανέρχονται σε πιο φυσιολογικά επίπεδα. Τέλος, το 2012 παρατηρείται μια μείωση της τάξης του 24%.

Διάγραμμα 16: Ποσοστιαία μεταβολή των βραχυπρόθεσμων τραπεζικών υποχρεώσεων των ετών 2007-2012 ανά διετία

Από το παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε, πως ο βραχυπρόθεσμος τραπεζικός δανεισμός της BIANEΞ Α.Ε. παρουσιάζει μικρή μείωση τη διετία 2007-2008, ενώ το έτος 2009 εμφανίζει σημαντική αύξηση της τάξης του 35,23%. Επιπροσθέτως, τα έτη 2010 και 2011, εμφανίζεται καθοδική πορεία του δανεισμού, που το 2011 φτάνει το ποσοστό της τάξεως του 80,42% σε σχέση με το 2010. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι το 2012, ο δανεισμός εμφανίζει αύξηση που φτάνει το 47,05%.

4.3.2. Ανάλυση αριθμοδεικτών

Η χρήση αριθμοδεικτών αποτελεί μια από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους χρηματοοικονομικής ανάλυσης και ερμηνείας των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων. Η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη καθώς οι αριθμοδείκτες εκφράζουν με συστηματικό και συνοπτικό τρόπο μεγάλο αριθμό χρηματοοικονομικών δεδομένων. Ο αριθμοδείκτης ουσιαστικά είναι η απλή σχέση ενός κονδυλίου μιας οικονομικής κατάστασης προς ένα άλλο κονδύλι και εκφράζεται με μια απλή μαθηματική μορφή (Νιάρχος, 2002).

Ο λόγος που οδήγησε στην καθιέρωση της χρησιμοποίησης των αριθμοδεικτών προέρχεται από την ανάγκη να γίνεται αμέσως αντιληπτή η πραγματική αξία και η σπουδαιότητα των απόλυτων μεγεθών. Για να έχει αξία και σημασία ο αριθμοδείκτης, θα πρέπει να συγκριθεί με άλλους αντιπροσωπευτικούς και να συγκριθεί με αντίστοιχους αριθμοδείκτες μιας σειράς προηγούμενων χρήσεων (Παπαναστασόπουλος, 2012).

4.3.2.1. Ανάλυση και αριθμοδείκτες ρευστότητας

Η ρευστότητα μιας επιχείρησης αναφέρεται στην ικανότητα της να μετατρέπει τα κυκλοφοριακά περιουσιακά της στοιχεία σε διαθέσιμα έτσι ώστε να είναι σε θέση να αποπληρώσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της οποιαδήποτε χρονική στιγμή καταστούν ληξιπρόθεσμες. Ο προσδιορισμός του βαθμού ρευστότητας μιας επιχείρησης είναι ένας σημαντικός παράγοντας που ενδιαφέρει κατά κύριο λόγο τους πιστωτές. Φυσικά, ενδιαφέρει τους μετόχους, την διοίκηση και ολόκληρο το κύκλωμα που συναλλάσσεται με αυτήν.

Η ύπαρξη επαρκούς ρευστότητας μπορεί να έχει θετική επίδραση στα κέρδη μιας επιχείρησης, εφόσον η διοίκηση της είναι σε θέση να εκμεταλλεύεται διάφορες ευκαιρίες όπως η αγορά πρώτων υλών και εμπορευμάτων σε προνομιακές τιμές ή πληρωμή προμηθευτών σε περιόδους εκπτώσεων.

Αντίθετα, η ανεπάρκεια ρευστότητας κλονίζει την εμπιστοσύνη των πιστωτών της, με αποτέλεσμα την δημιουργία δυσχερειών στις αγορές εμπορευμάτων και πρώτων

υλών, τις πληρωμές εργαζομένων με άμεση συνέπεια την μείωση των πωλήσεων και των κερδών της και πιθανόν την κήρυξή της σε κατάσταση χρεοκοπίας.

Όμως, η ύπαρξη ρευστότητας λόγω υπερβολικής τοποθέτησης κεφαλαίων σε κυκλοφοριακά στοιχεία, συνδυάζεται με χαμηλές επενδύσεις σε πάγια παραγωγικά στοιχεία (μηχανήματα, νέες τεχνολογίες), με άμεση συνέπεια την μείωση της παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας και κερδοφορίας μιας επιχείρησης (Παπαναστασόπουλος, 2012).

Οι αριθμοδείκτες ρευστότητας χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της βραχυχρόνιας οικονομικής θέσης της επιχείρησης και της ικανότητας της να ανταποκριθεί στις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της προς του προμηθευτές και τους δανειστές της. (Ευθύμογλου & Λαζαρίδης, 2000)

Για το χρονικό διάστημα 2007-2012, εξετάστηκαν για τη BIANEΞ Α.Ε. οι ακόλουθοι αριθμοδείκτες ρευστότητας:

➤ **Αριθμοδείκτης Καθαρού Κεφαλαίου Κινήσεως (Current Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης καθαρού κεφαλαίου κινήσεως (ΑΚΚ) είναι ίσος με το λόγο του κυκλοφορούντος ενεργητικού προς το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων:

$$\begin{aligned} \text{Αριθμοδείκτης Καθαρού Κεφαλαίου Κινήσεως (ΑΚΚ)} &= \\ &= \text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό} / \text{Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις} \end{aligned}$$

Ο ΑΚΚ δείχνει την ικανότητα μιας επιχείρησης να αποπληρώνει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της μέσω των άμεσα ρευστοποιήσιμων περιουσιακών της στοιχείων.

➤ **Αριθμοδείκτης Άμεσης Ρευστότητας (Quick Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης άμεσης ρευστότητας (ΑΑΡ) είναι ίσος με το λόγο των αμυντικών περιουσιακών στοιχείων (απαιτήσεις, χρεόγραφα, διαθέσιμα) προς το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων:

$$\begin{aligned} \text{Αριθμοδείκτης Άμεσης Ρευστότητας (ΑΑΡ)} &= \\ &= \text{Απαιτήσεις} + \text{Χρεόγραφα} + \text{Διαθέσιμα} / \text{Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις} \end{aligned}$$

Ο ΑΑΡ δείχνει την ικανότητα μιας επιχείρησης να αποπληρώνει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της μέσω των αμυντικών περιουσιακών στοιχείων της.

➤ **Αριθμοδείκτης Ταμιακής Ρευστότητας (Cash Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης ταμιακής ρευστότητας (ΑΤΡ) είναι ίσος με το λόγο των διαθέσιμων προς το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων:

$$\begin{aligned} \text{Αριθμοδείκτης Ταμιακής Ρευστότητας (ΑΤΡ)} &= \\ &= \text{Διαθέσιμα} + \text{Χρεόγραφα} / \text{Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις} \end{aligned}$$

Ο ΑΤΡ δείχνει την ικανότητα μιας επιχείρησης να αποπληρώνει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της μέσω των διαθέσιμων της.

Επομένως, ύστερα από υπολογισμούς προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας.

Πίνακας 35: Αριθμοδείκτες ρευστότητας της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. για τα έτη 2007-2012

Αριθμοδείκτες Ρευστότητας	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Γραφική Απεικόνιση
ΑΚΚ	0,988	1,293	1,006	1,029	1,148	1,309	
ΑΑΡ	0,692	0,972	0,773	0,806	0,733	0,859	
ΑΤΡ	0,036	0,019	0,040	0,371	0,057	0,040	

Από τον ανωτέρω πίνακα παρατηρούμε, ότι ο αριθμοδείκτης του καθαρού κεφαλαίου κινήσεως (ΑΚΚ), παρουσιάζει εντυπωσιακή αύξηση το 2008, όμως η ανοδική αυτή

τάση ανακόπτεται το 2009, επαναφέροντάς τον περίπου στα επίπεδα του 2007. Παρόλα αυτά, από το 2010 και έπειτα εμφανίζει ανοδική πορεία. Αυτό είναι πολύ θετικό για την υπό εξέταση εταιρεία, αφού όσο αυξάνεται ο ΑΚΚ τόσο καλύτερη μπορεί να χαρακτηριστεί η θέση της επιχείρησης από πλευράς ρευστότητας. Από το 2010 και έπειτα, η συνεχής ανοδική πορεία του συγκεκριμένου αριθμοδείκτη, μας παρέχει θετικές ενδείξεις σχετικά με την ικανότητα της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. να αποπληρώνει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, μέσω των άμεσα ρευστοποιήσιμων περιουσιακών της στοιχείων.

Όσον αφορά στον αριθμοδείκτη άμεσης ρευστότητας (ΑΑΡ), παρατηρούμε ότι τα έτη 2009 και 2011, παρουσιάζει πτώση ενώ τα υπόλοιπα εξεταζόμενα έτη αύξηση. Έτσι οδηγούμαστε στο συμπέρασμα, ότι εμφανίζει μία πορεία με έντονες διακυμάνσεις. Αυτό το γεγονός, μας δίνει αρνητικές ενδείξεις όσον αφορά στην ικανότητα της συγκεκριμένης φαρμακοβιομηχανίας, να αποπληρώνει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, μέσω των αμυντικών περιουσιακών της στοιχείων δηλαδή των απαιτήσεων, των χρεογράφων και των διαθεσίμων της.

Τέλος, ο αριθμοδείκτης ταμιακής ρευστότητας (ΑΤΡ) παρουσιάζει και αυτός έντονες διακυμάνσεις, με το 2010 να εμφανίζει μία αλματώδη αύξηση που όμως δεν διαρκεί, εφόσον τα έτη 2011 και 2012, επανέρχεται στα επίπεδα των τριών πρώτων ετών που εξετάζουμε. Η υψηλή τιμή του ΑΤΡ το 2010, (οφείλεται στην αλματώδη αύξηση των χρεογράφων της φαρμακοβιομηχανίας και στην παράλληλη μείωση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της), μας παρέχει ενδείξεις ότι το συγκεκριμένο έτος, υπήρχε ικανοποιητικό περιθώριο ασφαλείας, σχετικά με την αντιμετώπιση ανεπιθύμητων εξελίξεων στη ροή διαθεσίμων και χρεογράφων, καθώς και με τη χορήγηση βραχυπρόθεσμων πιστώσεων. Όμως, μια υπερβολικά υψηλή του ΑΤΡ (όπως αυτή του 2010), σημαίνει και χαμηλές επενδύσεις σε πάγια παραγωγικά στοιχεία, όπως είναι τα μηχανήματα και οι νέες τεχνολογίες, με άμεση συνέπεια την μείωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της κερδοφορίας. Πρέπει όμως να αναφερθεί, πως αυτή η πορεία του με συνεχείς διακυμάνσεις, μας δίνει αρνητικές ενδείξεις για την ικανότητα της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. να αποπληρώνει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της μέσω των διαθεσίμων και χρεογράφων της.

4.3.2.2. Αριθμοδείκτες βιωσιμότητας

Οι αριθμοδείκτες βιωσιμότητας (solvency ratios) σχετίζονται με την ρευστότητα καθώς εκφράζουν την δυνατότητα της επιχείρησης να εξυπηρετήσει τους τόκους των δανείων που της έχουν χορηγηθεί (Παπαναστασόπουλος, 2012).

Για το χρονικό διάστημα 2007-2012, εξετάστηκε για τη ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. ο ακόλουθος αριθμοδείκτης βιωσιμότητας:

➤ **Αριθμοδείκτης Καλύψεως Χρεωστικών Τόκων (Interest Coverage Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης καλύψεως χρεωστικών τόκων (ΑΚΧΤ) είναι ίσος με το λόγο των κερδών προ φόρων και τόκων (EBIT) προς το σύνολο των χρεωστικών τόκων:

$$\text{Αριθμοδείκτης Καλύψεως Χρεωστικών Τόκων (ΑΚΧΤ)} = \frac{\text{Κέρδη προ Τόκων και Φόρων}}{\text{Χρεωστικοί Τόκοι}}$$

Ο ΑΚΧΤ εκφράζει την ικανότητα μιας επιχείρησης να εξυπηρετήσει τους χρεωστικούς τόκους (κόστος χρησιμοποίησης δανειακών κεφαλαίων) μέσω των κερδών που έχει αποκτήσει από τις δραστηριότητες της πριν την πληρωμή των χρεωστικών τόκων και του φόρου εισοδήματος.

Άρα, ύστερα από υπολογισμούς προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας.

Πίνακας 36: Αριθμοδείκτης βιωσιμότητας της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. για τα έτη 2007-2012

Αριθμοδείκτης Βιωσιμότητας	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Γραφική Απεικόνιση
ΑΚΧΤ	15,165	12,787	22,810	12,889	16,278	13,850	

Ο αριθμοδείκτης καλύψεως χρεωστικών τόκων (ΑΚΧΤ), εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις, με το 2009 να εμφανίζει μία ραγδαία άνοδο που διαρκεί μόνο για το

προαναφερθέν έτος, αφού τα επόμενα τρία έτη, επανέρχεται στα επίπεδα των ετών 2007 και 2008. Η υψηλή τιμή του ΑΚΧΤ το 2009, (οφείλεται στην αύξηση των κερδών προ φόρων και τόκων, με παράλληλη μείωση των χρεωστικών τόκων), μας παρέχει ενδείξεις ότι το συγκεκριμένο έτος υπήρχε ικανοποιητικό περιθώριο ασφαλείας, σχετικά με την αντιμετώπιση ανεπιθύμητων εξελίξεων, στο ύψος των κερδών προ φόρων και στο ύψος των χρεωστικών τόκων. Αξίζει να αναφερθεί, πως αυτή η πορεία του ΑΚΧΤ με συνεχείς διακυμάνσεις, μας δίνει αρνητικές ενδείξεις για την ικανότητα της υπό εξέταση φαρμακοβιομηχανίας να αποπληρώνει τους χρεωστικούς τόκους, μέσω των κερδών προ τόκων και φόρων.

4.3.2.3. Ανάλυση και αριθμοδείκτες δραστηριότητας σχετικοί με την ρευστότητα

Η ανάλυση δραστηριότητας μιας επιχειρήσεως αναφέρεται στην ικανότητα να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τα περιουσιακά της στοιχεία. Η αποτελεσματική είσπραξη των απαιτήσεων, ανανέωση των αποθεμάτων και αποπληρωμή των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την ρευστότητα (Παπαναστασόπουλος, 2012).

Για το χρονικό διάστημα 2007-2012, εξετάστηκαν για τη ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. οι ακόλουθοι αριθμοδείκτες δραστηριότητας σχετικοί με τη ρευστότητα:

➤ **Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Εισπράξεως Απαιτήσεων (Accounts Receivable Turnover Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης ταχύτητας εισπράξεως απαιτήσεων (ΑΤΕΑ) ισούται με το λόγο των πωλήσεων προς το σύνολο των απαιτήσεων:

Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Εισπράξεως Απαιτήσεων (ΑΤΕΑ) = Πωλήσεις/Απαιτήσεις

Ο ΑΤΕΑ δείχνει πόσες φορές κατά μέσο όρο εισπράττονται οι συνολικές απαιτήσεις μιας επιχειρήσεως κατά την διάρκεια μιας λογιστικής χρήσεως.

➤ **Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Αποθεμάτων (Inventory Turnover Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας αποθεμάτων (ΑΤΚΑ) ισούται με το λόγο των πωλήσεων προς το σύνολο των αποθεμάτων:

$$\text{Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Αποθεμάτων (ΑΤΚΑ)} = \text{Πωλήσεις} / \text{Αποθέματα}$$

Ο ΑΤΚΑ μπορεί να επίσης να ορισθεί με βάση το κόστος πωληθέντων. Ο ΑΤΚΑ δείχνει πόσες φορές κατά μέσο όρο ανανεώθηκαν τα αποθέματα μιας επιχειρήσεως κατά την διάρκεια μιας λογιστικής χρήσεως.

➤ **Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Εξοφλήσεως Προμηθευτών (Accounts Payable Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης ταχύτητας εξοφλήσεως προμηθευτών (ΑΤΕΠ) ισούται με το λόγο του κόστους πωληθέντων προς το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων:

$$\text{Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Εξοφλήσεως Προμηθευτών (ΑΤΕΠ)} =$$

$$= \text{Κόστος πωληθέντων} / \text{Προμηθευτές}$$

Ο ορθός ορισμός του ΑΤΕΠ βασίζεται στις αγορές τις χρήσεως. Ο ορισμός με βάση το κόστος πωληθέντων προτείνεται, γιατί ο υπολογισμός των αγορών της χρήσεως απαιτεί πληροφορίες που είναι συχνά άγνωστες στον χρηματοοικονομικό αναλυτή (π.χ. γενικά βιομηχανικά έξοδα). Με τον όρο υποχρεώσεις προς προμηθευτές νοείται το άθροισμα του λογαριασμού προμηθευτές και του λογαριασμού γραμμάτια πληρωτέα. Η ταχύτητα εξόφλησης μπορεί να αναλυθεί όμοια για το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων (current liabilities).

Ο ΑΤΕΠ δείχνει πόσες φορές κατά μέσο όρο εξοφλούνται οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις μιας επιχειρήσεως κατά τη διάρκεια μιας λογιστικής χρήσεως.

Μετά από υπολογισμούς, προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας.

**Πίνακας 37: Αριθμοδείκτες δραστηριότητας σχετικοί με τη ρευστότητα της
BIANEE Α.Ε. για τα έτη 2007-2012**

Αριθμοδείκτες δραστηριότητας σχετικοί με τη ρευστότητα	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Γραφική Απεικόνιση
ΑΤΕΑ	2,331	1,934	1,811	3,014	4,007	2,641	
ΑΤΚΑ	5,162	5,733	5,716	5,875	6,513	4,808	
ΑΤΕΠ	20,030	25,020	21,895	28,453	21,723	15,328	

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε, ότι ο αριθμοδείκτης ταχύτητας εισπράξεως απαιτήσεων (ΑΤΕΑ), παρουσιάζει πτωτική πορεία τα τρία πρώτα έτη η οποία ανακόπτεται τα επόμενα δύο χρόνια, ενώ το 2012, εντοπίζεται και πάλι μείωση επαναφέροντάς τον περίπου στα επίπεδα του 2010. Η υψηλή τιμή του ΑΤΕΑ το 2011, (οφείλεται στην μείωση των πωλήσεων, η οποία είναι αναλογικά μικρότερη, από τη μείωση των απαιτήσεων), μας υποδεικνύει ότι το συγκεκριμένο έτος υπήρχε: **α.** υψηλή ταχύτητα εισπράξεως των απαιτήσεων, **β.** επιτυχημένη πιστωτική πολιτική έναντι των πελατών, **γ.** χαμηλός κίνδυνος πρόκλησης ζημιών από επισφαλείς και ανεπίδεκτους εισπράξεως πελάτες, **δ.** δυνατότητα χρησιμοποίησεως των κεφαλαίων που εισπράττονταν από τις απαιτήσεις, για την αποπληρωμή βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων και **ε.** ευελιξία χρησιμοποίησεως των κεφαλαίων που εισπράττονταν από τις απαιτήσεις, σε αποδοτικότερες επενδύσεις. Παρόλα αυτά, μια υπερβολικά υψηλή του ΑΤΕΑ (όπως αυτή του 2011), σημαίνει πολύ αυστηρή πολιτική παροχής πιστώσεων, με συνέπεια ενδεχομένως τη μελλοντική μείωση των πωλήσεων. Η πορεία του ΑΤΕΑ με συνεχείς διακυμάνσεις, μας δίνει αρνητικές ενδείξεις σχετικά με την ικανότητα της υπό εξέταση φαρμακοβιομηχανίας, να εισπράττει τις απαιτήσεις της.

Επιπροσθέτως, ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφοριακών αποθεμάτων (ΑΤΚΑ), εμφανίζει σταδιακή άνοδο τα πέντε πρώτα χρόνια, (με εξαίρεση το 2009 στο οποίο παρουσιάζει μία ελάχιστη πτώση, η οποία οφείλεται σε αύξηση των αποθεμάτων, η οποία είναι αναλογικά μεγαλύτερη, από την αύξηση των πωλήσεων). Το 2012, εντοπίζεται μια πολύ σημαντική πτώση, επαναφέροντάς τον σε επίπεδα χαμηλότερα και από του πρώτου έτους που εξετάζουμε, του 2007. Η υψηλή τιμή του ΑΤΚΑ το 2011, (οφείλεται στην μείωση των πωλήσεων, η οποία είναι αναλογικά μικρότερη, από τη μείωση των αποθεμάτων) μας υποδηλώνει, πως εκείνο το έτος υπήρχε: **α.** υψηλή ταχύτητα ανανέωσης των αποθεμάτων, **β.** επιτυχημένη πολιτική διαχείρισης των αποθεμάτων, **γ.** χαμηλός κίνδυνος πρόκλησης ζημιών από απαξιωμένα και ακατάλληλα αποθέματα, **δ.** δυνατότητα χρησιμοποίησης των κεφαλαίων που εισπράττονταν από την πώληση των αποθεμάτων, για την αποπληρωμή βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων και **ε.** ευελιξία χρησιμοποίησης των κεφαλαίων που εισπράττονταν από την πώληση των αποθεμάτων, σε αποδοτικότερες επενδύσεις. Όμως, μια υπερβολικά υψηλή του ΑΤΚΑ (όπως αυτή του 2011), σημαίνει αύξηση των πωλήσεων με χαμηλά περιθώρια μικτού κέρδους. Η πορεία του ΑΤΚΑ τα πέντε πρώτα έτη (με εξαίρεση το 2009 στο οποίο παρουσιάζει μία ελάχιστη πτώση), μας παρέχει θετικές ενδείξεις για την ικανότητα της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. να ανανεώνει τα αποθέματά της.

Εν κατακλείδι, ο αριθμοδείκτης ταχύτητας εξοφλήσεως των προμηθευτών (ΑΤΕΠ), εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις, με το 2010 να συντελείται μία σημαντική άνοδος η οποία διαρκεί μόνο για το προαναφερθέν έτος, αφού τα επόμενα δύο έτη παρουσιάζει ραγδαία μείωση. Η υψηλή τιμή του ΑΤΕΠ το 2010 (οφείλεται στην μείωση του λογαριασμού προμηθευτών, η οποία είναι αναλογικά μεγαλύτερη, από την μείωση του κόστους πωληθέντων), μας δίνει ενδείξεις ότι τότε υπήρχε: **α.** υψηλής ταχύτητας εξοφλήσεως των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων, **β.** καλή πιστοληπτική ικανότητα, **γ.** ικανοποιητική χρησιμοποίηση των κεφαλαίων, που έλαβε με τη μορφή βραχυπρόθεσμων πιστώσεων και **δ.** ευχέρεια για λήψη περαιτέρω πιστώσεων. Μολαταύτα, μια υπερβολικά υψηλή του ΑΤΕΠ (όπως αυτή του 2010), σημαίνει λήψη πιστώσεων με ευνοϊκούς όρους, με πιθανή συνέπεια τη μείωση της ανταγωνιστικότητας και της κερδοφορίας.

4.3.2.4. Ανάλυση και αριθμοδείκτες αποδοτικότητας

Η αποδοτικότητα μιας επιχείρησης αναφέρεται στην ικανότητα της να δημιουργεί κέρδη μέσω των κεφαλαίων της. Οι μέτοχοι-ιδιοκτήτες μιας επιχείρησης είναι οι πιο άμεσα ενδιαφερόμενοι σχετικά με την αποδοτικότητά της. Η μεγιστοποίηση του διανεμόμενου πλούτου προς τους μετόχους-ιδιοκτήτες μιας επιχείρησης, αποτελεί έναν από τους κυριότερους στόχους της διοικήσεως της.

Οι διάφοροι πιστωτές της επιχειρήσεως ενδιαφέρονται να γνωρίζουν την ικανότητα της να πραγματοποιεί κέρδη μέσα από τις δραστηριότητές της και να εξυπηρετεί με αυτόν τον τρόπο τις υποχρεώσεις της προς αυτούς. Διοίκηση και εργαζόμενοι ενδιαφέρονται για την αποδοτικότητα της καθώς οι αμοιβές συνδέονται με τα κέρδη της επιχειρήσεως (Παπαναστασόπουλος, 2012).

Για το χρονικό διάστημα 2007-2012, εξετάστηκαν για τη ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. οι ακόλουθοι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας:

➤ **Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Κεφαλαίου Κινήσεως**

Ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας κεφαλαίου κινήσεως (ΑΤΚΚ) είναι ίσος με το λόγο πωλήσεων προς το σύνολο του κυκλοφορούντος ενεργητικού ή κεφαλαίου κινήσεως:

$$\text{Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Κεφαλαίου Κινήσεως (ΑΤΚΚ)} =$$

$$= \text{Πωλήσεις} / \text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό}$$

Ο ΑΤΚΚ δείχνει πόσες φορές κατά μέσο όρο χρησιμοποιήθηκαν τα κυκλοφοριακά στοιχεία μιας επιχείρησης κατά την διάρκεια μιας λογιστικής χρήσεως προκειμένου να πραγματοποιηθούν έσοδα από πωλήσεις.

➤ **Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Πάγιου Ενεργητικού**

Ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας πάγιου ενεργητικού (ΑΤΚΠΕ) είναι

ίσος με το λόγο των πωλήσεων προς το σύνολο του πάγιου ενεργητικού:

Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Πάγιου Ενεργητικού (ΑΤΚΠΕ)=

=Πωλήσεις/Πάγιο Ενεργητικό

Ο ΑΤΚΠΕ δείχνει πόσες φορές κατά μέσο όρο χρησιμοποιήθηκαν τα πάγια περιουσιακά στοιχεία μιας επιχείρησης κατά την διάρκεια μιας λογιστικής χρήσεως, προκειμένου να πραγματοποιηθούν έσοδα από πωλήσεις.

➤ **Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Ενεργητικού**

Ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας ενεργητικού (ΑΤΚΕ) είναι ίσος με το λόγο των πωλήσεων προς το σύνολο του ενεργητικού:

Αριθμοδείκτης Ταχύτητας Κυκλοφορίας Ενεργητικού (ΑΤΚΕ)= Πωλήσεις/Ενεργητικό

Ο ΑΤΚΕ δείξει πόσες φορές κατά μέσο όρο χρησιμοποιήθηκαν τα περιουσιακά στοιχεία μιας επιχείρησης κατά την διάρκεια μιας λογιστικής χρήσεως, προκειμένου να πραγματοποιηθούν έσοδα από πωλήσεις.

➤ **Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους**

Ο αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου κέρδους (ΑΚΠΚ) είναι ίσος με τον λόγο των καθαρών κερδών μετά φόρων προς το σύνολο των πωλήσεων της χρήσεως:

Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους=

=Καθαρά Κέρδη μετά Φόρων (ΚΜΦ)/Πωλήσεις

Ο ΑΚΠΚ εκφράζει την ικανότητα μιας επιχειρήσεως να πραγματοποιεί καθαρά κέρδη μετά φόρων σε σχέση με τις πωλήσεις της.

➤ **Αριθμοδείκτης Μικτού Περιθωρίου Κέρδους**

Ο αριθμοδείκτης μικτού περιθωρίου κέρδους (ΑΜΠΚ) είναι ίσος με τον λόγο του μικτού κέρδους προς το σύνολο των πωλήσεων της χρήσεως:

Αριθμοδείκτης Μικτού Περιθωρίου Κέρδους (ΑΜΠΚ)=

=Μικτά Κέρδη/Πωλήσεις=1-Κόστος Πωληθέντων/Πωλήσεις

Ο ΑΜΠΚ εκφράζει την ικανότητα μιας επιχειρήσεως να πραγματοποιεί μικτά κέρδη από τις πωλήσεις της.

➤ **Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων**

Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (ΑΙΚ) είναι ίσος με τον λόγο των καθαρών κερδών μετά φόρων προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων:

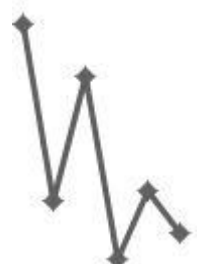
$$\text{Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων (ΑΙΚ)} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη μετά Φόρων}}{\text{Ιδία Κεφάλαια}}$$

Δεν περιλαμβάνονται τα μερίσματα προνομιούχων μετοχών. Ο ΑΙΚ είναι ένα μέτρο της κερδοφόρας δυναμικότητας των ιδίων κεφαλαίων μιας επιχειρήσεως.

Έπειτα από υπολογισμούς, προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας.

Πίνακας 38: Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. για τα έτη 2007-2012

Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Γραφική Απεικόνιση
ΑΤΚΚ	1,547	1,425	1,321	1,274	2,359	1,652	
ΑΤΚΠΕ	16,974	16,375	17,764	16,242	15,713	11,872	
ΑΤΚΕ	1,391	1,310	1,229	1,181	1,938	1,327	

ΑΚΠΚ	0,149	0,145	0,111	0,006	0,089	0,085	
ΑΜΠΚ	0,359	0,391	0,381	0,348	0,332	0,347	
ΑΙΚ	2,549	0,712	2,001	0,095	0,819	0,376	

Από τον ανωτέρω πίνακα παρατηρούμε, ότι ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας κεφαλαίου κινήσεως (ΑΤΚΚ), παρουσιάζει πτωτική πορεία έως και το 2010 η οποία όμως ανακόπτεται το 2011, με μια ραγδαία αύξηση στην τιμή του (οφείλεται στην μείωση των πωλήσεων, η οποία είναι αναλογικά μικρότερη, από τη μείωση του κεφαλαίου κινήσεως), ενώ το 2012 επανέρχεται στα επίπεδα του 2007 (οφείλεται στη μείωση των πωλήσεων με παράλληλη αύξηση του κεφαλαίου κινήσεως). Η υψηλή τιμή του ΑΤΚΚ το 2011 μας παρέχει ενδείξεις ότι το προαναφερθέν έτος, υπήρχε εντατική χρησιμοποίηση του κεφαλαίου κινήσεως για πραγματοποίηση εσόδων από πωλήσεις, ορθή επένδυση σε κεφάλαιο κινήσεως, καθώς και υψηλή ταχύτητα εισπράξεως των απαιτήσεων και ανανέωσης των αποθεμάτων. Παρόλα αυτά, μια υπερβολικά υψηλή του ΑΤΚΚ (όπως αυτή του 2011), σημαίνει χαμηλές επενδύσεις σε κεφάλαιο κινήσεως, με άμεση συνέπεια την αδυναμία απορρόφησης ζημιών από ενδεχόμενη μείωση των πωλήσεων. Η πορεία του ΑΤΚΚ με συνεχείς διακυμάνσεις, μας δίνει αρνητικές ενδείξεις για την ικανότητα της υπό εξέταση φαρμακοβιομηχανίας να διαχειρίζεται αποτελεσματικά το κεφάλαιο κινήσεως, προκειμένου να πραγματοποιεί έσοδα από πωλήσεις.

Ακόμα, ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας πάγιου ενεργητικού (ΑΤΚΠΕ) εμφανίζει συνεχείς διακυμάνσεις, γεγονός το οποίο μας παρέχει αρνητικές ενδείξεις, σχετικά με την ικανότητα της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τα πάγια περιουσιακά στοιχεία της, προκειμένου να πραγματοποιεί έσοδα από πωλήσεις. Αξίζει

να αναφερθεί, ότι η σημαντική μείωση που εμφανίζει το 2012 οφείλεται στη μείωση των πωλήσεων, με παράλληλη αύξηση του πάγιου ενεργητικού.

Επίσης, ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας ενεργητικού (ΑΤΚΕ), παρουσιάζει πτωτική πορεία έως και το 2010, η οποία όμως ανακόπτεται το 2011 με μια αξιοσημείωτη αύξηση στην τιμή του (οφείλεται στην μείωση των πωλήσεων, η οποία είναι αναλογικά μικρότερη, από τη μείωση του ενεργητικού), ενώ το 2012 επανέρχεται στα επίπεδα του 2008 (οφείλεται στη μείωση των πωλήσεων με παράλληλη αύξηση του ενεργητικού). Η υψηλή τιμή του ΑΤΚΕ το 2011, μας παρέχει ενδείξεις πως το συγκεκριμένο έτος, υπήρχε εντατική χρησιμοποίηση του ενεργητικού για πραγματοποίηση εσόδων από πωλήσεις, όπως και ορθή επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία. Παρόλα αυτά, μια υπερβολικά υψηλή του ΑΤΚΕ (όπως αυτή του 2011), σημαίνει χαμηλές επενδύσεις σε κεφάλαιο κινήσεως και πάγια παραγωγικά στοιχεία όπως είναι τα μηχανήματα και οι νέες τεχνολογίες. Η πορεία του ΑΤΚΕ με συνεχείς διακυμάνσεις, μας δίνει αρνητικές ενδείξεις για την ικανότητα της υπό εξέταση φαρμακοβιομηχανίας να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τα πάγια περιουσιακά στοιχεία, προκειμένου να πραγματοποιεί έσοδα από πωλήσεις.

Ο αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου κέρδους (ΑΚΠΚ), παρουσιάζει συνεχή πτώση η οποία γίνεται πολύ έντονη το 2010, (οφείλεται στη μείωση των καθαρών κερδών μετά φόρων, η οποία είναι αναλογικά μεγαλύτερη, από τη μείωση των πωλήσεων), η οποία όμως ανακόπτεται το 2011 με μια αύξηση στην τιμή του, (οφείλεται στην αύξηση των καθαρών κερδών μετά φόρων, με παράλληλη μείωση των πωλήσεων), ενώ το 2012 παραμένει περίπου στο ίδιο επίπεδο με το 2011. Η πορεία του ΑΚΠΚ, με συνεχείς διακυμάνσεις, μας παρέχει αρνητικές ενδείξεις για την ικανότητα της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. να πραγματοποιεί καθαρά κέρδη σε σχέση με τις πωλήσεις της.

Ο αριθμοδείκτης μικτού περιθωρίου κέρδους (ΑΜΠΚ), παρουσιάζει άνοδο το 2008 σε σχέση με το 2007, (οφείλεται στην αύξηση των πωλήσεων, η οποία είναι αναλογικά μεγαλύτερη, από την αύξηση του κόστους πωληθέντων), η οποία όμως ανακόπτεται τα επόμενα 4 χρόνια, παρουσιάζοντας μια συνεχή πτωτική πορεία, ενώ το 2012 επανέρχεται στα επίπεδα του 2010 (οφείλεται στην μείωση των πωλήσεων, η οποία είναι αναλογικά μικρότερη, από τη μείωση του κόστους πωληθέντων). Η υψηλή τιμή του ΑΜΠΚ το 2008 μας υποδηλώνει πως το συγκεκριμένο έτος υπήρχε: **α.** αγορά εμπορευμάτων με χαμηλές τιμές και πώλησή τους σε υψηλές τιμές, **β.** παραγωγή έτοιμων προϊόντων με χαμηλό κόστος και πώληση τους σε υψηλές τιμές, **γ.** παροχή

υπηρεσιών χαμηλού κόστους σε υψηλές τιμές, δ. επενδύσεις σε περιουσιακά στοιχεία που επέτρεπαν χαμηλό κόστος πωληθέντων σε σχέση με τις πωλήσεις και ε. ικανοποιητικό περιθώριο ασφαλείας, σχετικά με την αντιμετώπιση ανεπιθύμητων εξελίξεων στο κόστος πωληθέντων και στις πωλήσεις. Η πορεία του ΑΜΠΚ με συνεχείς διακυμάνσεις, μας δίνει αρνητικές ενδείξεις για την ικανότητα της υπό εξέταση φαρμακοβιομηχανίας, να πραγματοποιεί μικτά κέρδη από τις πωλήσεις της.

Τέλος, ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (ΑΙΚ) εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις, γεγονός που μας υποδεικνύει ότι υπάρχουν αρνητικές ενδείξεις, για την ικανότητα της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. να διαχειρίζεται αποδοτικά τα απασχολούμενα κεφάλαια, προκειμένου να πραγματοποιεί κέρδη. Η υψηλή τιμή του ΑΙΚ το 2007, μας δίνει υποδηλώνει πως τότε υπήρχε αποδοτική χρησιμοποίηση των ιδίων κεφαλαίων για πραγματοποίηση κερδών, ορθό ύψος ιδίων κεφαλαίων και ικανοποιητικό περιθώριο ασφαλείας, σχετικά με την αντιμετώπιση ανεπιθύμητων εξελίξεων στα κέρδη. Παρόλα αυτά, μια υπερβολικά υψηλή του ΑΙΚ (όπως αυτή του 2007), σημαίνει μη διατηρήσιμη κερδοφορία και χαμηλό ύψος καθαρής θέσης.

4.3.2.5. Ανάλυση και αριθμοδείκτες κεφαλαιακής δομής

Η ανάλυση δομής κεφαλαίων μιας επιχειρήσεως κατ' αρχήν προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχειρήσεως. Η δομή των κεφαλαίων σχετίζεται με την ικανότητα της επιχείρησης να ανταποκρίνεται στην αποπληρωμή των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων και να προσφέρει το μέγιστο βαθμό ασφάλειας στους πιστωτές της. Η δομή των κεφαλαίων επηρεάζει την αποδοτικότητα της επιχειρήσεως (Παπαναστασόπουλος, 2012).

Για το χρονικό διάστημα 2007-2012, εξετάστηκαν για τη ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. οι ακόλουθοι αριθμοδείκτες κεφαλαιακής δομής:

➤ **Αριθμοδείκτης Ξένων Κεφαλαίων (Liability Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης ξένων κεφαλαίων (ΑΞΚ) είναι ίσος με το λόγο του συνόλου των ξένων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού:

$$\text{Αριθμοδείκτης Ξένων Κεφαλαίων (ΑΞΚ)} =$$

=Ξένα Κεφάλαια/Ενεργητικό

Ο ΑΞΚ εκφράζει το ποσοστό των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης που έχει χρηματοδοτηθεί με ξένα κεφάλαια.

➤ **Αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων (Equity Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης ιδίων κεφαλαίων (ΑΙΔΚ) είναι ίσος με το λόγο των ιδίων κεφαλαίων, προς το σύνολο του ενεργητικού:

$$\text{Αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων (ΑΙΔΚ)} = \text{Ίδια Κεφάλαια} / \text{Ενεργητικό}$$

Ο ΑΙΔΚ εκφράζει το ποσοστό των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης που έχει χρηματοδοτηθεί με ίδια κεφάλαια.

➤ **Αριθμοδείκτης Χρηματοοικονομικής Μόχλευσης (Financial Leverage Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης (ΑΧΜ) είναι ίσος με το λόγο του ενεργητικού προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων:

$$\text{Αριθμοδείκτης Χρηματοοικονομικής Μόχλευσης (ΑΧΜ)} = \text{Ενεργητικό} / \text{Ίδια Κεφάλαια}$$

Συνεπώς, ο ΑΧΜ είναι ίσος με τον αντίστροφο του αριθμοδείκτη ιδίων κεφαλαίων. Ο ΑΧΜ επηρεάζει σημαντικά την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων μιας επιχείρησης.

➤ **Αριθμοδείκτης Δανειακής Επιβάρυνσης (Debt to Equity Ratio)**

Ο αριθμοδείκτης δανειακής επιβάρυνσης (ΑΔΕ) είναι ίσος με το λόγο των ξένων κεφαλαίων προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων:

$$\text{Αριθμοδείκτης Δανειακής Επιβάρυνσης (ΑΔΕ)} = \text{Ξένα Κεφάλαια} / \text{Ίδια Κεφάλαια}$$

Τέλος, μετά από υπολογισμούς προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας.

Πίνακας 39: Αριθμοδείκτες κεφαλαιακής δομής της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε. για τα έτη 2007-2012

Αριθμοδείκτες κεφαλαιακής δομής	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Γραφική απεικόνιση
ΑΞΚ	0,910	0,711	0,925	0,901	0,716	0,614	
ΑΙΔΚ	0,081	0,267	0,068	0,077	0,210	0,299	
ΑΧΜ	12,277	3,743	14,717	13,028	4,761	3,342	
ΑΔΕ	11,170	2,660	13,610	11,740	3,408	2,051	

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε, ότι ο αριθμοδείκτης ξένων κεφαλαίων (ΑΞΚ), παρουσιάζει διακυμάνσεις και από το 2009 και μετά παρουσιάζει πτωτική πορεία, γεγονός που μας παρέχει θετικές ενδείξεις για την ικανότητα της εξεταζόμενης φαρμακοβιομηχανίας, να ανταποκρίνεται στην αποπληρωμή των μελλοντικών της υποχρεώσεων, όταν αυτές καθίστανται ληξιπρόθεσμες.

Ακόμα ο αριθμοδείκτης ιδίων κεφαλαίων (ΑΙΔΚ), παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις και από το 2009 και μετά, παρουσιάζει ραγδαία ανοδική πορεία. Η προαναφερθείσα πορεία υποδεικνύει, ότι υπάρχουν θετικές ενδείξεις για τη μακροχρόνια επιβίωση της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε., καθώς και για το περιθώριο ασφαλείας που παρέχεται στους πιστωτές για την αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών ζημιών. Η υψηλή τιμή του ΑΙΔΚ το 2012, μας υποδηλώνει πως τότε υπήρχε χαμηλός δανεισμός, θετικές συνθήκες μακροχρόνιας εξέλιξης, ικανοποιητικό περιθώριο ασφαλείας για την αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών ζημιών, χαμηλή πιθανότητα αθέτησης της αποπληρωμής τόκων και χρεολυσίων, όπως και χαμηλή πιθανότητα χρεοκοπίας.

Ακόμα, ο αριθμοδείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης (ΑΧΜ), παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις και από το 2009 και μετά, παρουσιάζει ραγδαία πτωτική πορεία. Η πορεία μας δείχνει, ότι υπάρχουν θετικές ενδείξεις για τη μακροχρόνια επιβίωση της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε.. Η χαμηλή τιμή του ΑΙΔΚ το 2012 μας υποδηλώνει, ότι τότε υπήρχε χαμηλός δανεισμός, θετικές συνθήκες μακροχρόνιας εξέλιξης, καθώς και χαμηλή πιθανότητα χρεοκοπίας.

Τέλος, ο αριθμοδείκτης δανειακής επιβάρυνσης (ΑΔΕ), εμφανίζει όμοια πορεία με αυτή του αριθμοδείκτη χρηματοοικονομικής μόχλευσης (ΑΧΜ), δηλαδή έντονες διακυμάνσεις και από το 2009 και μετά, ραγδαία πτωτική πορεία. Η πτωτική πορεία που παρουσιάζει από το 2009 και μετά, μας παρέχει θετικές ενδείξεις για τη μακροχρόνια επιβίωση της ΒΙΑΝΕΞ Α.Ε., όπως και για το περιθώριο ασφαλείας που παρέχεται στους πιστωτές, για την αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών ζημιών. Η υψηλή τιμή του ΑΔΕ το 2009, μας παρέχει ενδείξεις πως το συγκεκριμένο έτος υπήρχε: **α.** υψηλός δανεισμός, **β.** αρνητικές συνθήκες μακροχρόνιας εξέλιξης, **γ.** μικρό περιθώριο ασφαλείας για την αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών ζημιών, **δ.** υψηλή πιθανότητα αθέτησης της αποπληρωμής τόκων και χρεολυσίων και **ε.** υψηλή πιθανότητα χρεοκοπίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ελληνική

Ευθύμογλου, Π. Γ., & Λαζαρίδης, Ι. Τ., 2000, «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων», Πειραιάς.

Νιάρχος, Ν. Α. , 2002, «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Παπαναστασόπουλος, Α.Γ., 2012, «Σημειώσεις Ανάλυσης Λογιστικών Καταστάσεων», Πειραιάς.

Ηλεκτρονικές πηγές

www.vianex.gr

www.naftemporiki.gr

www.google.gr

www.express.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

5.1. Συμπεράσματα, προοπτικές και προτάσεις

Στο τελευταίο αυτό το κεφάλαιο, παρουσιάζονται κάποια συμπεράσματα και προοπτικές, καθώς και κάποιες προτάσεις σχετικά με τον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας.

5.1.1. Συμπεράσματα και προοπτικές

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι είμαστε μάρτυρες της μεγαλύτερης χρηματοοικονομικής κρίσης που έχει συμβεί σε παγκόσμιο επίπεδο, την τελευταία εκατονταετία. Αυτή η σοβαρότητα της κρίσης, τόσο στις επιπτώσεις όσο και στους τρόπους αντιμετώπισής της, οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός, ότι η σημερινή οικονομία έχει πιο παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα σε σχέση με το παρελθόν. Παρόλο που η χρηματοοικονομική κρίση είχε ως αφετηρία την οικονομία των ΗΠΑ, η παγκοσμιοποίηση μετέφερε ραγδαία την κρίση σε όλη την υφήλιο.

Στην Ελλάδα, η εκδήλωση της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης οδήγησε στην κρίση χρέους, γεγονός το οποίο οδήγησε σε παρατεταμένη ύφεση και σε μείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, ήταν ανέκαθεν ένας από τους σπουδαιότερους πυλώνες της ελληνικής οικονομίας. Πάντα συμμετείχε με ένα μεγάλο ποσοστό στο Α.Ε.Π., όπως και στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού της χώρας, ακόμα και κατά τη διάρκεια της ελληνικής οικονομικής κρίσης. Είναι γεγονός πως η οικονομική συγκυρία των τελευταίων ετών είναι δυσμενής, όμως παρόλα αυτά, ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας δεν επλήγη όσο άλλοι κλάδοι, λόγω της ανελαστικής ζήτησης των φαρμάκων.

Έως το 2000, η εγχώρια κατανάλωση καλυπτόταν κατά ένα μεγάλο ποσοστό από την εγχώρια παραγωγή, γεγονός το οποίο έπαψε να ισχύει σε μεγάλο βαθμό, λόγω της ένταξης της Ελλάδας στην Ο.Ν.Ε. (Οικονομική και Νομισματική Ένωση). Παρόλα αυτά, κατά την εξαετία 2007-2012, ο υπό εξέταση κλάδος εμφάνισε σημαντικές αποδόσεις. Αξίζει να αναφερθεί όμως, πως παρά τον προαναφερθέν γεγονός, ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας έχει σημειώσει κάποια κρίσιμη καμπή, λόγω της ελληνικής οικονομικής κρίσης. Η προσαρμογή δημοσιονομικού χαρακτήρα που πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας, παράλληλα με τις εξελίξεις στο ρυθμιστικό πλαίσιο του εξεταζόμενου κλάδου, είχαν ως αποτέλεσμα την πτώση της αγοράς.

Στο αποκορύφωμα της ελληνικής οικονομικής κρίσης, οι φαρμακοβιομηχανίες επηρεάστηκαν αρκετά αρνητικά. Τα αίτια αυτής της αρνητικής επιρροής ήταν ποικίλα, όπως τα διάφορα μέτρα δημοσιονομικού χαρακτήρα και οι επαναλαμβανόμενες πτώσεις στις τιμές των φαρμάκων. Τα γεγονότα αυτά, είχαν ως άμεσο αποτέλεσμα τη ραγδαία πτώση των πωλήσεων, την αξιοσημείωτη μείωση των περιθωρίων κέρδους, καθώς και την επιβράδυνση της δραστηριότητας του εξεταζόμενου κλάδου.

Η συσσώρευση μεγάλου χρέους του κράτους, προς τον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας, η οποία είχε ως απόρροια την αδυναμία αποπληρωμής του, οδήγησε σε απόφαση πληρωμής του με άτοκα ομόλογα. Το «κούρεμα» αυτών, θεωρείται πως δημιούργησε σοβαρά προβλήματα μεταξύ των ελληνικών φαρμακοβιομηχανιών και άλλων συνεργαζόμενων επιχειρήσεων του εξωτερικού, το οποίο σε συνδυασμό με τον περιορισμό ή ακόμα και τη διακοπή των χρηματοδοτήσεων από τις τράπεζες, οδήγησε ορισμένες φαρμακοβιομηχανίες σε οικονομικό αδιέξοδο.

Προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση των δαπανών, τα εκάστοτε μέτρα δημοσιονομικού χαρακτήρα τα οποία ελήφθησαν, επέδρασαν αρνητικά στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας. Από την άλλη μεριά όμως, η ραγδαία αναπτυσσόμενη χρήση των γενοσήμων φαρμάκων από ελληνικό δημόσιο σύστημα υγείας, επέφεραν ευκαιρίες ανάπτυξης στον κλάδο, λόγω της παραγωγής τους από τις ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες. Πρέπει να αναφερθεί, ότι οι φαρμακοβιομηχανίες της χώρας μας οι οποίες εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία που προαναφέραμε, σε σχέση με άλλες που παρήγαγαν κυρίως πρωτότυπα φάρμακα, εμφάνισαν ανάκαμψη το 2011 παρόλο που βρισκόμασταν στη δίνη της οικονομικής κρίσης.

Επιπροσθέτως, μία ακόμα εξέλιξη δημοσιονομικού ενδιαφέροντος, η οποία δεν είναι άλλο από το αυξανόμενο ποσοστό της γήρανσης του πληθυσμού σε διάφορες χώρες του κόσμου, όπως και στη δική μας, είχε ως αναμενόμενο αποτέλεσμα τις όλο και αυξανόμενες ανάγκες για παροχή υπηρεσιών υγείας. Αυτό το γεγονός, παράλληλα με τον περιορισμό της φαρμακευτικής δαπάνης του δημοσίου τομέα, παρείχαν τη δυνατότητα της ανάπτυξης του κλάδου της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας, αφού η ζήτηση παρουσίασε και αναμένεται να παρουσιάσει ανοδική πορεία.

Είναι αξιοσημείωτο, πως στην ανάπτυξη του υπό εξέταση κλάδου συνέβαλλε και η βιοτεχνολογία, αφού είχε τη δυνατότητα να παρεμβαίνει, ακόμα και στις βασικές επιχειρησιακές λειτουργίες της. Το τμήμα όμως, το οποίο είναι εξαιρετικά σημαντικό για μια φαρμακοβιομηχανία είναι αυτό της Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A), όπου το κόστος είναι πολύ υψηλό και σε αρκετές περιπτώσεις δυσβάστακτο για τις εν λόγω βιομηχανίες.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι αν οι ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται στον τομέα των γενοσήμων φαρμάκων, εκμεταλλευτούν από τις ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες, τότε οι προοπτικές γι' αυτές, όσο και για την ελληνική οικονομία θα είναι εξαιρετικά σημαντικές, καθώς τα γενόσημα φάρμακα αποτελούν έναν αναδυόμενο τομέα στον κλάδο της ελληνικής φαρμακοβιομηχανίας.

5.1.2. Προτάσεις

Οι φαρμακοβιομηχανίες της Ελλάδας έχουν εγχώριες παραγωγικές μονάδες, όπου με πρότυπες διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας και της ασφάλειας, αναπτύσσουν και παράγουν επώνυμα γενόσημα φάρμακα. Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας, αποτελεί έναν από τους πιο αναπτυσσόμενους κλάδους και με δυνατότητες ακόμα μεγαλύτερης ανάπτυξης. Τα γενόσημα φάρμακα, είναι μία αρκετά δλεαστική επιλογή από το σύστημα υγείας, αφού έχουν χαμηλότερη τιμή σε σχέση με τα υπόλοιπα φάρμακα. Οι φαρμακοβιομηχανίες, σε συνδυασμό με τη βοήθεια των εκάστοτε κυβερνήσεων, θα πρέπει να έχουν ως πρωταρχικό στόχο της αύξηση της κατανάλωσης των γενοσήμων, με απώτερο σκοπό την εξοικονόμηση οικονομικών πόρων, έτσι ώστε να χρηματοδοτηθούν νέες θεραπείες και να προωθηθεί η καινοτομία.

Είναι γεγονός, πως οι εγχώριες φαρμακοβιομηχανίες, έχουν στην διάθεση τους εκτός από την αναγκαία τεχνολογία και την τεχνογνωσία και εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό. Παρόλα αυτά, είναι απαραίτητη η παροχή βοήθειας στον εξεταζόμενο

κλάδο μέσω διαφόρων μέτρων, όπως είναι: **α.** η απλοποίηση των διαδικασιών έγκρισης των φαρμάκων χωρίς όμως να διακυβεύεται η αξιοπιστία τους, **β.** η παροχή ενίσχυσης όσον αφορά στην έρευνα και στην ανάπτυξη, **γ.** η εύρυθμη λειτουργία του νομικού πλαισίου ανταγωνιστικότητας, **δ.** η εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών και **ε.** η δημιουργία ενός αδιάβλητου νόμιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η επιτυχία των φαρμακοβιομηχανιών, όχι μόνο στις υπάρχουσες δραστηριότητες αλλά και σε άλλες, που θα τους παρέχουν περαιτέρω δυνατότητες εξέλιξης.

Σε γενικές γραμμές, οι ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες θα πρέπει κατά κύριο λόγο να εστιάσουν κυρίως στις εξής δύο κατευθύνσεις :

- της εξωστρέφειας, μέσω της ανάπτυξης σχέσεων εμπιστοσύνης με ξένους οίκους, διατηρώντας παράλληλα την αξιοπιστία τους ως προς την ποιότητα και το χρόνο παράδοσης, όπως και μέσω της ανάπτυξης σύγχρονων φαρμακευτικών στρατηγικών μάρκετινγκ,
- της Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A) γενοσήμων και πρωτοτύπων φαρμάκων. Σημειώνεται ότι στον τομέα αυτό, έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Γκόλνα, Χ., Κοντιάδης, Ξ., Σουλιώτης, Κ., 2005, «Φαρμακευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη: Λειτουργία της Αγοράς και Ρυθμιστικό Πλαίσιο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Δρουκόπουλος, Β., 2011, « Η Οικονομική Κρίση: Αίτια και ανίχνευση των προοπτικών», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Ευθύμογλου, Π. Γ., & Λαζαρίδης, Ι. Τ., 2000, «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων», Πειραιάς.

ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Σ.Ε., 2013, « Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση», Ετήσια Έκθεση 2013, Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας, Εκδόσεις ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Σ.Ε, Αθήνα.

Ι.Ο.Β.Ε., 2010, «Η Αγορά Φαρμάκου στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2009, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Παρατηρητήριο Οικονομικών της Υγείας, Εκδόσεις Ι.Ο.Β.Ε., Αθήνα.

Καραμούζης, Ν. Β., 2011, «Από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση στην ελληνική δημοσιονομική εκτροπή και την κρίση της Ευρωζώνης: Οι προκλήσεις για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα », Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Καραμπλή, Ε., Ολλανδέζος, Μ., Γείτονα, Μ., Κυριόπουλος, Γ., (2006) «Πολιτικές Ρύθμισης της Αγοράς Φαρμάκου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Κοντοζαμάνης, Β., 2009, «Το Ρυθμιστικό Πλαίσιο της Αγοράς Φαρμάκου».

Κουφάρης, Γ., 2010, «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές», Περιοδικό Χρήμα.

Κυριόπουλος, Γ., Γείτονα Μ., 1999, «Η αγορά του φαρμάκου στην Ελλάδα: Πολιτικές, οικονομικές και υγειονομικές συνιστώσες» στο Γείτονα Μ., Κυριόπουλος Γ. (επιμέλεια) «Πολιτική και οικονομία του φαρμάκου στην Ελλάδα», Θεμέλιο/Κοινωνία και Υγεία, Αθήνα.

Νεγκής, Α., 2011, «"Βαρύ" το Μνημόνιο στον Κλάδο των Φαρμάκων», Περιοδικό Χρήμα.

Νιάρχος, Ν. Α., 2002, «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η., 2002, «Πολιτικές φαρμάκου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξαφά Μ., 2011, « Από την διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;» Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Πανηγυράκης Γ., 2001, «Σύγχρονη Διοικητική Δημοσίων Σχέσεων», Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.

Παπαναστασόπουλος, Α.Γ., 2012, «Σημειώσεις Ανάλυσης Λογιστικών Καταστάσεων», Πειραιάς.

Σ.Φ. Ε. Ε., 2008, «Η Φαρμακευτική Αγορά στην Ελλάδα, Γεγονότα και Στοιχεία», Εκδόσεις Σ.Φ.Ε.Ε., Αθήνα.

Τράπεζα Πειραιώς, 2011, «Κλαδική Μελέτη. Παραγωγή και Εμπορία Φαρμάκων», Τράπεζα Πειραιώς, Αθήνα.

Τ.Τ.Ε., 2014, «Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013», Αθήνα.

Χαρδούβελης, Γ.Α., 2011, «Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Calomiris, C. W. , 2011, « Αίτια της κρίσης στην αγορά ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Allen, F., & Carletti, E. 2010 , *An Overview of the Crisis: Causes, Consequences, and Solutions*, International Review of Finance

Cai, J., Cherny, K., & Milbourn, T. 2010, *Compensation and Risk Incentive in Banking and Finance*, Economic Commentary.

Crotty, J. 2009, *Structural causes of the global financial crisis: a critical assessment of the 'new financial architecture'*. Cambridge Journal of Economics.

European Commission, 2009, *Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses*, European Economy, Brussels.

Fama, E. 1991, *Efficient Markets: II. Presidential Address at The American Finance Association*, Fiftieth Anniversary Invited Paper, Journal of Finance.

Fink, S. , 1986, *Crisis Management, Planning for the Inevitable*, American Management Association.

Kanavos, P., & Golna, C. 2000b, *Pharmaceutical Regulation in Europe: Industry Challenges*, Information Pharmaceuticals Publications, London.

McKinsey & Company 2012, *"Greece 10 Years Ahead": Defining Greece's new growth model and strategy*, Athens: McKinsey & Company, Athens Office.

Mrazek, M., & Frank., R. 2004, *The off-patient Pharmaceutical Market*, in Mossialos, E., Mrazek, M., & Walley, T., *Regulating Pharmaceuticals in Europe: Striving for Efficiency, Equity and Quality*, Open University Press, London.

Obstfeld, M., & Rogoff, K. 2009. *Global Imbalances and the Financial Crisis: Products of Common Cause*, Federal Reserve Bank of San Francisco, Asia Economic Policy Conference, Santa Barbara.

PhRMA, Pharmaceutical Research and Manufacturers of America, 2000, *Why do prescription drugs cost so much...and others questions*

Tobias, A., & Shin, H. 2009, *Money, Liquidity, and Monetary Policy*, Staff Report, Federal Reserve Bank of New York, New York.

Βαγιανός, Δ., Βέπτας, Ν., & Μεγήρ, Κ. , 2010, *Greek Economist for Reform*.

Ηλεκτρονικές πηγές

www.google.gr

www.el.wikibooks.org

www.makthes.gr

www.bankofgreece.gr

www.inegsee.gr

www.enthesis.net

www.el.wikipedia.org

www.greekeconomistsforreform.com

www.google.gr

www.icap.gr

www.phrma.org

www.efpia.eu

www.pfs.gr

www.sfee.gr

www.moh.gov.gr

www.minfin.gr

www.mindev.gov.gr

www.ypakp.gr

www.eof.gr

www.statistics.gr

www.weforum.org

epp.eurostat.ec.europa.eu

hellastat.com

www.iobe.gr

www.imshealth.com

www.pef.gr

www.eopyy.gov.gr

www.piraeusbank.gr

www.xrimatistirio.gr

www.google.gr

www.vianex.gr

www.naftemporiki.gr

www.express.gr

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ